

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ΄. | 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1865. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 66.

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. (4)

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ κατέχει προσξάρχουσαν θέσιν καθ' ὅλα τὰ μετέπειτα συμβάντα. Ἡ κατοχὴ τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ ναοῦ ὑπῆρξεν ἀντικείμενον πάλης μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐνώσεως καὶ τῶν ἀντιστρατευομένων αὐτῆς. Ὅταν Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος βλέπων τὴν αὐτοκρατορίαν ἀγωνιώσαν ἐπειράθη πρὸς ἔνωσιν, καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀπεφασίσθη ἡ συγκρότησις συνόδου ἐν τῇ δίψει, ἐπὶ τῷ σκοπῷ πομπωδεστέρου κύρους τῶν γενησομένων, ἡ Ἁγία Σοφία δλόκληρος μετεφέρθη ἐν τῇ ἔδρᾳ τῶν συζητήσεων. Ὁ πατριάρχης συνωδεύετο ὑφ' ὄλων τῶν μεγάλων λειτουργῶν τῆς μητροπόλεως, οἷς παρείποντο, ἐκτὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ὑποδεστέρων, οἱ πέντε σταυροφόροι τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ μέγας ἱεροκέρυξ Συρόπουλος, ὁ ἱστορήσας τὰ κατὰ τὴν σύνοδον. Τὰ πολυτιμότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα ἀντικείμενα τῆς ἱερᾶς σκευοθήκης, πάντα τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὡς καὶ τὰ ὀραιότερα ἐκκλησιαστικὰ ἐπιπλά μετεκομί-

σθησαν πρὸς ἐπίλαμψιν τῆς πομπῆς τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας, τοῦ ὁποίου ὁ προσξάρχων τίτλος ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδόσεων τῆς Βυζαντινῆς μητροπόλεως. Ἐνῶ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν ὁμοφρονούντων συνεζήτουν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἡ ἀληθὴς Ἁγία Σοφία ἦτο ἐστία φανατικῆς ἀντιστάσεως, καὶ ὅταν μετὰ τὸ πέρασ τῆς συνόδου καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς τυπικῆς ἐνώσεως, ὁ ἠνωμένος νέος πατριάρχης (τοῦ πρώην ἀποθανόντος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνόδου) διωρίσθη ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ὁ νάρθηξ τῆς ἐκκλησίας παρέστη θέαμα ἀλάλου ἐρημώσεως· οἱ σταυροφόροι ἠρνήθησαν τὴν ὑπηρεσίαν των· ἡ μακρὰ ἀκολουθία τοῦ κλήρου ἀπεσκίρτησε τοῦ χοροῦ, καὶ οὐδεμία φωνή, ἐκτὸς τῶν ὑπηρετῶν τῆς αὐλῆς, ἠνώθη εἰς τὰς προσευχὰς καὶ προσαγορεύσεις, δι' ὧν συνήθως ἐχαίρετᾶτο ἡ ἐγκατάστασις ἱεράρχου νεωστὶ στεφθέντος.

Μετὰ ματαίαις προσπαθείαις, ὑποστηρικθείσας ἐπὶ τινὰ ἔτη ἄνευ ἀποτελέσματος, ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἵνα ἐξιλεωθῇ ἐνώπιον τῆς ἑθνικῆς θελήσεως ἐγκατέλιπε τὸ ἀντιδημοτικὸν σχέδιόν του. Ἀπεκήρυξε τυπικῶς τὴν ἔνωσιν πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ νέας εἰσβολῆς τῶν Τούρκων, ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχός του Κωνσταντῖνος κατέφυγεν ἀπληπισμένος εἰς τὴν τσακίαν ὑπο-

(4) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 65.

κινήθεισαν και μη επιτευχθείσαν ἔνωσιν, ὡς ἀντάλλαγμα τῶν πρὸς αὐτὸν χορηγηθησομένων ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπικουριῶν. Ὁ Ῥώσος καρδινάλιος Ἰσίδωρος ἐφθασεν ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ πάπα ἐξ σχεδὸν μῆνας πρὸ τῆς μεγάλης καταστροφῆς· και τὴν 12 δεκεμβρίου 1452 ἡ Ἁγία Σοφία εἶδε τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀνατολῆς και τῆς Δύσεως ἐν τῇ πομπωδεστέρῃ πράξει τῆς κοινῆς λατρείας, και τὰ ὀνόματα τοῦ πάπα Νικολάου Ε' και τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀπηγγέθησαν συνάμα ἐν τῇ μνημονεύσει. Ἀλλὰ και τότε ἡ ἐθνικὴ πρόληψις ἀπεδείχθη τόσον ἰσχυρά, ὥστε οὔτε τὸ ἐνοστικὸν τοῦ φόβου, οὔτε ἄλλο πολιτικὴς ζήτημα ἠδυνήθη ἵνα τὴν κατευνάσῃ. Ὁ λαὸς καταφρονητικῶς ἀπεστράφη εἰς τὴν θέαν τοῦ ἡτίον ποικίλου και ἀντιπαθητικοῦ ἐνδύματος τοῦ παπικοῦ ἀπεσταλμένου, και ἐφυγε μετὰ τρόμου ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, μολυνθέντος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του διὰ τῆς κατὰ τὸ λατινικὸν ἔθιμον ἐκτελεσθείσης θυσίας· οὐ μόνον ἡ Ἁγία Σοφία ἐπανεπέσεν ἐν τῇ σιγῇ, ἀλλ' ἡ αὐστηρότης τῆς βυζαντινῆς ὀρθοδοξίας· ἐφθασεν εἰς βαθμὸν ἀκατανόητον, διότι οἱ Ἕλληνες, οἵτινες χάριν εὐγενείας χαρακτῆρος, ἢ ἑλλείψεις σκέψης, ἔλαβον τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ξένου ἱερέως ὑπέστησαν δημόσιον ἐξαγνισμόν, πρὶν ἢ τοῖς ἐπιτραπῇ και εἰσελθῶσιν εἰς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν.

Πλεῖστα ἄλλα ἐπεισόδια περιεργότερα ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ ἑλληνισμοῦ διεδραματίσθησαν. Ὅταν τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεβρίγνυοντο ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ Μουσουλμάνου, ἡ Ἁγία Σοφία ἐπληρώθη πλήθους πιστῶν τρεμόντων και τρομοπλήκτων. Ἐπεισόδια τινὰ ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ, αὐτόπλου μάρτυρος, ἀναφερόμενα εἰσὶν ἀληθῶς συγκινητικά. Κατὰ τὴν προηγηθείσαν τῆς ἀλώσεως αὐπνον νύκτα, ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τινῶν πιστῶν ὀπαδῶν μετέβη εἰς τὴν μητρόπολιν, ἧτις μετ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ μετασχηματισθῇ εἰς τσαμίον, και ἔλαβε μετ' αὐτῶν τὴν ἱεράν κοινωνίαν. Ἀλλ' ἀπητείτο ἐλαττήριον ἰσχυρότερον τοῦ ἀπρακτοῦντος θάρρους τῶν ἀφωσιωμένων τούτων ἀνθρώπων ἵνα ὑπερνικηθῇ ἡ δεισιδαίμων ἀποστροφή ἢ ἀναγκάσασα τοὺς πλείστους νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἢ ἐθεώρουν ὡς μολυνθείσαν ὑπὸ τοῦ λατινικοῦ δόγματος. Τὸ αἴτιον τοῦτο εὗρεθῆ εἰς τυφλοτέραν δεισιδαιμονίαν. Ἐκυκλοφόρει παρὰ τῷ λαῷ ἀρχαία προφητεία προλέγουσα ὅτι μίαν ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι θέλουσιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, και θέλουσιν

ἀρπάσει ἄνευ ἀντιστάσεως τὰ πάντα, μηδ' αὐτῆς τῆς πρὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας στήλης τοῦ Κωνσταντίνου ἐξαιρουμένης, ἀλλὰ και ὅτι ἐκεῖ ἐμελλον νὰ σταθῶσιν· ὅτι ἄγγελος θέλει καταβῆ ἐξ οὐρανοῦ κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα βρομφαίαν, τὴν ὅποιαν ἤθελεν ἐγχειρίσει εἰς τινὰ καθήμενον εἰς τὸ βῆθρον τῆς στήλης, και ὅτι ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ παρὰ Θεοῦ ἐκλεγμένου τούτου ἀρχηγοῦ ἤθελεν ἀπωθήσει τοὺς Τοῦρκους οὐ μόνον ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀλλὰ μέχρι τῶν πορωτέρων ὁρίων τῆς αὐτοκρατορίας, και μέχρι αὐτῆς τῆς Παρσίας! Πλήρεις τῆς ὑπὸ τῆς προφητείας ταύτης ἐμπνευμένης πίστεως οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι ἄνευ ὑπερασπίσεως, και λησμονοῦντες τὸ ἐντὸς τῆς βασιλικῆς ἀνάθεμα, ἔτρεχον πανταχόθεν τῆς πρωτεύουσας ἵνα καταφύγωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας· ὑπελογίσθη ὅτι τὸ ἐλευθέρον διάστημα δύναται νὰ χωρήσῃ τριάκοντα χιλιάδας ψυχῶν. Ἦττον τῆς ὥρας, τὸ θυσιαστήριον, ὁ χορὸς, ὁ νάρθηξ, και αἱ ἄνω και κάτω στοαὶ ἐπληρώθησαν πατέρων, συζύγων, γυναικῶν, παιδίων, ἱερέων, καλογήρων και καλογραϊῶν· αἱ θύραι ἐκλείσθησαν ἐνδον, και τὸ πλῆθος ἐζήτησε καταφύγιον ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον δόμον, τὸν ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἀπεστρέφετο ὡς ἐναγῆ και μεμολυσμένον (1).

Ἡ ματαία ἐκείνη ἐλπὶς ἐπηύξησε τὸν παρακολληθήσαντα τρόμον. Ὁ Γίβων ἐκτοξεύει και κατὰ τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάστασιν ἐν βέλος τῆς συνήθους εἰρωνείας. « Ἐνῶ, λέγει, τὸ πλῆθος περιέμενε τὴν κατάβασιν τοῦ ἀγγέλου, αἱ θύραι συνετρίβοντο διὰ τῶν πελέκων. » Ἐκτὸς τοῦ προκειμένου θεωροῦμεν τὴν ἀφήγησιν τῶν λεπτομερειῶν τῆς σφαγῆς και διαβπαγῆς· διότι ἡ χριστιανικὴ ἱστορία τῆς Ἁγίας Σοφίας τελευτᾷ εἰς τὴν ἀποφράδα στιγμὴν καθ' ἣν ὁ νικητῆς Μωάμεθ, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βεζιρῶν, πασάδων και σαματοφυλάκων του, ὄν ἕκαστος, κατὰ τὸ λέγειν ἐνὸς τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν, ἦτο βρωμαλέος ὡς Ἡρακλῆς, ἐπιδέξιός ὡς Ἀπόλλων, και ἐξίσυτο ἐν τῇ μάχῃ πρὸς δέκα συνήθως θνητοὺς, ἐφθασεν ἔπιππος ἐνώπιον τῆς μεγάλης πύλης, και διὰ μέσου τοῦ κεραινοπλήκτου πλήθους ἐπροχώρησε πρὸς τὸν μέγαν βωμόν, τοῦ ὁποῖου ἔλαβε καταφύγιον ἐν ὀνόματι τοῦ ἱσλάμ ἀνακράζων τὸν περιφνημον τύπον « Μόνος Θεὸς ὁ Θεός, και ὁ Μωάμεθ προφήτης του. »

(1) Gibon's Decline and Fall, VI.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ κτίριον αὐτὸ ὑπὸ τὴν ὕλικὴν ἐσπιν, τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ὑπερέβη κατὰ πολὺ τὰς προηγουμένας, ἀν και ὁ Γίβων, μετὰ μεγάλης εὐθύτητος, παρατηρεῖ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἠκολούθησαν ἀπλῶς τὸ ἱερόσυλον παράδειγμα τῶν λατίνων κατακτητῶν. Ἡ διήγησις τοῦ Φραντζῆ φέρει τύπον παθητικωτάτης συγκινήσεως. Ἐν ὑψηλῇ φράσει λέγει « ὅτι ὁ ἐπίγειος οὐρανός, τὸ δευτέρον στερέωμα, τὸ ἄρμα τῶν Χερουβείμ, ὁ θρόνος και ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ » ἀπεξεδύθη τῶν ὑπὸ τῆς εὐσεβείας πολλῶν αἰῶνων συσσωρευθέντων ἀναθημάτων, και ὁ χρυσοῦς και ὁ ἄργυρος, οἱ ἀδάμαντες και τὰ κοσμήματα, τὰ ἱερά σκεῦη και τὰ ἱσρατικά κοσμήματα μεταβλήθησαν εἰς ἐνδύματα και ἐπιπλα ἐναγῶν. Ἀφοῦ αἱ ἱεραὶ εἰκόνες ἐστερηθήσαν παντὸς δυναμένου ἵνα ἔχῃ ἀξίαν τινὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῶν ἀσεβῶν, τὰ ὑφάσματα ἢ τὰ ξύλα ἐξεσχίσθησαν, συνετρίβησαν, ἐκάησαν, ἐποδοπατήθησαν, ἢ ἐχρησίμωσαν εἰς τοὺς σταύλους και τὰ μαγειρεῖα διὰ τὰς βαναυσωτέρας χρεῖας.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς τρομερᾶς ταύτης ἡμέρας ζῆ εἰσέτι εἰς τὰς μυστικῶς ἐπαναλαμβανόμενας παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες δεικνύουσιν ἐρυθρὰν κηλίδα ἐπὶ μίᾳς τῶν στηλῶν ὡς σημεῖον τῆς ἀναβάσεως τοῦ χυθέντος αἵματος, και ἡ κηλὶς αὕτη πιστεύεται ὅτι ἐχάραχθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου Μωάμεθ, ὅστις ἠδυνήθη ἐρθοποδῶν ἐπὶ σωροῦ πτωμάτων νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος τοῦτο διὰ τῆς αἰμοφόρου χειρὸς του. Δημοτικωτέρα παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἱερούργει ὁ ἱερεὺς εἰσεπήδησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τῶν ἱερῶν μυστηρίων και τῶν πολυτιμωτέρων λειψάνων τοῦ θυσιαστηρίου ἐκλείσθη εἰς τινὰ πύλην, κλεισθεῖσαν ὀπισθεν αὐτοῦ· οἱ Τοῦρκοι προσεπάθησαν νὰ τὸν καταδιώξωσιν, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ πρὸς ἄνοιξιν τῆς πύλης προσπάθειαι μάταιαι ἀπέβησαν· ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος, δὲν ὠράθη ἐκτοτε ὑπὸ ἀνθρωπίνου ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ μέλλει νὰ ἐμφανισθῇ καθ' ἣν ἡμέραν, θεῖα εὐδοκίᾳ, πῆσῃ ἢ ἡμισέλληνος, και ἡ πάλαι ἐκκλησία τοῦ Ἰουστινιανοῦ, μετὰ μακρὰν ἐγκατάλειψιν ἀπαδοθῆ εἰς τὴν λατρείαν τῆς θεῖας Σοφίας. Προσθετέον ὅτι ἡ μυστηριώδης πύλη ἔμεινεν ἄθικτος, και μόνον κατὰ τὰς τελευταίας ἐπισκευὰς τοῦ κτιρίου παρατηρήθη ὅτι ἔφερε πρὸς στενὴν διόδον πεφραγμένην ἀπὸ ἐρείπια, και τῆς ὁποίας προφανῶς πρὸ πολλοῦ δὲν ἐγένετο χρῆσις!

Τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως

παρασκευὴν, ἢ μεταμόρφωσιν τῆς Ἁγίας Σοφίας δημοσίως ἐπανηγορίσθη. Ὁ Μωάμεθ συναθροίσας τὰ στρατεύματά του ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας τῆς ἀγορᾶς (Ἀκ-σεράι) μετέβη μετὰ πομπῆς στρατιωτικῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ ἱμάμης εἰδίδας ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, ὁ σουλτάνος αὐτὸς ἐψάλε τὴν εὐχαριστήριον ὠδὴν τῶν νικητηρίων ἐπὶ τοῦ μεγάλου βωμοῦ, ἐφ' οὗ ἀρτίως οἱ χριστιανοὶ ἐξετέλεσαν τὸ μυστήριον τῆς εὐχαριστίας διὰ τελευταίαν φορὰν· και ὁ μουζέιμης ἀνεφώνει ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἐνετικοῦ beffoi τὸ Ἐξάν, ἐκτοτε ἀκαταπαύτως ἐπαναλαμβανόμενον « μέγιστος ὁ Θεός· μόνος Θεός ὁ Θεός, και ὁ Μωάμεθ προφήτης. Ἐλθετε εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τῆς ἡσυχίας! Ἐλθετε εἰς τὸ ἄσυλον τῆς σωτηρίας! »

Ἡ ἱστορία ὀλίγας παρομοίας ἀντιφάσεις παριστᾷ· ἡ Ἁγία Σοφία ἡ νῦν ἀντηχοῦσα μουσουλμανικὰς ὠδὰς, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐγίρας συχνάκις ἀντήχησε τὸν γνωστὸν τύπον τοῦ κατηχομένου « ἀνάθεμα τῷ Μωάμεθ, και πάση τῇ αὐτοῦ διδαχῇ και διαδοχῇ. »

Τὴν ὑποταγὴν τῆς ὕλικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς τὸν σουλτάνον, μετ' οὐ πολὺ ἐπηκολούθησε και ἡ τυπικὴ ὑποταγὴ τοῦ πρωτίστου ποιμένος τῆς ὀρθοδοξίας, διότι ὁ σουλτάνος ἀπῆλαυσεν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου τὰ και πρότερον δικαιώματα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

Μία τῶν συνεπειῶν τῆς ἀπολύτου ἀπομονώσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆρξε και ἡ ὑπὸ τῆς Δύσεως ἀναγνώρισις τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας τοῦ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ, πληρῆστερα μάλιστα ὡς ἀπηλλαγμένη τῶν θεοκρατικῶν θεωριῶν τῆς μεσαιωνικῆς παποσύνης. Ὁ Ἕλληνας αὐτοκράτωρ συνείηζε νὰ καθιδρῆ τὸν νέον πατριάρχην θέτων τὸν δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλον, και τὴν βακτηρίαν εἰς τὴν χεῖρα· ἐκ πολιτικῆς ἀνάγκης ὁ Μωάμεθ Β' ἐχορήγησε τὴν ἀνεξίτηρσκείαν τῶν ὑπηκόων του, ἢ αὐτὴ δὲ πολιτικὴ τὸν ἠνάγκασε νὰ σκεφθῇ πολὺ περὶ τῶν ὠφελειῶν ἃς ἤλπιζεν ἐπηρεάζων τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου· ὅθεν συνήνεσεν ἵνα ἐκμεταλλεθῇ τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δικαιώματα, ὧν ἀπελάμβανον και οἱ προκάτοχοί του· και ὅταν οἱ χριστιανοὶ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐθεβαίνθησαν ὅτι ἡ ὑπαρξίς, αἱ ἐλευθερίαι, και ἡ θρησκεία των θέλουσι σεβασθῆ, προσετέθη ὁ ὅρος ὅτι ὠφείλον νὰ θεωρῶσι τὸν σουλτάνον ὡς διαδεχόμενον τὴν θέσιν τῶν προτέρων αὐτοκρατόρων των· « Διὰ τὴν ἐκλογὴν και καθίδρυσιν τοῦ πα-

τριάρχου, λέγει ὁ Γίββων, ἀνενώθησαν αἱ ἐθιμοταξίαι τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς. Μετ' εὐχαριστήσεως μεμιγμένης μετὰ τρόμου εἶδον οἱ χριστιανοὶ τὸν Σουλτάνον ἐπὶ θρόνου, παραδίδοντα εἰς χεῖρας τοῦ Γενναδίου τὴν ποιμντορικὴν βάρβδον, σύμβολον τῶν ἐκκλησιαστικῶν του καθηκόντων, ὀδηγοῦντα αὐτὸν εἰς τὴν πύλην τοῦ σεραγίου, καὶ δωρούμενον αὐτῷ ἵππον σεσαγμένον, καὶ διατάσσοντα εἰς τοὺς βιζύρας καὶ πασάδες νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὸ πρὸς διαμονὴν του προσωρισμένον μέγαρον.» Ἐξόριστος τῆς πάλαι πατριαρχικῆς του ἐκκλησίας ὁ πατριάρχης καθιδρύθη ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐν τούτοις μετ' οὐ πολὺ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη τὴν ἐκκλησίαν ταύτην μετατιθέμενος εἰς τὴν τοῦ Παμμακαρίστου ὅπου τινα τῶν πολυτιμοτέρων λειψάνων τῆς ἀρχαίας μητροπόλεως, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁ θρόνος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μετεφέρθησαν. Ἡ τελευταία μετάθεσις τῆς πατριαρχικῆς ἑδρας ἦτο ἡ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου μέχρι τοῦ νῦν ἐδρεύει. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καθιερωθεῖσα ὑπὸ τῶν νικητῶν ἀρχὴ διετηρήθη οἰκτρῶς. Τὸ δικαίωμα οὐ μόνον τοῦ ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ καθαιρεῖν τὸν πατριάρχην ἐζησκήθη μετὰ μεγάλης καταχρήσεως. Τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα ἐχορηγεῖτο ἀντὶ χρηματικῆς καταβολῆς· καὶ ἐπειδὴ αὕτη πολλάκις ἀπῆτειτο, οἱ πατριάρχαι ἀνεμποδίστως καθηροῦντο καὶ ἐθανατοῦντο.

Ἐπειδὴ ἡ ἀφήγησις τῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ γενομένων συνόδων θέλει ὑπερβῆ τὰ ὅρια τῆς διατριβῆς μας, ἀρκούμεθα ἴν' ἀναφέρωμεν τὴν τελευταίαν, ἥτις ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν σημερινῶν ἰδεῶν εἶνε ἴσως ἡ περιεργότερα πασῶν· αὕτη δ' ἐγένετο συνεπείᾳ τῆς περιβοήτου ἀντιβῆσεως τῶν Βαρλααμιτῶν ἐπὶ τοῦ παράδοξου τύπου τοῦ ἀνατολικοῦ ψυχισμοῦ, ἡ τῶν ὀμφαλοψύχων, ἥτις ἐν τῷ ΙΔ' αἰῶνι διεδόθη ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἐλληνικῶν σχολείων καὶ μοναστηρίων, καὶ τῆς ὁποίας αἱ θεολογικαὶ δοξασίαι, ὡς καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ, διεσώθησαν ἡμῖν ἐν τῇ ἐκθέσει ἐνὸς τῶν ἐξοχωτέρων αὐτῆς ἀπολογιστῶν. «Ὅταν εἶσαι μόνος ἐν τῷ κελλίῳ σου, λέγει, κλείσον τὴν θύραν σου καὶ κάθησον ἐν μιᾷ γωνίᾳ· ὕψωσον τὸ πνευμά σου ἕνω πάντων τῶν ματαίων καὶ ἐφημέρων πραγμάτων· κλῖνον τὸ γένειον πρὸς τὸ στῆθός σου· στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὰς σκέψεις σου πρὸς τὸ μέσον τῆς κοιτίας, τὸν ὀμφαλόν, καὶ ζήτησον τὴν θέσιν τῆς καρδίας, τὴν ἑδραν τῆς ψυχῆς. Ἐν πρώ-

τοις τὰ πάντα θὰ σοὶ φανῶσι σκυθρωπὰ καὶ ἀμαυρά· ἀλλ' ἐὰν ἐγκρατεύσης νυχθημερόν, θέλεις αἰσθανθῆ ἀνεκλάλητον χαράν, καὶ ἡ ψυχὴ θέλει καταλάβει τὴν θέσιν τῆς καρδίας περιβεβλημένη διὰ φωτὸς μυστικοῦ καὶ αἰθερίου. «Ἡ φύσις τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου φωτὸς κατέστη ἀντικείμενον μεγάλων συζητήσεων· ὑπὸ τῶν μυστικῶν ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ Βαρλαάμ, ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν δοξασίων τῆς Δύσεως, κατήγγελλε τὴν ἰδέαν ταύτην ὡς αἰρετικὴν καὶ βλάσφημον. Ἐν τῇ φιλοσοφικωτέρᾳ ἐξηγήσει τοῦ σημερινοῦ ψυχισμοῦ, παρεδέχθη διάκρισις μεταξὺ οὐσίας καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ· ἐν τῇ τελευταίᾳ κατηγορίᾳ ἀνάγεται τὸ φῶς τῶν μυστικῶν, ὅμοιον τῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβῶρ μεταμορφώσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἕνεκα τῆς αἰρέσεως ταύτης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ αὐτοκράτορος Καντακουζηνοῦ γενομένης συνόδου, δὲν εἶναι ἀξίαι παρεκβάσεως· περιεργον ὅμως ἤθελεν εἶσθαι πρὸς ἀντίφασιν τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἱστορίας, ἡ παραβολὴ τῶν περὶ τούτου διαμφισθητήσεων τῶν χριστιανῶν περὶ τοῦ ψυχισμοῦ, πρὸς τὰς γενομένας ἐν μωαμεθανικῇ συνόδῳ ἐπὶ Μουράτου Δ' καὶ ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας μεταβεβλημένης εἰς τσαμίον, καὶ τῆς ὁποίας ἀνάλυσις ἐξέθηκεν ὁ Χάμμερ ἐν τῇ διηγήσει τοῦ μεγάλου τούτου ἱστορικοῦ ἐπεισοδίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. (1)

Ἐνταῦθα κρίνομεν καλὸν ἴν' ἀναφέρωμεν τοὺς στρατιωτικὸς θριάμβους μεθ' ὧν συνδέεται τὸ ἔνομα τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως. Κατὰ τὰς τελευταίας τῆς αὐτοκρατορίας ἡμέρας οἱ θριάμβοι ὑπῆρξαν πολλοὶ σπάνιοι. Τελευταῖος ἐγένετο ὁ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Παννανικοῦ πολέμου· ἐνδιαφέρον ὅμως περισσότερον παριστᾷ ἡ ἀρτίως στρατιωτικὴ κρίσις, καθ' ἣν μετεχειρίσθησαν τὴν θρησκευτικὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπιρροήν, ἀφιερωμένης ἐν τῇ νέᾳ λατρείᾳ, πρὸς ἐξίγερσιν τοῦ δημοτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τοῦ ζήλου τῶν στρατιωτῶν τῆς ἡμισελήνου. Συνεπείᾳ τοῦ περιφήμου πραξικοπήματος δι' οὗ ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ ἐν 1822 ἠλευθερώθη διὰ παντὸς αὐτός τε καὶ τὸ στέμμα του ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ δεσποτισμοῦ τῶν γιανιτῶν. Ὡς ἐλατήριον τῆς διεγέρσεως τοῦ δημοτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ μετεχειρίσθησαν τὸ σαντζάκ-σερίφ, ἡ τὴν ἱεράν σημαίαν, κατεσκευασμένην, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀπὸ τοῦ ἑσώ-

τερικοῦ ἐνδύματος τοῦ προφήτου, καὶ ἥτις τοσοῦτον ἱερά θεωρεῖται ἐν τῇ κοινῇ γνώμῃ, ὥστε εἶνε ἀπηγορευμένον εἰς πάντα, ἐκτὸς τῶν ἀληθῶν πιστῶν, νὰ τὴν θεωρήσῃ, μήτε καὶ κατὰ τὰς ἐπισημοτέρας περιστάσεις. Συναθροίσας πάντα τὰ στρατεύματα τῆς ἐμπιστοσύνης του ὁ σουλτάνος συνεκρότησε συμβούλιον, ἐν ᾧ ἐπρότεινεν ἴν' ἀναπετάσῃ τὸ σαντζάκ-σερίφ καὶ προσκαλέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ὄλην τῶν ἀληθῶν μουσουλμάνων τὴν ἰσχύν. Μόλις ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο γνωστὴ, καὶ τὸ πλῆθος συνεπυκνώθη εἰς ὄλας τὰς συνοικίας ἵνα ἐνωθῇ μετὰ τῆς πομπῆς. Φθάσας εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὁ Μουφτῆς ἐπηξε τὴν ἱεράν σημαίαν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, καὶ ὁ Σουλτάνος ἀνεθεμάτισε πάντας τοὺς ἀρνούμενους ὑποταγῇν μετέπειτα οἱ γιανιτῶροι ἐξωρκίσθησαν ἴν' ἀναγνωρίσωσιν τὴν ἀπάτην των καὶ διαλυθῶσιν· ἐπειδὴ δὲ ἀπήντησαν ἀρνητικῶς, ὁ σουλτάνος ἐπρότεινεν ὡς ζήτημα ἐὰν ἦτο νόμιμον νὰ καταβάλλωνται οἱ ἀντάρται διὰ τῆς βίας, καὶ ἀφοῦ ὁ σείχης ἀπεφάνθη καταφατικῶς, τῷ ἐζήτησε φετβά πρὸς χύσιν αἵματος ἐν περιπτώσει ἀντιστάσεως· ὁ τρομερὸς φετβάς ἐχορηγήθη, καὶ ἡ αἱματηρὰ λύσις τοῦ δράματος τούτου εἶνε γνωστὴ. Ἡ ἐκ τῆς Ἁγίας Σοφίας δοθεῖσα ὄθησις διὰ τὴν σφαγὴν τῶν γιανιτῶρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱστορικὴ ἐκδίκησις διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν στρατιωτικὴν ἐκείνην στάσιν, ἥτις ἀναλογεῖ πρὸς τὰς τόσον συνεχεῖς θορυβώδεις σκηνὰς ὑπὸ τὸ κράτος τῶν γιανιτῶρων.

Ἀξιοπαρατήρητος δὲ ἡ ἐπιρροὴ ἦν ἐπενήργησεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τὸ μέγα τοῦτο μνημεῖον τοῦ πνεύματος τοῦ Ἀνθεμίου. Αἱ ὀμώνυμοι ἐκκλησίαι τῆς Τραπεζοῦντος, τοῦ Κιέβου, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀλλαχοῦ, εἰσὶν ἄτεχνοι ἀντιγραφαὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀνθεμίου· οὐδεμία ἐλληνικὴ ἢ σλαβικὴ ἐκκλησία δὲν ἔχει τι προδίδον ἀντιγραφὴν τοῦ πρωτοτύπου καλλιτεχνήματος.

Αἱ ἀναμνήσεις αὗται καὶ ἕτεραι, παλαιαὶ καὶ νέα, αἱ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἀφορῶσαι, δύνανται ἵνα χορηγήσωσιν ὕλην εἰς ἀτελεύτητα ὑπομνήματα, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ παύσωμεν, ἐκφράζοντες τὴν ἐλπίδα ἵνα εἰδήμων τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἐπωφελούμενος τῶν περιστάσεων πραγματευθῇ κατὰ εἶδος καὶ ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτῆς ἐπόψεις, πλήρη ἱστορίαν τῆς μεγάλης βασιλικῆς τῆς Ἀνατολῆς.

(Revue Britanique).

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ἡ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΙΟΝ.

Β'.

Ὁ ἐν τῷ πλοίῳ βίος. — Θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ναυτιώσεως.

Πᾶς ὅστις ἀπερχόμενος εἰς Ἀμερικὴν δὲν ἔχει σταθερὰν ἀπόρασιν, οἶκν ὁ εὐγενὴς συνοδοιπόρος μου, νὰ ἀφήσῃ ἐκεῖ τὰ ὄσα του, πρέπει νὰ ἐπιστήσῃ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν του περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀτμοπλοίου ἐφ' οὗ θὰ διαπλεύσῃ τὸν ὠκεανόν. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγὼ ἐπραξα, ἅμα φθάσας εἰς Ἄβρ, λαθῶν ὠφελιμωτάτας καὶ λεπτομερεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν πολυαριθμῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν.

Ἐὰν ὑπῆκουον εἰς τὴν πένθιμον ἀνυπομονησίαν τοῦ ἡμετέρου Ἀγγλοῦ φρονούντος, ὅτι ὁ καιρὸς ἔνδιανύομεν ζῶντες ἄνευ λόγου δὲν ἀνακτάται πλέον, ἤθελον ἀδιστακτικῶς προτιμήσει ἐν τῶν πλοίων τῆς ἐταιρίας **Canadian steamship Company**, ὅπερ ἤθελε μᾶς φέρει κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς καταβάκτας τοῦ Νιαγάρα· ἀλλ' ἴσα ἴσα διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπέφυγον μὲν ἐκείνην, ἀπληθύνθη δὲ εἰς τὴν ἐταιρίαν **Cunard** παρ' ὄλων ἐν γένει ὠμολογουμένην ὡς τὴν καλλίστην.

Ἄπαντα τὰ ὄντως θαυμάσια ἀτμόπλοια τῆς ἐταιρίας ταύτης ἔχουσιν ὀνόματα λήγοντα εἰς τὸ πρῶτον τοῦ ἀλφαβήτου γράμμα **Europa, Asia, Africa, Persia, Canada** κτλ. καὶ παρέχουσιν ὕσην δύναται τις νὰ φαντασθῇ πολυτέλειαν καὶ ἄνεσιν. Οἱ κοιτῶνες τῆς πρώτης θέσεως περιέχουσι δύο κλῖνας καὶ τέσσαρας οἱ τῆς δευτέρας· ἐν δὲ τῷ κέντρῳ τοῦ πλοίου ἔνθα ὁ σάλος εἶναι ἥττον αἰσθητὸς κεῖται ὁ γυναικωνίτης, οὗτινος ἡ εἴσοδος εἶναι ἀπηγορευμένη εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας αἱ τὴν εἴσοδον τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀσύλου φυλάττουσαι θαλαμηπόλοι, ὡς ἄλλοι κέρβεραι, ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε εἰς τοὺς συζύγους ἢ εἰς τοὺς ἀδελφούς τῶν κυριῶν, ὅσαι, ὑπὸ ὀδυνηρᾶς ναυτιώσεως πάσχουσαι, μένουσι κλινῆρας νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτὰς σπανίως καὶ στιγμιαίως. Ἐνωσεῖται δὲ οἰκοθεν πόθεν ἐπήγασεν ἡ ἀνάγκη τοιαύτης αὐστηροτάτης ἐπιτηρήσεως ἐντὸς τῶν τρισεγγίστων τούτων πλοίων, ἔνθα ὑπάρχει τοι-

(1) Constantinopol und der Bosphorus ii, σελ. 353.

αυτή πληθὺς ἐπιβατῶν. Ἄλλ' ἄρα γε μή τοι ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἡ εὐαισθησία δὲν θριαμβεύει ποτέ κατὰ τῆς αὐστηρᾶς ἀπαγορεύσεως ἢ ὅτι ὁ ἔρωσ χάνει τὰ δικαιώματά του ἐν τῇ θαλάσῃ; Ὀχι, διότι συμβαίνει πολλάκις εἰς τὴν ξηρὰν ὠσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σαλευομένων σανίδων τοῦ ἀτμοπλοίου ὥστε, ὁσάκις ὁ λύκος δὲν μεταβαίνει εἰς εὐρεσιν τοῦ ποιμνίου, ἔρχεται τὸ ποιμνιον πρὸς τὸν λύκον, ὅπερ εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Ἐξ ὧν ἐπαίνων ἤκουσα περὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἢ *Περσία*, μοι ἐγεννήθη ἡ ἐπιθυμία ἐπ' αὐτοῦ νὰ ταξιδεύσω ἢ δὲ τύχη θαυμασίως μ' ἐβοήθησε, διότι ἔμαθον ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο παρεσκευάζετο εἰς ἀπόπλουν καὶ ὅτι ἐὰν μετεβαίνομεν τὴν ἐσπερὸν εἰς Λιβερπούλην θὰ ἐφθάνομεν ἐγκαίρως ὥστε νὰ ἐπιβῶμεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου τῶν ἀτμοκινήτων. Ὅθεν ἐγὼ, δυνάμει τῆς παραχωρηθείσης μοι ὑπὸ τοῦ σὺρ Κλίντον πληρεξουσιότητος νὰ κανονίσω κατ' ἐμὴν βούλησιν τὰ τοῦ ταξιδίου, δὲν εἶχον νὰ συμβουλευθῶ ἄλλον παρ' ἐμὲ αὐτὸν, καὶ οὕτως ἀνεχωρήσαμεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Λιβερπούλην μὲ οὐριον καὶ γαλήνιον καιρὸν.

Ὅτε δὲ εἶδον καὶ ἐπέβην ἐπὶ τῆς Περσίας ἠσθάνθηθα θαυμασμὸν ἀνάμικτον μετὰ φόβου καὶ λύπης. Καὶ φόβον μὲν ἠσθάνθηθα ἀναλογισθεὶς ὅτι καὶ τὸ μέγιστον πλοῖον εἶναι μηδὲν ἐπὶ τῶν ἐξηγηριωμένων κυμάτων, λύπην δὲ διότι ἔμελλον νὰ παρεμβάλλω μεταξὺ τῆς γενέτειρας γῆς, ἐνθα ἐγκατελίμπανον συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ ἐνθα ἔδρεψα τὰς πρώτας καλλιτεχνικάς μου δάφνας, καὶ χώρας ἀγνώστου μοι, ἧς μόλις ἐνόουν τὴν γλῶσσαν καὶ ὅπου ἴσως ἐπέπρωτο νὰ παρασταθῶ μάρτυς οἰκτρᾶς τραγωδίας, διάστημα ὀκτακοσίων μιλίων! ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσω τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν τὴν ἐγκαυχωμένην ὅτι δύναται ν' ἀπέλθῃ μακρὰν τῆς πατρίδος ἀνευ παλμῶν καρδίας καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἕτερον ἡμισφαίριον!

Ἄλλ' ὁ σὺρ Ἰακώβος Κλίντον, ἕνεκα τῆς νοσηρᾶς καὶ ἀπελπιστικῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς του, ἦτο ἀνεπίδεκτος οἰασθῆποτε τοιαύτης συγκινήσεως· διὸ ἔλαβε θέσιν μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν κοιτῶνα μετ' ἐντελοῦς ἀπαθείας.

Ἄμα τῇ μεσημβρίᾳ βολὴ τηλεβόλου βληθεῖσα ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς *Περσίας* ἐσήμανε τὸν ἀπόπλουν καὶ πάραυτα οἱ τερατώδεις τροχοὶ τοῦ ἀτμοπλοίου περιέγραψαν τὴν πρώτην κίνησιν, τὴν ὁποίαν ἐξηκολούθησεν ἀπαύστως μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ Νεοβοράκου. Ἡ θάλασσα ἦτο γαλήνιος ὥστε ἐταξιδεύσαμεν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ

μέρος τῆς νυκτὸς χωρὶς νὰ προσβληθῶσι πολλοὶ ὀσθενεῖς στόμαχοι ὑπὸ τοῦ ἡρέμου καὶ τακτικοῦ σαλεύματος τοῦ πλοίου. Ἀλλὰ περὶ τὴν τρίτην πρωϊνὴν ὥραν ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ δροσίξῃ, ὥστε τὴν αὐγὴν ἡ θάλασσα ἐκύλισε κύματα ἔχοντα ὕψος πεντοπόρου οἰκίας.

Ἐξ ὧν τῶν ἐπιβατῶν, ὅσοι τότε πρῶτον ἐταξείδευον, μόνος ἐγὼ δὲν ἐταράχθην ὑπὸ τοῦ σάλου· τούναντιον δ' ὁ σὺρ Ἰακώβος Κλίντον ἔπαθε πλέον πάντων τῶν ἄλλων καὶ δὲν πιστεύω θνητὸς ἄνθρωπος νὰ ἐπλήρωσέ ποτε φόρον μεγαλύτερον εἰς τὸν Ποσειδῶνα· τοῦτο μόνον λέγω ὅτι, ἐὰν ἡ ἐκ τῆς ναυτιάσεως προερχομένη ἀδυναμία δὲν τὸν ἐμπόδιζε ν' ἀναβῇ εἰς τὸ κατάστρωμα, δὲν ἤθελε βεβαίως περιμείνειν ἑωσὸς φράση εἰς τοὺς καταβράκτας τοῦ Νιαγάρα διὰ νὰ κόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ θὰ ἐπνίγετο ῥιπτόμενος εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν προέβη τὸ κακὸν ὥστε, ἂν καὶ ἡ ναυτίασις συνήθως δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος ἀσθένεια, ἐγὼ ὅμως ἐνόμισα ὅτι ἤθελε τῷ ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Ἡ κακοκαιρία παρετάθη ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν, τοῦ σάλου κοπάσαντος, ἐνόμισα εὐλόγως ὅτι ἡ κατάστασις τῆς υγείας τοῦ ταγματάρχου θὰ βελτιωθῇ, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα οὐδὲν σημεῖον βελτιώσεως ἐφάνη ὡσεὶ ὁ ταλαίπωρος κατέπιεν ὀλόκληρον φαρμακεῖον. Πῶς ὅμως ἠδυνάμην ποτὲ νὰ φαντασθῶ, ὅτι τὸ σάλευμα τοῦ πλοίου καὶ ἡ παρὰ φύσιν παραταθείσα ναυτίασις ἔμελλον νὰ θαυματουργήσωσιν ἐπὶ τοῦ νοδὸς τοῦ σὺρ Ἰακώβου Κλίντον!

Ὡς τόσον ἐγὼ, ἐπειδὴ ἡ υγεία μου ἦτο ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς ἀρίστην κατάστασιν, περιηργαζόμην μετὰ πλείστης περιεργείας τὰ ἦθη, τὰς ἐξεις καὶ τοὺς παραδόξους καὶ ἰδιοτύπους χαρακτήρας τῶν ἐπιβατῶν τῆς *Περσίας*. Ἄν ὑπάρχη ἐπὶ τῆς οἰκουμένης τόπος, ἐνθα αἱ γυναῖκες παραιτοῦνται ὀλοσχερῶς τῆς φιλαρεσκείας, παραγράφονται δὲ τὰ δικαιώματά τῆς ἐθιμοτυπίας, ὁ τόπος οὗτος ὁμολογουμένως εὐρίσκεται ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ μάλιστα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ πλοῦ. Ἐκεῖ βλέπει τις τὰς κυρίας, εἴτε νέας εἴτε γραιάς, στηριζομένας πολλάκις ἐπὶ τινος ἀξιοματικοῦ καὶ περιπατούσας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μὲ χονδρὰ ἐπανωφόρια καὶ κορδύλας ὀχιλίαν κομψὰς, μὲ κόμην ἀτιμέλητον καὶ ὑποδημάτια ἀπερίδετα. Ἐνίοτε μάλιστα πλησίον τοῦ σκάμματος, ἐνθα κάθηνται, παράκειται μετ' ἄλλου λεκάνη, πρὸ τῆς ὁποίας ἐπιτελεῖται δυστυχῶς συ-

χνότατα, καὶ ἂς μοι ἐπιτραπῇ νὰ τὸ ἐκστομήσω, ἀνάγκη χειροκροτούμενος καὶ παρ' ὄλων ἐπευφημούμενος. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁ ἀντίχορος πολλάκις παρατείνεται ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τοῦ γεύματος.

Τὸ γεῦμα ἐν τοῖς ἀγγλικαῖς ἀτμοπλοίοις εἶναι μεγαλοπρεπέστατον καὶ ὄντως ἡγεμονικόν. Τὰ σκεῦα τῆς τραπέζης πρὸ πάντων εἶναι ὅλα ἀργυρᾶ ἐντέχνως γεγλυμμένα· ἄφθονος δὲ παρέχεται ὁ πάγος καθ' ὅλον τὸν πλοῦν καὶ μόνος ὁ οἶνος δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς τὸν ναῦλον, ὅστις εἶναι 750 φράγκα διὰ τὴν πρώτην θέσιν καὶ 375 διὰ τὴν δευτέραν, ἀλλὰ πληρώνεται ἰδιαιτέρως καὶ πληρώνεται μάλιστα λίαν ὑπερόγκως.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἔρχεται τὸ χαρτοπαίγιον τὸ ὁποῖον συνήθως ἀντὶ διασκέδασεως καταπᾶ πάθος ὀλέθριον καὶ δὲν εἶναι σπάνιον πρᾶγμα νὰ ἴδῃ τις ἀνθρώπους ἀπολέσαντας ὀλόκληρον περιουσίαν ἐν τῷ διαστήματι τοῦ δεκαήμερου αὐτοῦ πλοῦ. Ἰπάρχει πρὸς τούτοις ἐντὸς τῶν πλοίων τούτων καὶ ἀνὰ μίαν βιβλιοθήκην βρούθουσα βιβλίων καὶ ὑποσχομένη εἰς τοὺς φιλιαναγνώστας ποικίλην διανοητικὴν τροφήν, ὅταν ὅμως τις πλησιασῇ βλέπει μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως ὅτι αἱ βιβλιοθήκαι ἐκείναι ἐν καὶ μόνον βιβλίον περιέχουσι, μεταποφρασμένον εἰς ὅλας τῆς οἰκουμένης τὰς γλώσσας καὶ ἐκδεδομένον εἰς ὅλα τὰ γνωστὰ τυπογραφικὰ σχήματα· τὸ βιβλίον τοῦτο — βεβαίως τὸ ἐμαντέυσατε — εἶναι παλαιὰ γραφή. Οὐδεὶς ἐγγίζει αὐτὸ, εἰμὴ μόνον διὰ νὰ θαυμάσῃ τὸ πλούσιον δέσμημον. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε καὶ τοῦτο εἶναι ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψὴν ὠφελιμώτατον.

Ἐν τοιαύταις στιγμαῖς γεννῶνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ τρυφερὰ ἐκείνα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀναπτυσσόμενα γιγαντιαίως κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ πλοῦ, ἐπιστέφονται συνεχῶς καὶ διὰ τοῦ γάμου.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶναι γαλήνιος καὶ δὲν ὑπάρχει σάλος, ὅπερ εἶναι πρᾶγμα σὴνῆθες ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου μέχρι τῆς Σεπτεμβριανῆς ἰσημερίας, δὲν ἀρκοῦνται οἱ ἐπιβάται εἰς ἀπλὰς συνομιλίας, ἀλλὰ συνήθως συγκροτοῦσι καὶ χοροὺς· καὶ πάντοτε μὲν ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν ἢ καὶ τοῦ πληρώματος εἰς ἡ πλείονες μουσικὸι ἀλλὰ καὶ ἐν ἐλλείψει αὐτῶν σχηματίζεται ἐν τῷ ἅμα αὐτοσχέδιος ὀρχήστρα, ἐν ἧ ἄλλοι μὲν ἄδουσι, ἄλλοι δὲ συρίζουσι, καὶ ἄλλοι σημαίνουσι τὸν ῥυθμὸν κροτοῦντες τὰς χεῖρας. Τοῦτο ὅμως σπανίως συμβαίνει, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν ἢ Ἀμερικανῶν ναυτῶν ὑπάρχει καὶ εἰς *Παγαρίνης* (1) ἄξιος μὲν ἀγχοῦντος εἰς πάσαν ἄλλην περίστασιν, ἀλλὰ ἐν ἐσχάτῃ

(1) Διάσημος βιολοπαίκτης Ἰταλὸς ἀποθανὼν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἔρχεται τὸ χαρτοπαίγιον τὸ ὁποῖον συνήθως ἀντὶ διασκέδασεως καταπᾶ πάθος ὀλέθριον καὶ δὲν εἶναι σπάνιον πρᾶγμα νὰ ἴδῃ τις ἀνθρώπους ἀπολέσαντας ὀλόκληρον περιουσίαν ἐν τῷ διαστήματι τοῦ δεκαήμερου αὐτοῦ πλοῦ. Ἰπάρχει πρὸς τούτοις ἐντὸς τῶν πλοίων τούτων καὶ ἀνὰ μίαν βιβλιοθήκην βρούθουσα βιβλίων καὶ ὑποσχομένη εἰς τοὺς φιλιαναγνώστας ποικίλην διανοητικὴν τροφήν, ὅταν ὅμως τις πλησιασῇ βλέπει μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως ὅτι αἱ βιβλιοθήκαι ἐκείναι ἐν καὶ μόνον βιβλίον περιέχουσι, μεταποφρασμένον εἰς ὅλας τῆς οἰκουμένης τὰς γλώσσας καὶ ἐκδεδομένον εἰς ὅλα τὰ γνωστὰ τυπογραφικὰ σχήματα· τὸ βιβλίον τοῦτο — βεβαίως τὸ ἐμαντέυσατε — εἶναι παλαιὰ γραφή. Οὐδεὶς ἐγγίζει αὐτὸ, εἰμὴ μόνον διὰ νὰ θαυμάσῃ τὸ πλούσιον δέσμημον. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε καὶ τοῦτο εἶναι ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψὴν ὠφελιμώτατον.

Τὴν μεσημβρίαν ἐκάστης κυριακῆς τελεῖται ἡ θεία ἱερουργία κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἐν μέσῳ τοῦ καταστρώματος σχηματίζεται διὰ δύο τεταμένων παραλλήλων σχοινίων ἀρκετὸς χώρος ὥστε νὰ περικλειῇ τοὺς ἱερουργοῦντας, ὅπισθεν δὲ τοποθετοῦνται οἱ ὀγδοήκοντα ἢ ἑκατὸν ναῦται, ἐξ ὧν συγκροτεῖται τὸ πλήρωμα τῶν μεγάλων τούτων ἀτμοπλοίων. Ἐτερον παρουσιάζεται ὁ πλοίαρχος βασιτάζων ἐπὶ βελουδίνου προσκεφαλαίου τὴν ἱερὰν γραφήν· καὶ οὕτω τελεῖται ἡ ἱερουργία κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῶν διακμαρτομένων.

Ἡ πυρκαϊὰ εἶναι λίαν ἐπιφοβὸς ἐν θαλάσῃ, ἐπομένως λαμβάνονται ἀπερίγραπτα προφυλακτικὰ μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν τοιοῦτου κινδύνου. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς καὶ μόνος ὑπηρέτης ὁ ἀρχιερέκλειος ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνοίγειν τὰς χονδρὰς ὑελίνους θυρίδας τῶν φανῶν τῶν περικλειόντων τὰ φωτίζοντα τοὺς κοιτῶνας κηρία· ἅμα δὲ

φθάση ἢ ἐνδεκάτη τῆς νυκτός, τὰ κηρία σβέννυνται καὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι ἅπαντες οἱ ἐπιβάται νὰ κοιμηθῶσιν. Ἄν δὲ τις ἐπιθυμῇ ν' ἀγρυπνήσῃ πέραν τῆς προσδιορισμένης ὥρας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἀς εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ εὕρῃ τὸν κοιτῶνά του διὰ τοῦ κλειθροῦ κεκλεισμένον, καὶ θὰ ἀναγκασθῇ, ἂν δὲν προτιμᾷ νὰ κοιμηθῇ ὑπὸ τὸ φέγγος τῶν ἀστέρων καὶ νὰ καταβραχῇ ὑπὸ τῆς βροχῆς, νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀδροφορσύνην τοῦ ἀρχιμηχανίου, ἣτις τιμᾶται ἀσυγκατάβατος ἐνὸς δολλαρίου. Πολλὸ δὲ περισσότερα πληρώνει ὁ πᾶρὰ τὸν κανονισμὸν καπνίζων ἐντὸς τῆς κλίνης του, ἐνῶ ὑπάρχει ἰδιαιτέρον διὰ τοὺς καπνίζοντας δωμάτιον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ καταστρώματος, πᾶρὰ τῷ πηδαλίῳ. Τὴν δὲ πρῶτην οἱ ἐπιβάται συνάζονται εἰς τὰ κομμωτήρια, ἐνθα κήρονται τὸ γένειον καὶ βροστρυχίζονται, ὑπὸ ἐπιθεωρητῶν κουρέων οὐδόλως παρεμποδιζομένων εἰς τὸ ἔργον τῶν ὑπὸ τοῦ σαλεύματος τοῦ πλοίου.

Οἱ πλοίαρχοι τῶν τοιούτων ἀτμοπλοίων λαμβάνουσι ἐνιαύσιον ἀντιμισθίαν εἰκοσιπέντε ἕως τριάκοντα χιλιάδας φράγκα' ἐκτὸς δὲ τοῦ μισθοῦ τῶν ἔχουσι καὶ ἄλλας τινὰς ὠφελείας ἀπὸ τῆν μετακομιδῆν ἀμερικανικῆς ἄγρας εἰς Ἀγγλίαν, ἐνθα ἀδρῶς ἀγοράζεται, καὶ ἀπὸ τὰ πολλάκις πλούσια δῶρα, ἅτινα λαμβάνουσι πᾶρὰ τῶν ἐπιβατῶν εἰς ἐνδειξὴν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς περιποιήσεις ἀς τυχὸν ἔλαβον ἐν τῷ πλοίῳ παρ' αὐτῶν. Ἴσον μισθὸν, ὡς ἔγγιστα, λαμβάνει καὶ ὁ ἀρχιμηχανικός, ὅστις διανύει ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ πλοῦ ἐντὸς τῶν μηχανῶν ἐπιτηρῶν τὴν κίνησιν αὐτῶν καὶ δὲν φαίνεται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εἰμῆ ὅταν τὸ πλοῖον εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐτοιμάζεται νὰ ἀγκυροβολήσῃ.

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψωσι τώρα οἱ ἀναγνώσταί μας νὰ καταβῶμεν μετ' αὐτῶν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς εἰς τὴν σιδηρᾶν στοᾶν τὴν ὑπὸ τὸ κατάστρωμα κειμένην, ἐνθα καθήμενος ὁ ἀρχιμηχανικός ἐπιβλέπει ἀδιαλείπτως τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῶν ὀργάνων αὐτῶν τῆς ζωῆς τοῦ πλοίου, τῶν ὁποίων αὐξάνει ἢ ἐλαττώνει τὴν κίνησιν, ἀνοικοκλειῶν, κατὰ τὴν χρεῖαν, διάφορα σιδηρὰ ἐπιστόμια ἐκεῖ που πλησίον προσηρμοσμένα. Ἄνωθεν δὲ αὐτῶν ὑπάρχει σειρά ὠρολογίων, ἐξ ὧν ἐν μὲν δεικνύει πόσον ὕδωρ ὑπάρχει εἰς τοὺς λέβητας, ἄλλο πόσον ἀτμὸς κατηναλώθη καὶ ἄλλο, ὅπερ τὸ περιεργότερον, δεικνύει ποσάκις περιστράφησαν οἱ τροχοὶ τοῦ πλοίου. Ἐἴστε διὰ τοῦ τροχομέτρου τούτου δύναται τις κατόπιν ὅσου

δῆποτε πολυμέρου πλοῦ νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβέστατα τὰς περιστροφὰς τῶν τροχῶν τοῦ ἀτμοπλοίου. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, οἱ τροχοὶ τῆς Περσίας περιστρέφονται δεκαπεντάκις ἀνὰ πᾶν πρῶτον λεπτόν' ἐπομένως τὸ ὀλικὸν ποσὸν τῶν περιστροφῶν ἐν διαστήματι ἐνεπημέρου πλοῦ εἶναι ἴσον μετὰ 197, 640. Τόσον δὲ ἐντεχνος εἶναι ὁ μηχανισμὸς τοῦ θαυμασίου τούτου τροχομέτρου, ὥστε ὁ αὐξὼν ἀριθμὸς ἐκάστης διαδοχικῆς περιστροφῆς ἐμφανίζεται οὕτως εἰπεῖν αὐτομάτως ἐπὶ τῆς μεταλλίνης πλακῆς συγχρόνως μετὰ τῆς κινήσεως τῶν τροχῶν.

Ἡ διὰ λίπους ἢ ἐλαίου λίπανσις τῶν διαφόρων μερῶν τῆς μηχανῆς εἶναι ἔργον σπουδαιότατον καὶ μεγίστην ἀπαιτῶν ἐπιμέλειαν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπάρχει δεκάς ὅλη ἐλαιοχυτῶν καὶ ὄντως εἰσίσταται τις βλέπων αὐτοὺς εἰσπηδῶντας εἰς τὰς μηχανὰς, καὶ κινῶντας τὴν χεῖρα ἀντιστρόφως τῆς κινήσεως τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς μηχανῆς, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ λιπάνωσιν. Ἐν καὶ μόνον δευτερόλεπτον ἂν δὲν προσέξωσι συντρίβεται ἡ χεῖρ αὐτῶν ἢ καὶ ὀλόκληρος ὁ βραχίον' ἄλλοι ἀναβρίχονται καὶ ἐν μέσῳ τῶν τροχῶν διὰ νὰ χύσωσιν ἐκεῖθεν τὸ ἐλαῖον εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν' οἱ δυστυχεῖς! ἐὰν ἕνεκα τοῦ σαλεύματος τοῦ πλοίου ἀπολέσωσι τὴν ἰσορροπίαν ἢ ζαλισθῶσιν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν θερμότητα καὶ τὴν ἀφόρητον καὶ ἀηδεστάτην ὀσμὴν τῆς μηχανῆς, τετέλεσται, κατακομματιαζόμενοι, καὶ οὐδὲ εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς λυτρώσῃ τις ἀπὸ τὸν ὀδυνηρὸν ἐκεῖνον θάνατον. Ἐν τούτοις οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπιτελοῦσι μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ταπεινοφροσύνης τὸ δυσχερέστατον καὶ πολύμοχθον τοῦτο ἔργον, τὸ ὅποιον μολαταῦτα εἶναι μηδὲν συγκρινόμενον πρὸς τὸ ἔργον τῶν πυρρετῶν.

Οὐδέποτε ἀπεπειράθην νὰ κατέλθω εἰς τὴν κάμινον, ἐνθα ἴστανται, διότι προέβλεπον ὅτι μοι ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἀνθῆξω οὐδὲ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἵψιστε Θεέ! πῶς εὐρίσκονται ἄνθρωποι δεχόμενοι αὐτοπροαιρέτως θέσιν πυρρετοῦ ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις! . . ἄλλὰ πληρώνονται, θὰ μοι εἶπτε καὶ τρώντι εἶναι θλιβερά, ἀλλ' ὁμολογουμένη ἀλήθεια ὅτι τὰ πάντα ἀγοράζονται καὶ πωλοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, μηδ' αὐτῆς τῆς υγιείας, μηδ' αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξαιρουμένης!

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀμέριμοι ἐπιβάται οἱ περὶ οὐδενὸς τῶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν συμβαινόντων φροντίζοντες, βλέπουσι μετ' ἐκπλή-

ξως μίαν κεφαλὴν, κεφαλὴν ἀνθρακίως ἀνερχομένην διὰ τῆς ὀπῆς μιᾶς τῶν καταβαθρῶν, διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ἀέρα καθαρὸν καὶ δροσερὸν.

Τὸ μέλαν ἐκεῖνο φάσμα εἶναι πυρρετῆς, ὅστις αἰσθανόμενος τὴν ψυχὴν του ἐκλίπουσαν ἐρχεται ν' ἀναζωογονηθῇ ἵνα περατώσῃ τὸ ἔργον του!

Ἀρκετὰ λαλήσαντες περὶ τῆς μηχανῆς ἀς ἐπαλέθωμεν ἤδη εἰς τὸ κατάστρωμα.

Ὁ πλοῦς συνήθως ποικίλλεται διὰ τινος κωμικοῦ ἢ τραγικοῦ συμβάντος, ὅποιον συνέβη καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν τετάρτην ἡμέραν.

Ὁ σύζυγος δηλαδὴ γραίας τινος Ἀγγλίδος καταβλήθεις ὑπὸ μακροχρονίου νόσου, δεινωθείσης καὶ ὑπὸ τῆς ναυτιάσεως, ἐτελεύτησε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἠτοιμάζοντο, κατὰ τὰ εἰωθότα, νὰ βίψωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὴν θάλασσαν' ἀλλ' ἡ ταλαίπωρος χήρα μὴ θέλουσα νὰ στερηθῇ τῆς ὑψίστης παρηγορίας τοῦ νὰ περιχύσῃ μετὰ δάκρυα τὸν τάφον τοῦ συζύγου, καθικέτευσε τοσοῦτω περιπαθῶς τὸν πλοίαρχον νὰ φυλάξῃ τὸ σῶμα τοῦ θανόντος μέχρι τοῦ κατάπλου, ὥστε ἐκεῖνος κατεπίσθη, καὶ τὸ σῶμα ἐπομένως δὲν ἐβρίβθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀλλὰ τίνοι τρόπῳ ἤθελεν ἐμποδισθῇ ἡ σῆψις ἐν ἱσορροπίᾳ τοιοῦτου καύσανος; ἰδοὺ τὸ ζήτημα, τὸ ὅποιον μᾶς ἀπησχόλει, ἕως οὗ εἰς τῶν ἐπιβατῶν διεβεβλίωσεν ἐμπιστευτικῶ τῷ πρόπῳ, ὅτι ὁ νεκρὸς ἐναπετέθη ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς τοῦ πάγου, καὶ ὅτι μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρρωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸ τρομερὸν τοῦτο μυστήριον. Τόσον ἐκράτουν αὐτὸν ἀπόκρυφον! Συνεπεία λοιπὸν τῆς κοινοποιήσεως ταύτης γενικὴ κατακραυγὴ ἠγέρθη μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν, διότι ἅπαντες μετ' ἐπιβίβουσαν πάγον εἰς τὰ ποτὰ των, καὶ διότι καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ, τὸ ὅποιον οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμῆ πάγος τετηκώς, ἐξήγετο ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκείνης δεξαμενῆς, ἐνθα ὁ σύζυγος τῆς Ἀγγλίδος διεφυλάσσετο ὡς ἱερὸν κειμήλιον συζυγικοῦ ἔρωτος. Τότε δὲ πολλὰ κυρία ἐποφεληθεῖσαι τῆς περιστάσεως ἐλειποθύμησαν, καὶ ἐπαρουσίασαν τὰ θελητήρα των ὑπὸ νέαν ὄψιν, ἀποδείξασαι ταυτοχρόνως τὴν εὐαισθησίαν τοῦ νευρικοῦ αὐτῶν συστήματος. Ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς ὥρας ὀλίγοισι τῶν ἐπιβατῶν μετ' ἐπιβίβουσαν πάγον καὶ ὕδωρ, ἔλοι δὲ οἱ ἄλλοι ἐπιπὼν οἶνον, ἂν καὶ ὁ πλοίαρχος διεβρήγνυε τὰ ἱμάτιά του διαβεβαίων ὅτι ἡ διήγησις τοῦ ἐπιβάτου ἐκείνου ἦτο αὐτόχρημα μῦθος ἀνάξιος προσοχῆς. Ἐγὼ ὁμοῦ φρονῶ ὅτι ὁ τροφο-

δότης τοῦ πλοίου δὲν ἦτο ἀμέτοχος τῆς ἀστείας αὐτῆς συνωμοσίας ἣτις ἔφερον εἰς αὐτὸν σπουδαίωτα κέρδη.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ. 1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Θέλοντες οἱ Κορίνθιοι νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν εἰς τοὺς Κερκυραίους δοθείσαν ἀρωγὴν, ἐπεχείρησαν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκου τοῦ Β' νὰ ἐπανάστασιν τὰς κατὰ τὰ Μακεδονικὰ παράλια συμμάχους τῶν Ἀθηναίων πόλεις, καὶ ἰδίᾳ τὴν Ποτιδαίαν, ἣτις, εἰ καὶ ὑποτελής οὖσα τῶν τελευταίων, διετήρει ὁμοῦς ἔτι σχέσεις τινὰς πρὸς τὴν μητρόπολιν αὐτῆς Κόρινθον.

Μαθόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὰ ἐνεργούμενα διέταξαν τοὺς Ποτιδαίτας νὰ καθαιρέσωσιν ἐν μέρει τὰ τείχη αὐτῶν, νὰ δώσωσιν δημήρους, νὰ ἀποπέμψωσι τοὺς ἐπιδημιουργοὺς, καὶ νὰ μὴ δέχωνται τοῦ λοιποῦ αὐτοὺς. Ἀλλ' οἱ Ποτιδαῖται οὐδόλως ὑπήκουσαν εἰς ταῦτα' ἐλπίζοντες δὲ ἀπ' ἑτέρου εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν Πελοποννησίων, ἀπέστησαν ἀναφανδόν. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέπεμψαν κατὰ τῆς Ποτιδαίας ἰσχυρὰν ναυτικὴν δύναμιν καὶ μετὰ μικρὸν ἐκυρίευσαν αὐτήν. (2) Ἡ πολιορκία αὐτῆς τῆς Ποτιδαίας ἐπέφερε τελευταῖον τὸν μεταξὺ τῶν δύο δημοσπονδιῶν καταστρεπτικώτατον πόλεμον. Τοῦ πολέμου τούτου μετέσχε σχεδὸν ἅπασα ἡ Ἑλλάς, διότι τῶν μὲν Πελοποννησίων σύμμαχοι ἦσαν οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Θηβαῖοι, οἱ Βοιωτοί, οἱ Φωκεῖς κτλ. τῶν δὲ Ἀθηναίων οἱ Πλαταιεῖς, οἱ ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσήνιοι, οἱ Ζακύνθιοι, οἱ Κεφαλλῆνες, οἱ Λοκροὶ, οἱ Κερκυραῖοι, οἱ Χίοι καὶ πλείεσται ὑποτελεῖς νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους (3). Οἱ Κερκυραῖοι ἀπέστειλαν πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων πεντήκοντα τριήρεις, αἵτινες συνενωθεῖσαι μετὰ τὸν Ἀθηναϊκὸν προσέβαλον τὴν Μεθώνην τῆς Λακωνίας καὶ διέφθειραν τὰ παράλια τῆς Λοκίδος (4).

Κηρυχθέντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἀρξαμένων τῶν ἐχθροπραξιῶν, οἱ Κορίνθιοι

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 62, σελ. 433. τόμ. Γ'.

(2) Θουκυδ. Βιβλ. Α. παρ. 56—59. — (3) Θουκυδ. Βιβλ. Β' παρ. 9. — (4) Θουκυδ. Βιβλ. Β' παρ. 25.

ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο, ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν πάλης, νὰ ὑποτάξωσι τὴν Κέρκυραν. Ἡλευθέρωσαν ὅθεν τοὺς κατὰ τὰς περὶ τὴν Ἐπίδαμον ναυμαχίας Κερκυραίους αἰχμαλώτους, λόγῳ μὲν ὅτι ἐγγυήθησαν νὰ πληρώσωσι 800 τάλαντα, ἔργῳ δὲ διὰ νὰ καταπέσωσι τοὺς συμπολίτας τῶν νὰ δεχθῶσι τὴν συμμαχίαν τῶν Κορινθίων καὶ ἀποβάλλωσι ἐκείνην τῶν Ἀθηναίων (427 π. Χ.). Φθάσαντες οὗτοι εἰς Κέρκυραν ἤρξαντο ἀμέσως νὰ κηρύττωσι, ὅτι ὠφέλιμον ἦθελεν εἶσθαι ἢ Κέρκυρα νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μετὰ τῆς Κορίνθου. Πλὴν οὐδὲν κατώρθωσαν, καθότι ἀφιχθείσης μιᾶς τριήρους Ἀθηναϊκῆς καὶ μιᾶς Κορινθιακῆς οἱ Κερκυραῖοι ἀπεφάσισαν ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλουσι μείνει σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων καὶ φίλοι τῶν Πελοποννησίων. Ἡ ἀπόφασις ὅμως αὕτη μεγάλως δυσηρέστησε τοὺς φίλους τῶν Κορινθίων, οἵτινες κατηγόρησαν εἰς τὸν λαὸν τὸν Πειθίαν, ἀρχηγὸν τοῦ λαοῦ καὶ φίλον τῶν Ἀθηναίων, ὡς μελετῶντα νὰ ὑποτάξῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν Κέρκυραν. Οὗτος ὅμως ἠδυνήθη νὰ ματαιώσῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀντικατηγορήσας πέντε ἐκ τῶν πλουσιωτέρων ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἔκοψαν πασσάλους ἀπὸ τὰ ἄλλα τοῦ Διδῆ καὶ τοῦ Ἀλκινόου, καὶ ὡς ἐκ τούτου καταδικάσθησαν νὰ πληρώσωσι ἕνα στατήρα δι' ἕκαστον πάσσαλον, ὡς ὁ νόμος διέταπτεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀποζημίωσις αὕτη ἦτον μεγάλη μετέβησαν εἰς τοὺς ναοὺς ζητοῦντες νὰ τοῖς δοθῇ προθεσμία ὅπως πληρώσωσι αὐτήν. Ἀλλ' ὁ Πειθίας, ὅστις ἦτον βουλευτὴς, ἐζήτησε ἐπιμόνωσι τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, καὶ οἱ ἔνοχοι, εἴτε διότι εἶδον ὅτι δὲν ἠδύναντο ν' ἀποφύγωσι τὴν πληρωμὴν, εἴτε διότι ἐγνώριζον ὅτι ἕως οὗ ὁ Πειθίας ἦτο βουλευτὴς τὸ πλῆθος ἠθελεν εἶναι ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ὀπλισθέντες δι' ἐγγυημάτων καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριον ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ ἄλλους βουλευτὰς καὶ ἰδιώτας ἕως ἐξήκοντα (1).

Μετὰ τὴν πράξιν ταύτην οἱ Κερκυραῖοι ἀμέσως συνήλθον καὶ ἀπεφάσισαν ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν θέλουσι δεχέσθαι εἰς τὸν λιμένα των εἰμὴ ἐν μόνον πλοῖον ἐξ ἑκάστου τῶν ἐμπολέμων μερῶν, καὶ συγχρόνως ἀπέστειλαν εἰς Ἀθήνας πρεσβείαν ὅπως ἀναγγείλῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην (2). Φθάσαντες δὲ οἱ πρέσβεις εἰς Ἀθήνας ἀμέσως συνελή-

(1) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 70. — (2) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 71.

θησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὡς νεωτερίζοντες καὶ ἀπήχθησαν εἰς Αἴγινα (3). Ἐν τούτοις ἐνθαρρυνθέντες οἱ ὀλιγαρχικοὶ ἐκ τῆς ἀφίξεως μιᾶς τριήρους τῶν Κορινθίων ἐπέπεσαν αἰφνιδίως κατὰ τοῦ λαοῦ ὃν καὶ ἐνίκησαν. Τὴν νύκτα ὁ λαὸς προσέφυγεν εἰς τὴν ἀρόπολιν καὶ τὰ ὑψώματα τῆς πόλεως καὶ κατέλαβεν αὐτὰ καὶ τὸν Ἰλλαϊκὸν λιμένα· οἱ δὲ πολέμιοι κατεῖχον τὴν ἀγορὰν, ὅπου πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέκον, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν Ἠπειρον κείμενον.

Ἡ ἐπιούσα παρήλθε μ' ἀψιμαχίας. Ἀμφότερα δὲ τὰ μέρη ἐπεμψαν καὶ προσεκάλεσαν τοὺς θαλάσσιους, ὑποσχεθέντες αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν των. Πρὸς βοήθειαν τοῦ δήμου προσήλθον πολλοὶ οἰκεῖοι, καὶ πολλοὶ ἐκ τῆς Ἠπείρου, ὀκτακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ἦλθον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐναντίων (4). Τὴν ἐπαύριον τὰ διαμαχόμενα μέρη ἦλθον εἰς συμπλοκὴν καὶ ἐνίκησεν ὁ λαὸς διὰ τὸ ὄχυρόν τῆς θέσεως. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην μεγάλως διεκρίθησαν αἱ γυναῖκες, αἵτινες οὐ μόνον ἐβρίπτον μετὰ τόλμης κατὰ τῶν ἐναντίων τὰς κεράμους τῶν οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ φύσιν ὑπέμενον τὸν θόρυβον. Περὶ λύχνων ἀφὰς, οἱ ὀλιγαρχικοὶ ὑπεχώρησαν καὶ φοβηθέντες μήπως ὁ λαὸς ἐν τῇ μέθῃ τῆς νίκης του καταλάβῃ τὸ νεώριον καὶ φονεύσῃ αὐτοὺς, ἐπυρπόλησαν τὰς πέριξ τῆς ἀγορᾶς οἰκίας, μὴ φεισθέντες οὔτε τὰς ἰδίας αὐτῶν οὔτε τὰς ἀλλοτρίας, ὥστε πολλὰ πράγματα τῶν ἐμπόρων ἐκάησαν. Ἦθελε δὲ κατακαῆ ἅπανα ἢ πόλις ἐὰν ἠθελεν ἐγερθῆ ἄνεμος (2).

Τὴν ἐπαύριον ἐφθασαν εἰς Κέρκυραν δώδεκα Ἀθηναϊκαὶ τριήρεις καὶ πεντακόσιοι ὀπλιταί, Μεσσήνιοι, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν Νικοστράτου τοῦ Διήτροφους. Οὗτος ἅμα τῇ ἀφίξει του συνδιήλλαξε τὰ διαμαχόμενα μέρη· ἀλλ' ἐνῶ ἠτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ τὸν καθικέτευσαν νὰ τοὺς ἀφήσῃ πέντε τριήρεις πρὸς ἐκφόβησιν τῶν ἐναντίων καὶ νὰ παραλάβῃ ἀντ' αὐτῶν πέντε ἐκ τῶν ἰδικῶν των. Συναινέσαντος τοῦ Νικοστράτου, οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ ἐξέλεξαν τοὺς ἐχθροὺς των ὅπως πληρώσωσι τὰς τριήρεις. Ἀλλὰ φοβηθέντες οὗτοι μήπως σταλῶσιν εἰς Ἀθήνας προσέφυγον ἰκέται εἰς τὸ ἱερόν τῶν Διοσκούρων. Τότε ὁ δῆμος ἐπὶ προφάσει ὅτι εἶχον ὄλεθροὺς σκοποὺς τοὺς ἀφώπλισε καὶ ἠθελε φονεύσει τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἐὰν ὁ Νικόστρατος δὲν ἤρξ-

(1) Θουκ. Βιβλ. Γ'. παρ. 72. — (2) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 73. — (3) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 74.

το εἰς βοήθειαν των. Τοῦτο ἰδόντες οἱ λοιποὶ ὀλιγαρχικοὶ προσέφυγον ἰκέται εἰς τὸ Ἡραῖον, ἕως 400. Ἀλλὰ φοβούμενος ὁ λαὸς μήπως διαπράξωσι νεωτερισμὸν τινὰ μετέφερον αὐτοὺς εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ ναοῦ νησίδιον, πέμπων ἐκεῖ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια (1) (427 π. Χ.).

Διαρκούσης ἔτι τῆς στάσεως ἐφθασαν εἰς τὰ Σύβοτα τρεῖς καὶ πενήκοντα τριήρεις Πελοποννησιακαὶ, ὧν τὴν ἀρχηγίαν εἶχεν Ἀλκίδα, μεθ' οὗ συνέπλεον ὁ Βρασίδης ὡς σύμβουλος αὐτοῦ, καὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐπιούσης ἐπλευσαν κατὰ τῆς Κερκύρας (2). Ἐκ τῆς προσελεύσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου μεγάλως κατεθρομβήθησαν οἱ Κερκυραῖοι καὶ ἀμέσως ἤρχισαν νὰ παρασκευάζωσι μετὰ σπανίας δραστηριότητος ἐξήκοντα τριήρεις, τὰς ὁποίας ἐπεμπον ἐκ διαλειμμάτων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλ' ἐνίκηθησαν ὀλοσχερῶς, καθότι ἐπετέθησαν ἀτάκτως κατὰ τῶν Κορινθίων (3). Φοβηθέντες οἱ Κερκυραῖοι μὴ οἱ νικηταὶ πλεύσωσι κατὰ τῆς Κερκύρας ἢ ἀναλάβωσι τοὺς ἐν τῇ νήσῳ τετρακοσίους, ἐπέστρεψαν ὅπως μεταφέρωσι τούτους εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡραίου. Ἀλλ' οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ἀνώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν, δὲν ἐτόλμων νὰ συναπαντηθῶσι μετὰ τῶν Κερκυραίων. Τὴν ἐπαύριον οἱ Πελοποννήσιοι δὲν ἐπλευσαν κατὰ τῆς πόλεως, ἥτις διετέλει ἐν ἄκρῳ ταραχῇ καὶ φόβῳ, ἀλλ' ἀπεβιάσθησαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Λευκίμνης καὶ ἐδήσαν τοὺς ἀγροὺς. (4).

Μαθόντες οἱ Κερκυραῖοι ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν καὶ ὅτι ἐξήκοντα τριήρεις Ἀθηναϊκαὶ ἀφίχθησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους, διέταξαν τὰς ὀπλισθείσας τριήρεις νὰ διαπλεύσωσι τὸν Ἰλλαϊκὸν λιμένα, αὐτοὶ δὲ ἐφόνευσαν τοὺς καθ' ὁδὸν ἐναντίους. Εἰσελθόντες δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡραίου ἐπεισαν πενήκοντα ἐξ αὐτῶν νὰ υποβληθῶσιν εἰς δίχην καὶ ἐφόνευσαν αὐτοὺς. Ταῦτα βλέποντες οἱ ἐν τῷ ναῷ οὐδεμίαν ἀκρόασιν ἐδίδον πλέον εἰς τοὺς λόγους τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἐφονεύθησαν ἀμοιβαίως καὶ τινες ἀπηγγονίσθησαν ἐκ τῶν δένδρων (5). Ἐντὸς δὲ τῶν ἐπτὰ ἡμερῶν τῆς ἐν Κερκύρᾳ διαμονῆς τοῦ Εὐρυμέδοντος, οἱ Κερκυραῖοι ἐφόνευσαν πάντα, ὃν ἐνόμιζον ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἐπιδίωκε τὴν κατάλυσιν τοῦ δήμου.

(1) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 75. — (2) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 76. — (3) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 77. — (4) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 79. — (5) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 82.

ἄλλοι δὲ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των καὶ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἰδίων ὀφειλετῶν των. Ἐνὶ λόγῳ πᾶσα ἰδέα κατέστη αἰτία θανάτου, ὁ πατὴρ ἐφόνευσεν τὸν υἱόν, οἱ ἰκέται ἐξήχθησαν ἐκ τῶν ναῶν καὶ ἐφονεύοντο ἐνώπιόν των, καὶ ἄλλοι περιφθορομήθησαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Διονυσίου καὶ ἀπέθανον. Καὶ πάντα ταῦτα καὶ ἕτερα ἔτι, περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου διὰ τοῦ αὐστηροῦ αὐτοῦ ὕφους, διεπράχθησαν ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας. Οἱ ἀριστοκράται ἐπεδίωκον παντὶ σθένει τὴν ὑποδούλωσιν καὶ ἐξουδένωσιν τοῦ δήμου. Ἐνεκα δὲ τῆς διαγωγῆς ταύτης τῶν ἀριστοκρατῶν ὁ δῆμος περιέπεσεν ἀληθῶς εἰς πράξεις σκληρὰς καὶ δολίας ἅμα. Ἀλλὰ ποῖος λαὸς ἐγερθεὶς πρὸς ἀνάγκησιν ἢ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας του, τοῦ μεγίστου τούτου δώρου ὑπὲρ ὁ Θεὸς ἐδώρησατο τῷ ἀνθρώπῳ, δὲν διέπραξεν ἔτι ἀπανθρωποτέρας πράξεις ἐκείνων τῶν Κερκυραίων.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου οἱ διασωθέντες Κερκυραῖοι ἕως πεντακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, μετέβησαν εἰς τὴν ἀπέναντι Ἠπειρον καὶ ἐκεῖθεν παρηγόχουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ. Ἀπέστειλαν δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ Κορινθίους ἐκζητοῦντες παρ' αὐτῶν βοήθειαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι οὐδεμίαν ἀκρόασιν ἐδωσαν εἰς τὰς αἰτήσεις των, μετέβησαν εἰς τὴν νήσον καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Ἰστώννη ἐκυρίευσαν τὰς πέριξ γαίας καὶ μεγάλως παρηγόχουν τοὺς ἐν τῇ πόλει (1). Τὰ πράγματα διέμειναν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ μέχρι τοῦ ἐλευσομένου θέρους ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα τριήρεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Δημοσθένους τοῦ Ἀλκισθέους καὶ Προκλέους τοῦ Διοδώρου, αἵτινες ἐπλευσαν κατὰ τῆς Λευκάδος συνοδευόμενοι ὑπὸ Ἀκαρνάνων, Ζακυνθίων, Κεφαλλήνων καὶ ὑπὸ δεκαπέντε τριηρῶν Κερκυραϊκῶν καὶ ἐδήσαν τὰς γαίας τοῦ Ἰσθμοῦ, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ πόλις Λευκάς καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος (426 π. Χ.) (2).

Τὴν ἀνοιξὴν πρὶν τῆς ὠριμάνσεως τοῦ σίτου οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν εἰς Σικελίαν τεσσαράκοντα τριήρεις ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ Σοφοκλέους, διατάξαντες αὐτοὺς ὅταν φθάσωσι εἰς Κέρκυραν, νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἐν τῇ πόλει Κερκυραίους, οἵτινες τὰ μέγιστα παρηγοχλοῦντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει Ἰστώννη τοποθετημένων φυ-

(1) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 85. — (2) Θουκυδ. Βιβλ. Γ'. παρ. 94.

γάδων, πρὸς βόθησαν τῶν ὁποίων οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον πέμψει ἐξήκοντα τριήρεις νὰ μεταβῶσιν εἰς Πύλον καὶ ἀνακτήσωσιν αὐτήν. (425 Π. Χ.) (1).

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Πελοποννησιακῶν τριηράων, ὁ Εὐρυμέδων καὶ Σαφοκλῆς προσωρμίσθησαν εἰς Κέρκυραν καὶ συνενωθέντες μετὰ τοὺς ἐν τῇ πόλει Κερκυραίους, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν πολεμίων, τοποθετημένων ἐν τῷ ὄρει Ἰστώνη. Προσβαλόντες δὲ τὸ τεῖχος ἠμαλώτισαν ἅπαντας τοὺς ἐν τῷ τείχῃ, οὓς μετέφερον εἰς τὴν νῆσον Πτυχίαν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἡ συνθήκη ἤθελε θεωρεῖται λευκὴ ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἤθελε δραπέτευσαι. Ἀλλὰ φοβούμενοι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δήμου μήπως οἱ Ἀθηναῖοι χρίσωσιν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τὴν ζώην, ἕκαμον χρῆσιν τῆς ἐξῆς ἀπάτης. Πέμπουσιν εἰς τὴν νῆσον τινὰς ἐκ τῶν ὀλίγων φίλων τῶν ὅπως τοὺς καταπίσωσι ν' ἀναχωρήσωσι μετὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἐτοιμασθὲν πλοῖον, καθότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον σκοπὸν νὰ τοὺς παραδώσωσιν εἰς τὸν λαόν. Πεισθέντες τινὲς ἐκ τῶν ἐν τῇ νήσῳ εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, ἐπεβιάσθησαν εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ πάραυτα συνελήφθησαν, ὡς διαλυθέντων τῶν σπονδῶν, καὶ παρεδόθησαν ἅπαντες εἰς τὸν λαόν, ὅστις τοὺς καθείρξεν εἰς ἕν μέγα οἶκημα, ἐξάγων δὲ ἀνά εἰκοσιν ἐφόρευεν αὐτούς.

Μαθόντες οἱ ἐν τῷ οἰκῆματι τὴν τύχην τῶν ἐξελθόντων, διεδήλωσαν ὅτι ἤθελον ἐμποδίσει οἰανδήποτε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἐντός. Τοῦτο ἀκούσας ὁ λαὸς ἀνέβη ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τοῦ οἰκῆματος, καὶ ἀφαιρέσας τὰς κεράμους ἐβρίπτε κατ' αὐτῶν βέλη. Διαρκούσης τῆς νυκτὸς ἅπαντες ἐφονεύθησαν καὶ τὴν ἐπαύριον τεθέντα σταυροῖδῳ τὰ πτώματα ἐπὶ ἀμαζῶν, μετεφέρθησαν ἔξω τῆς πόλεως. (2).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟΜΠΡΟΣ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΑΡΙΟΣΤΟΣ.

Ὁ διάσημος οὗτος Ἰταλὸς ποιητὴς ἐγεννήθη ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Ριγίου τῇ 8 Σεπτεμβρίου 1474 ἐκ γονέων εὐγενῶν καταγομένων ἐκ Φερβάρρας. Ἡ οἰκογένειά του κατεῖχεν ἕκπαλαι τὰ πρῶτα

(1) Θουκυδ. Βιβλ. Δ'. παρ. 2, 3, 8. — (2) Θουκυδ. Βιβλ. Δ'. παρ. 46, 47, 48.

ἀξιώματα ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Φερβάρρας, ὁ δὲ πατὴρ του Νικόλαος ἔφερε τίτλον κόμητος καὶ ἱππότητος, καὶ πολλάκις ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς πρὸς τὸν Πάπαν, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας.

Ἡ μήτηρ αὐτοῦ Δαρία Μαλακούση ἐγέννησε δέκα τέκνα, πέντε ἄρρενα καὶ πέντε θήλεα, ἐξ ὧν ὁ Ἀρίοστος ἦν ὁ πρεσβύτερος. Παιδίον δ' εἶπε ὅτι ἐν συνθέσει χάριν παιδιᾶς δράματα, ἐν τῶν ὁποίων *Πύραμος* καὶ *Θισβη* καλούμενον παρέστησε μετὰ τῶν ἀδελφῶν του· ἀλλ' ὁ πατὴρ του ἐλάχιστα κέρδη ἐλπίζων ἐκ τῆς φιλολογίας, ἠνάγκασε τὸν υἱόν του νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, μετὰ πενταετῆ ὁμῶς δοκιμασίαν, βλέπων ὅτι ἀπέβαινον ἐπὶ ματαίῳ αἱ συμβουλαὶ του, ἐπέτρεψεν αὐτῷ ν' ἀφοσιωθῇ ἐλευθέρως εἰς τὰ φιλολογικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὁ νέος Ἀρίοστος οὐδέποτε ἐπαύσατο καλλιεργῶν ἐν τῷ κρυπτῷ.

Εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ στάδιον τῶν γραμμάτων διὰ τῆς δημοσιεύσεως συγγραμμάτων πραγματευομένου περὶ τῆς ὑπὸ τῶν γονέων ἐλευθέρως ἀγωγῆς τῶν τέκνων, ὁρμηθεὶς, φαίνεται, εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἐκ τοῦ ἰδίου παθήματος. Διδαχθεὶς κατόπιν ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Σπολέτου τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα καὶ ἐμπνευσθεὶς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Πλαύτου καὶ Τερεντίου, συνέγραψε τὰς δύο κωμωδίας *la Cassaria* καὶ *i Suppositi*, περὶ ὧν λέγουσιν ὅτι ἡμέραν τινα, σφοδρῶς ἐπιπληττόμενος ὁ Ἀρίοστος ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, ἀντὶ νὰ δικαιολογηθῇ, ἤκουε προσεκτικῶς τὰς ὀργίλους φράσεις τοῦ πατρὸς του καὶ παρατήρει τὰς χειρονομίας διὰ νὰ τὰς ἀπομιμηθῇ κατόπιν εἰς μίαν τῶν κωμωδιῶν του, ἔνθα περιέγραφε παραπλησίαν τινα σκηνήν.

Ἐν τούτοις ὁ θάνατος ἀφαρπάσας τὸν γέροντα Νικόλαον ἐπέβαλεν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθήκοντα πατρικῆς κληρονομίας ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν του, μεθ' ὧν ἐμερίσατο τὴν μετρίαν κληρονομίαν, ἥτις ἐκ τῶν πολλῶν ὑποδικαιρέσεων κατέστη ἀνεπαρκῆς εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀδελφῶν. Τοιαῦται δὲ καὶ τοσαῦται φροντίδες δὲν τῷ ἐπέτρεπον, ἐννοεῖται, νὰ καταγίνηται, ὡς ἄλλοτε, εἰς τὸ ποθητὸν αὐτοῦ ἔργον, διὸ καὶ παραπονεῖται εἰς ἕν τῶν ποιημάτων του κατὰ τῆς πενιχρότητος τῆς πατρικῆς περιουσίας, λέγων ὅτι οὐδέποτε ὁ Ἑρμῆς ὑπῆρξε φίλος τῆς οἰκογενείας του.

«Nè mai fu troppo à miei Mercurio amico».

Οὐχ ἤττον δὲν ἀπεθαβρόνθη, ἀλλὰ μετ' ἵσου ζήλου ἐφρόντισεν ὥστε καὶ τὰς ἀδελφάς του

ὕπανδρους καὶ τοὺς ἀδελφούς του πρεπόντως ἐξεπαίδευσεν. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνέθεσε τὰ πλεῖστα λυρικά αὐτοῦ ποιήματα, Ἰταλιστὶ τε καὶ Λατινιστὶ, δι' ὧν ἐγένετο γνωστὸς καὶ εἰς τὸν καρδινάλιον ἱππόλυτον Δ' Ἔστ, ὅστις ἐγκουχόμενος ὅτι εἶναι προστάτης τῶν μουσῶν προσέλαβε τὸν Ἀρίοστον εἰς τὴν αὐλήν του καὶ τὸν διετήρησε δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη.

Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν οἱ ἔνδοτοι ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τοῦ Δουκὸς Ἀλφόνσου Δ' Ἔστ, ἀδελφοῦ τοῦ ἱππολύτου, ὁ Ἀρίοστος ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος τούτου πρὸς τὸν Πάπαν Ἰούλιον Β' διὰ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ χρήματα. Ἄν δὲ καὶ εὖρε τὴν ποντίφηκα κάκιστα προδιατεθειμένον κατὰ τοῦ δουκὸς, κατώρθωσε μ' ὅλα ταῦτα νὰ τὸν καταπραῆν δι' ἐπιδείξιον ἐπιχειρημάτων καὶ καταπειστικῶν λόγων. Ὅθεν ὁ Ἀλφόνσος καταγοητευθεὶς ἀπέστειλεν αὐτὸν καὶ ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν Ἰούλιον μετὰ τὴν ἐν Ραβέννη μάχην. Εἰς τοιοῦτον ὁμῶς βαθμὸν εἶχε προβῆ τότε ἡ ὄργη τοῦ Πάπα, ὥστε ὁ Ἀρίοστος ἔκρινεν ἐπ' ἀναγκῆς ν' ἀπέλθῃ τὸ ταχύτερον ἵνα μὴ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν ἰδίαν ζώην. Καὶ ὁ μὲν Ἰούλιος Β' ἐπέτεθη κατὰ τοῦ δουκὸς, ποιήσας χρῆσιν κομικῶν ἄμα καὶ πνευματικῶν ὄπλων, διὰ στρατοῦ δηλαδὴ καὶ ἀφορισμῶν, ὁ δὲ Ἀρίοστος ἐξ ἄλλου μέρους ἀπέδειξεν ὅτι ἐγίνωσκεν ὅχι μόνον νὰ συνθηκολογῇ ἀλλὰ καὶ νὰ μάχηται ὑπὲρ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, διότι συμμασχῶν εἰς τινα παρὰ τὸν Πάπον συμπλοκὴν, συνετέλεσεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην.

Περὶ τὴν ἐποχὴν περίπου ἐκείνην ἤρξατο τὴν σύνταξιν τοῦ ποιήματος του ἐπιγραφομένου *Orlando il magiùoso*, *Orlando furioso*, καὶ ἐξηκολούθησεν αὐτὴν ἂν καὶ συνεχῶς διεκόπτετο ἕνεκα τῶν δεινῶν περιστάσεων, αἵτινες κατετάραττον τότε ὁλόκληρον τὴν Ἰταλίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῷ ἐπῆλθε κατὰ νοῦν νὰ συντάξῃ ποίημα ἀρούμενος τὸ θέμα ἐκ τῶν μεταξὺ Φιλίππου τοῦ ὤραιου καὶ Ἐδουάρδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, πολέμων, κατόπιν ὁμῶς παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς ἐξημμένης αὐτοῦ φαντασίας, ἐλησμόνησε τὸ πρῶτον αὐτοῦ σχέδιον καὶ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ ὡς θέμα τοὺς ἔρωτας τοῦ Ὀρλάνδου, περὶ οὗ καὶ ὁ Μποζάρδος γράφας προηγουμένως ὀλίγα τινα ἐπροξένησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς. Ἐν ἔτει τέλος 1516 ἐδημοσίευσεν ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸ ποίημα, τὸ ὅποιον, ἂν καὶ δὲν ἦτο ἀκόμη

τότε, ὅπως σήμερον διεσώθη εἰς ἡμᾶς τελειοποιημένον, ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς. Καὶ ὁμῶς λέγεται ὅτι ὁ καρδινάλιος ἱππόλυτος περὶ τοῦ ἀριστουργήματος τούτου ἀπεφάνθη μετὰ περιφρονητικῆς τινος μειδιάματος, ὅπερ, ἂν ἀληθεύῃ, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ μεγάλην θρασύτητα καὶ βανδαλικὴν ἀμάθειαν.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἀρίοστος ἀπόλεσε τὴν εὐνοίαν τοῦ καρδινάλιου, διότι ἠρνήσατο νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν εἰς Οὐγγρίαν, καὶ μετέβη εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου, ὅστις τὸν ἐτίμα ἰδιαζόντως. Οὐχ ἤττον ὁμῶς ὁ περιλημένος δοῦξ τὸν ἀπεστέρησε μικρὰς συντάξεως τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς εἰσπραξέως ἐνός τινος φόρου, καταργήσας τὸν φόρον ἐκεῖνον, ἔχασε δὲ ταυτοχρόνως καὶ προσοδοφόρον τι κτήμα περιελθὼν αὐτῷ ἐκ κληρονομίας, μὴ θελήσας νὰ ἐναγάγῃ εἰς δίκην τὴν δουκικὴν κυβένησιν ἥτις διεφιλονεικεῖ αὐτῷ τὴν κυριότητα τοῦ κτήματος ὥστε τὰ εἰσοδήματα τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ περιορίσθησαν εἰς ἐξ ὀκτώκων ἀνὰ ἕκαστον μῆνα! Δι' ἃ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀρίοστος ἐλέγχων τὴν ἀχαριστίαν τοῦ οἴκου τῶν Δ' Ἔστ, ἐχάραξε σύμβολον παριστῶν κυψέλην ἀφ' ἧς χωρικός ἀπεδίωκε τὰς μελίσσας διὰ φλεγόμενων ἀχύρων, ἵνα λάβῃ τὸ ἐν τῇ κυψέλῃ μέλι, ἐπιγράφας τὸ λόγιον «*Ex hoc malo malum*» κακὸν ἀντὶ καλοῦ, καὶ εἰς τὴν θύραν δὲ τῆς οἰκίας του διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπέγραψε τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν

«*Μικρὰ μὲν εἶναι, ἀλλ' ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀνάγκας μου, ἐλευθέρᾳ πάσης ὑποχρεώσεως, οὐδέποτε μαρθεῖσα, καὶ διὰ μόνον τῶν ἰδρώτων τοῦ προσώπου μου ἐξαγορασθεῖσα.*»

Ὁ Ἀρίοστος εἶχε πολλοὺς φίλους, ἐν οἷς Λέοντα τὸν Ι', τὸν καρδινάλιον Βιβιέναν καὶ τὸν μαρκήσιον Βίζιον, οἵτινες περὶ πολλοῦ αὐτὸν ἐποιούνητο καὶ ἐπροστάτευον. Τόσῳ τῶνόντι προσηγῆς καὶ συνδιαλλακτικῆς ἦτο μεθ' ὧν, ὥστε ἀποσταλεῖς ποτε ὑπὸ τοῦ δουκὸς Ἀλφόνσου ὡς ἔκτακτος διαιτητῆς εἰς τινα κωμῶπολιν σπαραττομένην ὑπὸ φατριῶν καὶ ληστῶν, κατώρθωσεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ νὰ προσελκύσῃ τὰς συμπαιθεῖς ἀπάντων τῶν κομμάτων καὶ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τὸν τόπον.

Πλούτη οὐδέποτε ἀπέκτησεν ὁ Ἰταλὸς ποιητῆς, διότι ἦτο ἐντελῶς ἀφιλοκερδῆς, καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἢ περὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἐμερίμνα· τόσῳ δὲ ὑπερηγάπα τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν πατρίδα του, ὥστε οὐδὲ νὰ ἱερωθῇ οὐδὲ νὰ νυμφευθῇ ἠθέλησε, καὶ ἀπεποιήθη τὰς προσφορὰς τοῦ

καρδινάλιου Ἰππολύτου καὶ Λέοντος τοῦ Γ', προτεινάντων αὐτῶ νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα καὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὰς ἀυλάς των. Δι' ὅλου δὲ τοῦ βίου αὐτοῦ ἤρατο τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ δι' αὐτὸ ἀπέκτησε πολλὰς ἐρωμένας ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, εἶχε πάντοτε ἐρωμένας· ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας ἠγάπησε χήραν τινα ὀνόματι Γενέβραν.

Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ αὐτοῦ ἐρωτικῶν σχέσεων ἀπέκτησε δύο υἱοὺς τὸν Ἰωάννην-Βαπτιστὴν καὶ τὸν Βιργίνιον, οἵτινες μιμούμενοι τὸν πατέρα ἀφιερώθησαν εἰς τὰς μούσας. Διατείνονται ἐν τούτοις ὅτι ὁ Ἀρίστος ἐνυμφεύθη μυστικῶς γυναῖκά τινα καλουμένην Ἀλεξάνδραν, περὶ ἧς ποιεῖται μνείαν εἰς τὴν κς' ᾠδὴν τοῦ Ὀρλάνδου.

Alexandra gentil, ch' umidi avea, e. t. c.

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἀποστολῆς, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐποιήσαμεν λόγον, παρέστηκεν τέσσαρας κομῶδίας εἰς θεάτρον οἰκοδομηθὲν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ δουκός. Οἱ δὲ ἠθοποιοὶ οἱ παραστήσαντες αὐτάς ἦσαν ὅλοι εὐγενεῖς ἀυλικοὶ, ἐν οἷς καὶ αὐτὰ τοῦ δουκός τὰ τέκνα. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετέφρασε καὶ ἑτέρας δύο τοῦ Γερεντίου κομῶδίας. Ἄλλ' οἱ πολλοὶ κόποι καὶ αἱ φροντίδες αὐτῶ κατέβαλεν εἰς τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τοῦ πονήματός του, τῶ ἐπήνεργον ἀποστόμωσιν τῆς κύστεως, τὰ δὲ πρὸς θεραπείαν δοθέντα φάρμακα προσέβαλον τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀσθενὲς αὐτοῦ στήθος, καὶ τέλος ἀπέθανε τῇ 6 Ἰουνίου 1533, ἄγων τὸ πεντηκοστὸν ὄγδοον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Ἐτάφη δὲ διὰ νυκτὸς ἀνευ οὐδεμιᾶς πομπῆς εἰς τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, ἐκτελεσθείσης οὕτω ρητῆς αὐτοῦ παραγγελίας. Τῷ δὲ 1572 εὐγενῆς τις ἐκ Φεββάριας μετεκόμισε καὶ ἐναπέθηκε τὰ λείψανα τοῦ ἐνδόξου Ἰταλοῦ ποιητοῦ εἰς τάφον μεγαλοπρεπῆ, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθησαν πάμπολλοι ἠγεμόνες.

Ὁ Ἀρίστος ἦν εὐειδὴς τὴν ὄψιν καὶ κομψός, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀφηρημένος, ὡς ἄπαντες οἱ ποιηταί. Διηγούονται δὲ ὅτι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξῆλθεν εἰς ἐκτεταμένον ἐξοχικὸν περίπατον μετὰ νυκτικὰ του ἱμάτια, φέρων οἰκιακὰ σανδάλια καὶ ποδήρη χιτῶνα. Εἰς τὸν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ βίον ἦτο εὐπροσήγορος, εὐτράπελος, εὐφυῆς, λιτός καὶ σώφρων τὴν διαίταν, καὶ εἶχε τι παιδαριῶδες εἰς τὸν χαρακτῆρα.

Τὸ ποίημα αὐτοῦ Ὀρλάνδος ὁ μαριώδης μεταφράσθη ἐπανειλημμένως εἰς ὅλας τὰς ξένας γλώσσας, μόνον δὲ εἰς ἡμᾶς εἶναι ἄγνωστον, μὴ ὑπαρχούσης δυστυχῶς οὐδὲ μιᾶς μεταφράσεως εἰς

τὴν Ἑλληνικὴν. Ἄπας ὁ φιλολογικὸς κόσμος ἐξέμνησε τὸ θαυμάσιον τοῦτο ποίημα, τὸ συνευθύν ἐν ἑαυτῷ τὴν ποικιλίαν, τὴν χάριν καὶ τὸ ἰδιότυπον τῆς μεσαιωνικῆς φιλολογίας, πρὸς τὸ ὕψος τῆς φαντασίας καὶ τὴν ζωηρότητα τῶν παραστάσεων τῶν ἀρχαίων ἐπικῶν ποιητῶν. Τόσον ἐπιτυχῆς εἶναι ἡ πλοκὴ, τόσῳ ἀνεπίληπτος ἡ στιχογραφία, ὥς καὶ αὐτὸς ὁ πολεμιώτερος κριτὴς ἤθελε προσφέρει ἀδιστακτικῶς τὸν στέφανον εἰς τὸν διάσημον ποιητὴν.

ΠΕΡΙ ΙΡΙΔΟΣ

Καὶ

ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ.

Ἐκ τῶν περιεργωτέρων ὀπτικῶν φαινομένων εἶναι καὶ τὸ κοινῶς καλούμενον τόξον, ἐν τῷ ὁποίῳ καθορῶμεν ἑπτὰ λαμπρὰ χρώματα. Τοῦ περιέργου τούτου φαινομένου θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν τὴν ἐξήγησιν, ἀφοῦ προηγουμένως διεξέλθωμεν συντόμως τὴν σειρὰν τῶν ἐπιστημωτέρων προσπαθειῶν τῶν γενομένων πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ.

Ὁ μέγας Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς μετεωρολογικοῖς αὐτοῦ ἐξηγεῖ τὴν ἶριδα διὰ τῆς ἀντανακλάσεως ἀκτίνων τοῦ ἡλίου προσπιπτουσῶν εἰς τὰς ψεκάδας ἀντικειμένης νεφέλης. Ἐπειδὴ δ' αἱ ψεκάδες αὐταὶ ἀποτελοῦσι μικρότατα κάτοπτρα, διὰ τοῦτο ταῦτα ὡς ἐκ τῆς σμικρότητός των ἀντανακλάσει μόνον τὸ χρῶμα οὐχὶ δὲ καὶ τὴν μορφήν τοῦ κατοπτριζομένου ἀντικειμένου. Ἐπειδὴ δ' αἱ ψεκάδες συνέχονται, δι' αὐτὸ καὶ τὰ ἀντανακλωμένα χρώματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων συνέχονται καὶ οὕτως ἀποτελοῦσιν ἐν συνεχόμενον σύνολον, τὴν ἶριδα. Τὴν δὲ διαφορὰν τῶν χρωμάτων ἐξηγεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ λευκοῦ χρώματος αὐτῶν πρὸς τὸ μέλαν τῆς νεφέλης καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀντανακλωμένου φωτός ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς νεφέλης. Οὕτω π. χ. τὸ ἐρυθρὸν, τὸ καὶ ἐντονώτερον προέρχεται ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως τῶν τὰ μάλιστα πλαγίως προσπιπτουσῶν ἀκτίνων εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τῆς νεφέλης, διότι κατ' Ἀριστοτέλην τοιοῦτοτρόπως ἀπορροφᾶται ὀλιγώτερον φῶς ὑπὸ τῶν ἄνω ψεκάδων καὶ ἀντανακλᾶται ἐπομένως πλειότερον, ὡς ἐκ τούτου δὲ προέρχεται μεγαλύτερα ἀντίθεσις πρὸς τὸ μέλαν χρῶμα τῆς νεφέλης καὶ ἐντεῦθεν γεννᾶται τὸ ζωηρότερον χρῶμα τῆς ἶρι-

δος, τὸ ἐρυθρὸν. Καθ' ὅμοιον τρόπον γεννᾶται εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης τὸ μεσαῖον κατὰ τὴν ἐντασιν πράσινον χρῶμα καὶ εἰς τὸ κάτω ἄκρον τὸ ἥττον ἐντονον, τὸ ἰόχρουν. Ἐκ δὲ τῆς μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν ἀντιθέσεως ἐξηγεῖ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰ λοιπὰ χρώματα. Ὁ πλείονα περὶ τούτου θέλων δύναται νὰ εὕρῃ αὐτὰ εἰς τὰ μετεωρολογικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἡμεῖς δὲ τὴν σήμερον γνωρίζομεν ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς ἶριδος προέρχεται ἐκ τῆς θλάσεως τοῦ φωτός, ἐπομένως πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φαινομένων τῆς ἀντανακλάσεως μόνως δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἀληθῆ ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου. Οὐχ' ἥττον ὅμως πρέπει νὰ θαυμάζωμεν ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν πληθὺν τῶν παρατηρήσεων ἐπὶ διαφόρων σχετικῶν φαινομένων. Ἀναφέρομεν δ' ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐξηγήσεων μόνην τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, διότι αὕτη εἶνε κάλλιστα διατετυπωμένη καὶ ἐξηγεῖ ὅσον ἦν ἐφικτὸν τότε ἄπαντα τὰ παρυσιαζόμενα φαινόμενα. Πρὸς τούτοις δὲ μὴ σκοπεύοντες νὰ ἐκθέσωμεν τὰς περὶ τοῦ φαινομένου αὐτοῦ συζητήσεις τῶν ἀρχαίων, ὡς οὐ τῆς παρούσης διατριβῆς, περιωρίσθημεν ἀπλῶς εἰς τὴν ἐξήγησιν ἐκείνην, ἥτις καὶ πάσης ἄλλης μακρότερον ἴσχυσε, διότι ἐν τῷ Μεσαιῶνι ἦτον ἡ μόνη γενικῶς παραδεκτὴ. Τὸ δ' ἐὰν τὰ μετεωρολογικὰ εἶνε ὄντως ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ ὑποβολιμαῖον, παραλείπομεν εἰς τὴν νεωτέραν κριτικὴν ἐξένοιαν νὰ ἐξετάσῃ εἰς ἡμᾶς ὅμως ἐφάνη τοσοῦτον ὠρῆα ἡ ἐξήγησις αὕτη, ὥστε νομίζομεν ὅτι καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐὰν δὲν ἦνε, εἶναι ὅμως πάντοτε ἀνδρὸς σοφοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς εἶπομεν διὰ τῆς θλάσεως τοῦ φωτός κυρίως ἐξηγεῖται τὴν σήμερον τὸ φαινόμενον τῆς ἶριδος, δι' αὐτὸ μόνον μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ἐκείνης ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἡ ὀρθὴ ἐξήγησις αὐτῆς. Προτοῦ λοιπὸν νὰ ἐκθέσωμεν τὴν σημερινὴν ἐξήγησιν τοῦ τόξου, νομίζομεν κατ' ἀλλήλου νὰ προτάξωμεν ὀλίγα τινα περὶ θλάσεως καὶ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι ὅταν ἀκτὶς φωτός AB μεταβῆ ἀπὸ τινος μέσου (1) π. χ. τοῦ ἀέρος εἰς ἕτερον, π. χ. τὸ ὕδωρ, τότε εἰς τὸ ἕτερον αὐτὸ μέσον λαμβάνει ἄλλην διεύθυνσιν τὴν ΒΓ καὶ οὕτω λέγομεν ὅτι ἡ ἀκτὶς θλάται.

(1) Διὰ τῆς λέξεως μέσον ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὴν οὐσίαν μετὰ τὴν ὁποίαν εἶνε πεπληρωμένος ὁ ὑπὸ τοῦ φωτός διατρεχόμενος χώρος.

Καὶ ἐὰν μὲν μεταβαίῃ ἀπὸ ἀραιότερου εἰς πυκνότερον μέσον, τότε πλησιάζει τὴν ΒΔ κάθετον εἰς τὸ Β ἐπὶ τῆς χωριζούσης· τὰ δύο μέσα ἐπιφανείας, ἐὰν δὲ ἀπὸ πυκνότερου εἰς ἀραιότερον, ἀπομακρύνεται αὐτῆς. Ἡ γωνία ΒΔΑ καλεῖται γωνία τῆς προσπτώσεως, ἡ δὲ ΓΒΕ τῆς θλάσεως. Προσθέτομεν δ' ὅτι μέρος τοῦ φωτός ἀντανακλᾶται εἰς τὸ πρῶτον μέσον καὶ οὕτω μένει εἰς αὐτὸ μέρος τοῦ φωτός τῆς ἀκτίνος, ὅθεν ἡ τεθλασμένη ἀκτὶς εἶνε ἀσθενεστέρη τῆς ἀρχικῆς· μέρος πάλιν σκορπίζεται ἀπὸ τοῦ Β καὶ μέρος ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὰ μέσα. Ἐντεῦθεν ὅσον μακρότερον δρόμον διατρέχει τὸ φῶς διὰ μέσου τινός, ἐκτὸς τοῦ κενοῦ, (1) τοσοῦτω μᾶλλον ἐξασθενεῖ. Πρὸς τούτοις προσθέτομεν ὅτι ὅταν ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως ὑπερβαίῃ ὄριον τι ὠρισμένον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς σχέσεως τῶν διατρεχομένων ὑπὸ τοῦ φωτός μέσων, τότε θλάσις δὲν γίνεται ἀλλ' ἀντανάκλασις μόνον τοῦ φωτός εἰς τὸ πρῶτον μέσον. (2). Ἐν τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ

(1) Περὶ τοῦ ἐὰν ὁ μεταξὺ τῶν διαφόρων οὐρανίων σωμάτων χώρος ἦνε ἀπολύτως κενὸς δὲν ἐξετάζομεν ἐνταῦθα. Ἐπίσης ὡς ἐκ τοῦ παρόντος παραλείπομεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πιθανῆς γνώμης τῶν ἐπιστήμων ἀστρονόμων Obbers καὶ Struwe ὅτι τὸ φῶς διατρέχον τὸν κενὸν χῆρον ἐξασθενεῖ, οὐ μόνον κατὰ τὸν νόμον ὅτι ἡ ἐντασις αὐτοῦ εἶνε ἀντιστρόφως ἀνάλογος τῶν τετραγώνων τῶν ἀποστάσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ βαθμιαίας ἀποσβέσεως, βραδυτάτης ἄλλως τε, γινομένης κατὰ τὸν δρόμον τοῦ φωτός τῶν ἀστέρων διὰ τοῦ ἀχανοῦς. Ἡ ἐπὶ φαινομένων κάπως στηριζομένη γνώμη αὕτη ὡς καὶ ἡ ἄλλως κατὰ τὸν νόμον τῆς γενικῆς βαρύτητος ἀνεξήγητος ἐπιτάχυνσις τῶν κινήσεων δύο κομητῶν ἤγαγε τὸν ἐνδοξον ἀστρονόμον Encke εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ὅτιως ἐπὶ φαινομένων τῶν οὐρανίων σωμάτων βραδυμένης γνώμης τῆς υπάρξεως λεπτοτάτου καὶ ἀραιοτάτου μέσου, τοῦ ἀθέρου, ὅστις πληροῖ τὸ ἀχανές.

(2) Τὸ ὄριον αὐτὸ εἶνε διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ ὕδωρ μεταβάσιν $48^{\circ} 28'$. Οὕτως ἐὰν ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως ΒΔΑ ὑπερβαίῃ τὰς $48^{\circ} 28'$, τότε ἡ ἀκτὶς δὲν θλάται ποσῶς, ἀλλ' ἀντανακλᾶται ἐξ ὀλοκλήρου καὶ οὕτω μένει εἰς τὸ πρῶτον μέσον.

μικόν, επειδή οί κανονισμοί δὲν χορηγοῦν εἰμὴ μίαν μόνον πράξιν εἰς . . .

— Ἀδιαφορῶ πολὺ διὰ τοὺς κανονισμούς, διέκοψεν ὁ Λεονῆς, ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι σωστός· ἐὰν ὁ Ροσσίνης ἦτο πρωταγωνιστὴς τῆς Ρώμης, καὶ ἂν παρίστα τὸν Γουλιέλμον Τέλλον (αὐτὸς ὁ ποιήσας ἀριστουργήματα ἐν διαστήματι 20 ἐτῶν) καὶ τῷ ἔλεγον, καύσατε τὰς πέντε σας πράξεις, ἀντίκεινται εἰς τοὺς κανονισμούς! ἰδοὺ ἐν χειρόγραφον εἰς μίαν πράξιν ἐργασθῆτε ἐπ' αὐτοῦ!..

— Ὅα τῷ ἔλεγον ταῦτα, παρετήρησεν ὁ Σάνδερ, οἱ κανονισμοὶ θὰ ἐφόνεον τὸν Ροσσίνην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου του.

— Ὅα ἐφόνεον προσέτι τὸν Μοζάρτ καὶ τὸν Βέμπερ, ὅπως θὰ φονεύσῃ καὶ ἐμέ. Βλέπεις, φίλε μου, εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν κάμνουν εἰμὴ τοιαῦτα ἀνακόλουθα πράγματα. Οἱ Γάλλοι παρακολουθοῦνται ἀπὸ τῆς κοιτίδος μέχρι τοῦ τάφου ἀπὸ βραβευμένους καὶ στεφανηφόρους ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ διεγείρῃσιν τὴν ἀντιζηλίαν. Ἰπάρχουν πάντοτε ἐν τοῖς Λυκαίοις καὶ ταῖς ἀκαδημαίαις ἔγγραφα στεφάνων διὰ τὰ μέτωπα πάσης ἡλικίας, καὶ αἱ ἀμοιβαὶ αὐταὶ αἱ διασκεδάζουσαι τοὺς δίδοντας, προξενοῦσι συχνάκις τὴν δυστυχίαν τῶν λαμβανόντων αὐτὰ σπουδαστῶν. . . Οἱ Κινέζοι δὲν εἶχον βραβεῖα καὶ ἀκαδημαίαι, καὶ ἐν τούτοις ἐφεύρον ὅλα ὅσα ἡμεῖς ἐφεύρομεν. Οἱ Αἰγύπτιοι δὲν εἶχον οὔτε βραβεῖα οὔτε ἀκαδημαίαι, καὶ ὅμως ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς τέχνης, ἐτελειοποίησαν τὴν θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικὴν των, διώρυξαν τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Σουέζ καὶ τὰς πεδιάδας τοῦ Νείλου· ἀνήγειραν τὰς πυραμίδας, ἐκαλλιέργησαν ἄπειρον ἔρημον, ἐγονιμοποίησαν τὸ Δέλτα καὶ ἐφεύρον πολλὰ, ἅτινα ἐξέπληξαν καὶ αὐτοὺς τοὺς καλλιτέχναις. Οἱ Ἰνδοὶ ἐπίσης οὔτε βραβεῖα εἶχον οὔτε ἀκαδημαίαι καὶ ὅμως ἐδημιούργησαν τὰ ἐξαισια καλλιτεχνικὰ ἔργα τῆς Ἰάβας. Οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον οὔτε βραβεῖα οὔτε ἀκαδημαίαι οὔτε λεξικά, καὶ ἐν τούτοις ὑψωσαν τὰς ὠραίας τέχνας εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς τελειοποιήσεως, ἀνήγειραν τὸν Παρθενῶνα, τὸν ναὸν τῆς Ἀπτερου Νίκης, τὸ Πάνθειον τοῦ Ἀγρίππα, ἐδημιούργησαν μελλιρρήτους γλώσσας καὶ διέλαμψαν πνενταχοῦ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀφρικῇ ἐγλυψαν ἕνα ὀλόκληρον κόσμον ἀγαλμάτων, καὶ ἀπέκτησαν ρήτορας καὶ ποιητάς, οἵτινες θὰ ἀπελιπίζωσιν ἄπκντας τοὺς ποιητάς τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

— Ἐμπρός, φίλε μου, εἶπεν ὁ Σάνδερ μὴ λυπῆσαι τόσον· φρόντισε περὶ τῆς ἀναρρώσεώς σου, ὅπως μὴ ὑποτροπιᾶσῃ ἡ ἀσθένειά σου· εἶσαι καλλιτέχνης, λάβε παράδειγμα ἐμέ. . .

— Ἄ! σὺ δὲν ἔχεις γυναῖκα, διέκοψεν ὁ Λεονῆς, ἐπομένως δὲν ἔχεις νὰ φροντίσῃς περὶ τῆς ζωῆς ἄλλου τινος. . .

— Νόστιμος εἶσαι, Λεονῆ! Ἐγὼ ζῶ διὰ τῆς φιλαυτίας μου, ἥτις ἐπέχει τύπον γυναικὸς εἰς ἐμέ· καὶ ὅταν ἡ φιλαυτία μου μοὶ ὑποτονθορίσῃ «Προσεβλήθην,» ἡ καρδιά μου σπαράσσεται μετ' αὐτῆς. ἰδοὺ δὲ τί μοι συνέβη χθές. Εἰς ἑκατομμυριοῦχος, με προσεκάλεσε διὰ τινὰ ἐργασίαν, ἐγὼ δὲ ἔτρεξα φέρων μαῦρον ἐπενδύτην, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐνοικιάσει διὰ τρία φράγκα εἰς τὸ προάστειον τῆς Μοντμάρτρης. Ἡ χαρὰ μοὶ ἔδιδε πτέρυγας εἰς τοὺς πόδας. Φθάσαντα δὲ εἰς τὸν οἶκον ἐκείνου, με ἀναγγέλλουσι διὰ τοῦ ἐξῆς πομπώδους τίτλου. «Ὁ Κ. Σάνδερ δὲ Κολομβόν, ζωγράφος ἱστορικῶν ἀντικειμένων.» Τὸ μῦριον δὲ εἶχε προσθέσει αὐτοπροαιρέτως ὁ θαλαμηπόλος· ἐγὼ δὲ πλήρης χαρᾶς κομβόνω τὸν ἐπενδύτην μου διὰ νὰ κρύψω τὸ ἐξέκωκωμένον ἐσωκάρδιόν μου, καὶ εἰσέρχομαι με πρόσωπον ὑψητέρας. — Κύριε, μοὶ λέγει ὁ ἑκατομμυριοῦχος, εἰς ὁποῖαν τιμὴν ἐργάζεσθε εἰκόνας φυσικοῦ μεγέθους; — Ὅσον μοὶ δώσει ἡ γενναιότης τοῦ πρωτοτύπου, εἶπον ἐγώ. — Ὅχι, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος μειδιῶν, ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος θετικὸς καὶ ἀνατεθραμμένος εἰς τὴν ἀγγλικὴν σχολὴν· εἶπατέ μοι τὸ ποσόν. — Χίλια σκουδὰ, εἶπον ἐγὼ με ὕψος μετριοφροσύνης. — Εἶναι εἰκὼν γυναικὸς, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. — Τότε λοιπὸν, προσέθηκα ἐγὼ, χίλια φράγκα περὶ πλέον, ἕνεκα τῶν λεπτογραμμῶν αἵτινες εἶναι πολὺ δύσκολοι. Ὁ Κ. Δουβούρ ἀπαιτεῖ ἐξακισχίλια φράγκα καὶ δὲν εἶναι ἐργασία τῆς Ρώμης. — Διάβολε! διάβολε! Ζητεῖτε πολὺ, ἀπήντησεν ὁ ἑκατομμυριοῦχος. . . δὲν θὰ συμφωνήσωμεν ποτέ. . . Ἐν τούτοις δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σὰς κοπιᾶσω εἰς μάτην. . . Εὐαρσεστήτητε νὰ με ἀκολουθήσητε. Ἐγὼ τότε τὸν ἠκολούθησα, καὶ ἐκεῖνος με ὠδήγησεν εἰς τὸν ἀχυρῶνα τοῦ μεγάρου του. — ἰδοὺ, μοὶ εἶπεν, εἰς μεγαλοπρεπῆς ἵππος, θαυμασίος, καὶ ἄνευ λεπτογραμμῶν. Εἶνε ἀγγλικὸς καὶ ὄνομάζεται Σπάρκ. Τί θέλετε διὰ νὰ τὸν ζωγραφίσῃτε; Ἡ φιλαυτία μου τότε μοὶ ἀνέκραξεν. «Ἐνθυμήθητι τὸν Πάτροκλον, τὴν Θέτιδα, τὴν Ἥραν, ἢν κατεβίβασες ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ μὴ ζωγραφίσῃς ἄλλο πλὴν τοῦ Ρήσου μετὰ τοῦ Ὀδυσσεύς

καὶ τοῦ Διομήδους! Ἄφ' ἐτέρου ὁ ἐνοικιασθεὶς ἐπενδύτης μου ἐκραυγάζεν. «Ἐνθυμήθητι τὸ ἐνυπόθηκον ὠρολόγιόν σου, τὰ τρία φράγκα τοῦ ἐνοικιαστοῦ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὸ αὐρινόν σου πρόγευμα!» Ἡ φιλαυτία μου ἐξημενίσθη ἄμεσως καὶ ἐζήτησα δεκαπέντε λουδοβίκεια, ἐξ ὧν τὰ πέντε προκαταβολὴν, ὑπερ μοὶ παρεχωρήθη, ὥστε βλέπατε, ὑπῆγα με τὸν σκοπὸν νὰ ζωγραφίσω εἰκόνα γυναικὸς καὶ ἀντ' αὐτῆς κατήντησα νὰ ζωγραφίσω ἵππον. Βεβαίως ἀντὶ νὰ σπουδάσω, εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ἐνετίας, προτιμότερον ἦτο νὰ με ἀφιναν τρία ἔτη νὰ σπουδάσω εἰς τὸ ἵπποστάσιον τοῦ βασιλέως.

— Αὐτὸ πάσχουμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ τελειοδιδασκατοὶ τῆς μουσικῆς, εἶπεν ὁ Λεονῆς. Μὰς στέλλουσιν εἰς τὴν Ρώμην, τὴν λαμπροτέραν καὶ σεβασμιωτέραν τῶν πόλεων διὰ νὰ λάβωμεν τὰς ὑψηλὰς ἐκείνας ἐμπνεύσεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν μέγαν μουσικόν, μὰς συνειθίζουσιν εἰς τὸν πανηγυρικὸν τῆς Ρώμης ὀρίζοντα μέχρις οὗ φθάσωμεν καὶ εἰς τὰς πέντε πράξεις τῆς λυρικῆς δραματοποιίας, καὶ ἐπειτα μὰς καταδικάζουσιν εἰς τοὺς βαναύσους ἐκείνους καὶ ἐλεεινοὺς ἤχους, ὥστε ἀντὶ νὰ μὰς στείλωσιν εἰς τὸ Βατικανόν, καλλιτέρον θὰ ἦτον νὰ μὰς πέμπωσιν εἰς Βουγιβάλ ἢ εἰς Σιατοῦ, διὰ νὰ συνειθίσωμεν ὑπὸ τὰς μηλέας εἰς ὅ,τι ὀνομάζουσι φυσικὸν καὶ ἀπλοῦν.

— Φυσικὸν καὶ ἀπλοῦν, ἐψιθύρισεν ὁ Σάνδερ μειδιῶν.

— Α! ναί, ὑπέλαβεν ὁ Λεονῆς· τὰς δύο ταύτας λέξεις ἐφεύρον οἱ ἀπόμαχοι ῥήτορες, οἵτινες δὲν ἐξῆλθον ποτὲ ἀπὸ τοῦ πέμπτον ὀρόφωμα τῆς συνοικίας Μουφτάρ. Βέβαια, τὸ ἀπλοῦν εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα, καὶ τὸ φυσικὸν ἐπίσης, ὅταν ἡ ὑπόθεσις τὸ ἀπαιτῇ. *Μιμήθητε τὴν φύσιν*, σὰς λέγουσιν οἱ ῥήτορες αὐτοὶ· ἀλλ' ἡ φύσις δὲν εἶνε φυσικὴ ὡς τὴν ἐννοοῦσιν. Εἶνε ἀπλῆ εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ θεσπεσία εἰς τὰς Ἄλπεις. Διέρχεται ὅλον τὸ διάγραμμα τοῦ πληκτροφώνου τοῦ σύμπαντος. Ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν αὐραν μεταβαίνει εἰς τὴν καταιγίδα τῶν τροπικῶν. Ἀπὸ τὸν ψιθυρισμὸν τῶν φύλλων εἰς τὸν κρότον τῆς θροντῆς. Ἀπὸ τὴν ἤρμεον θάλασσαν εἰς τὴν καταπληκτικὴν τρικυμίαν. Ἀπὸ τὸν κελαιρισμὸν τοῦ βύακος εἰς τὸν μυκηθμὸν τοῦ καταβράκτου τοῦ Νιαγάρρα. Θέτει τὸ μικρὸν φυτὸν παραπλευρῶς τοῦ κέδρου τοῦ Διθάνου. Ἰπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἔχει τὴν φάμμον καὶ ὑπερ τὴν κεφαλὴν τὸ ἀχνέες. Αἰπὸν, ναί· θὰ μιμηθῶμεν τὴν φύσιν, ἀλλ' ὄχι τὴν

φύλαρον ἐκείνην τῶν ῥητόρων, ἀλλὰ τὴν ἀληθῆ καὶ εὐγλωττον τοῦ Θεοῦ.

— Ἐχεις δίκαιον! ἀλλὰ καὶ αὐρινὸν θὰ σοὶ εἴπωσι *Μιμήθητε τὴν φύσιν*, κάμε ἀπλοῦν καὶ φυσικόν. Αὐτοὶ εἶνε λόγοι στερεότυποι.

— Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἄρα ἀντίδοτόν τι κατ' αὐτῶν; εἶπεν ὁ Λεονῆς σταυρῶν τὰς χεῖρας.

— Πολὺ ἀφελῆς εἶσαι, μικρὲ μουσικέ μου. Ἰπάρχουσι τάχα ἀντίδοτα εἰς ὅλα τὰ πράγματα; Ἡ ἀπειρία εἶνε ἀσθένεια ἀθεράπευτος καὶ ἕως συντελείας τοῦ αἰῶνος εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ ἡ ἰατρεία αὐτῆς. Ἔστε εἰς μάτην ἐπανεστής κατὰ τῆς λέξεως *συνδρομῆ*, ἥτις ἐφηρμόσθη εἰς τὰ δεκαπέντε λουδοβίκεια, ἅτινα ἔλαβες.

— Καὶ βέβαια! ἡ λέξις *συνδρομῆ* εἶναι πολὺ ταπεινωτικὴ καὶ προτιμῶ μᾶλλον νὰ λάβω τὴν *συνδρομῆν* ἐνὸς πιστολίου ἢ νὰ ἀπευθύνω νέαν αἴτησιν.

— Εἶνε καθὼς τὸ νοσοκομεῖον τῶν ἀνιάτων, ὑπέλαβεν ὁ Σάνδερ. Ὁ εἰσερχόμενος ἐκεῖ βλέπει τὴν καταδίκην του γεγραμμένην ἐπὶ τῆς θύρας, ὡς νὰ τῷ λέγουν. Μὴ ἔχῃς πλέον ἐλπίδα, εἶσαι ἀθεράπευτος! Καὶ ὅμως αὐτὸ μῆτε εὐγενές, μῆτε χριστιανικόν εἶνε, διότι εἰς αὐτὸ τὸ νοσοκομεῖον ὑπάρχει εἰς ἱερεῖς, ἅπαξ τοῦ ἔτους ἀναγινώσκων τὴν ἱστορίαν τοῦ Αζάραου, ὅστις ὡς γνωρίζεις, ἦτο διὰ βίου ἀνιάτος καὶ ἀφοῦ ἀπέθανε, μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἰάθη καὶ ἔγεινεν ἐπίσκοπος Γαλατίας.

— Τῷ ὄντι, εἶπεν ὁ Λεονῆς, ἡ λέξις *ἀνιάτος*, οὐδέποτε θέλει ἐξαλειφθῆ.

— Ὡς καὶ ἡ *ἀπόμαχος*, ὑπέλαβεν ὁ Σάνδερ. Τὶ ὠραῖον πρᾶγμα εἶνε νὰ εἴπῃ τίς εἰς ἕνα στρατιώτην. Φίλε μου, δὲν ἀξίζεις πλέον τίποτε, ὑπερ ὀλοῖ ἀπόμαχος. Βέβαια ἡ συνθήκη ἐξαφανίζει τὴν κακὴν σημασίαν καὶ ὁ στρατιώτης αὐτὸς ὀμολογεῖ τὴν κακὴν του κατάστασιν λέγων «δὲν ἀξίζω τίποτε,» ὡς ἂν ἠννόει «εἶμαι πολὺ καλὰ.»

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Λεονῆς, θὰ παραστήσωσιν κἀνὲν δρᾶμα ἐκ τοῦ διαγωνίσματος τῆς Ρώμης;

— Ναί, φίλε μου, ναί. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς τάξεως τῶν μουσικῶν, τοῦλάχιστον πεντήκοντα διαγωνίσματα τῆς Ρώμης ὑπάρχουσιν· ἐξ αὐτῶν δὲ ἐξ ἢ ἑπτὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐπέτυχον, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' εὐτυχίαν ὄχι, διότι ἂν καὶ τὰ πενήκοντα ἐπετύγχανον, θὰ εἶχομεν ἑκατὸν δρᾶματα ὀλιγώτερα, καὶ ἀπὸ τριάκοντα ἤδη ἐτῶν δὲν παριστῶσιν εἰμὴ τὸν Ροβέρτον Διάβολον καὶ τοὺς Οὐγενότους, καθὼς δὲ ὑπάγο-

μεν αὐτὰ θὰ παριστάωσιν αἰωνίως. Τὸ κοινὸν ἔχει οὖς ἀφιλόκαλον, ὅταν πρόκηται περὶ νέας μουσικῆς καὶ ἐνασμενίζεται εἰς τὴν παλαιάν. Ἄν εἴχομεν ἑκατὸν ἀριστουργήματα ἐκ τῶν διαγωνισμάτων τῆς Ῥώμης, τί λέγω ἑκατὸν! πολὺ ὀλιγώτερα, πενήτηντα, εἴκοσι πέντε, δέκα, ἤθελον εἶσθαι ἀδύνατον νὰ τὰ παραστήσωμεν. Ἀπέναντι ἔχομεν φάλαγγα ὄλην γιγάντων, οἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῆς Ῥώμης, καὶ οἵτινες ὀνομάζονται Ῥοσσίνης, Ἰβέρ, Μαγισέρ, Βελλίνης, Δονιζέτης, Δεβέρ, Μοζάρτος, Ἐρόλδος κλ. Ἐκεῖνοι ἤθελον ἔχει τὰ πρωτεῖα, διότι ὡς καὶ τοιοκοὶ τῶν Παρισίων ἀγαπῶσι καλλίτερον, ὅτι γνωρίζουσιν παρ' ὅ,τι δὲν γνωρίζουσιν. Θὰ παρασταθῆ ἐν δράμα νέον δεκάκις, ἀλλὰ πάλιν θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ παλαιά, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς διὰ τοὺς νέους εἶνε πολὺ νέα, καίτοι παλαιά, καὶ τὰ ὁποῖα θέλουσιν εἶσθαι μᾶλλον ζωντανὰ ὅταν ἀποθάνωσι. Τοιοῦτοτρόπως στέλλουσι ἕνα τελειοδίδακτον εἰς Ῥώμην καὶ φαίνεται ὅτι τῷ δίδουσι τὴν σύστασιν ταύτην. «Μὴ προσπαθήσῃς νὰ κάμῃς ἀριστουργήματα, διότι ὑπάρχουσιν ἄρκετά. Περιδιάθασον μόνον εἰς Βίλλαν Βοργεζίαν, παίξε τὸ δομινὸ εἰς τὸ καφρνεῖον τοῦ Ἑλληνοῦ, καὶ σπουδάσον τὴν μεγάλην ποίησιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὀρίζοντος διὰ νὰ συνθέσῃς μίαν πρᾶξιν δράματος κωμικοῦ διὰ τοὺς χωρικοὺς τοῦ Βογιβάλλ.»

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ Λεονῆς, συσπῶν τὰς χεῖρας τοῦ ἠνωμένου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, οὐδένα βλέπω πόρον, ἀπελπισία παντοῦ καὶ . . . θὰ μεταβιάσῃς τὸ δράμα αὐτὸ εἰς τὸν διευθυντήν;

— Ναί! πλὴν τί νὰ εἶπω;

— Ὅ,τι θέλεις αὐτὸ μοι εἶνε ἀδιάφορον.

— Πρῶτον νὰ τελειώσῃς τὸν ἵππον μου καὶ τὰ κέρδη διανεμόμεθα ὡς φίλοι.

— Καὶ ἔπειτα;

— Ἐπειτα, θὰ εὐρεθῆ πάντοτε κᾶτι τί. Ὁ ἀνθρωπος δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ μέλλον, διότι ἐκεῖνο μόνον ἔρχεται. . . Μία ἰδέα. . . ὦ! ἂν τὴν εἶχε κἀνεὶς ὑπουργός! Ἄν ἡ τριετής ὑποτροφία τῶν χιλίων σκούδων, ἡ διδομένη εἰς τὸ διαγώνισμα τῆς Ῥώμης, ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς; Ἔ! Πῶς εὐρίσκεις αὐτὸ τὸ φάρμακον; Αὐτὸ δὲν καταστρέφει τὸ Κράτος, τοὺνκντίον δὲ ἤθελον εἶσθαι πολὺ ὀφελίμων διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐκεῖνους νέους, οἵτινες εὐρίσκονται κατεστραμμένοι, καθ' ἣν στιγμήν ἔχουσιν ἀνάγκην ὀλίγων χρημάτων, διὰ νὰ κάμωσι τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὴν τέχνην των.

— Ἡ ἰδέα σου εἶνε ἐξαίρετος, εἶπεν ὁ Λεονῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ σκέπτομαι ὡς ἐγωῖστές, δὲν θὰ μοὶ χρησιμεύσῃ, εἰμὴ μετὰ θάνατον. Πρέπει νὰ κάμῃ τις εἴκοσι τοῦλάχιστον ἀναφοράς εἰς τὴν Βουλὴν τῶν πατρικίων καὶ εἰς τὴν τῶν Κοινοτήτων, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς ἕν ἀποτέλεσμα. Βλέπεις ὅτι ἡ λήξις ἐγγίζει εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καλῆδας.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ Σάνδερ, ἐγὼ δὲν παραιτοῦμαι τῆς ἰδέας μου, διότι εἶνε θυγάτηρ μου, καὶ αὐτὴ θὰ σώσῃ τὸν πατέρα της. Διάβολε! ἂν εἶχον χίλια σκούδα ὑποτροφίαν, θὰ ἐτελείωνον τὸν Ἄνιθαν μου ἐν Καπούη, ἀριστούργημα! Θαῦμα! τὸ γνωρίζεις; Ἀλλ' ἂς ὑπάγω νὰ τελειώσω τὴν εἰκόνα τοῦ ἵππου μου.

Καὶ σφίγγας τὴν χεῖρα τοῦ Λεονῆ, ἔλαβε τὸ βιβλιάριον του, λέγων ἐπανειλημμένως φιλόφρονας λόγους εἰς τὴν γυναῖκά του καὶ ἐξῆλθε.

Ἡ Γεσουάλδη εἰργάζετο εἰς τὸν μικρὸν της θάλαμον καὶ οὐδὲν εἶχεν ἀκούσει ἐκ τῆς συνδιαλέξεως ταύτης.

Ἐκτοτε ἡ δυστυχία ἔκαμε νέας προόδους εἰς τὸ ὑπερῶον, ὁ χειμὼν ἐπῆλθε μὲ τὰ δεινὰ αὐτοῦ, μὲ τὰς θλίψεις καὶ μὲ τὰς στενοχωρίας του. Ὁ οἰκοδεσπότης, εἰδεχθῆς καὶ ἀποτρόπαιος, συνεχῶς ἐπεσκέπτετο αὐτὸ ὅπως ἀπαιτήσῃ δύο ἐνοίκια, λέγων ὅτι ἡ δουλειὰ ὑπήγαινε πολὺ κακά. Τὸ ἀνθρωπώμορφον ἐκεῖνο φάντασμα ἐφόβιζε τὸν Λεονῆ καὶ τῷ ἐπροξέεινε ἀγωνίας ἀνεκφράστους, διότι δὲν εἶχε λάθει ἐκ φύσεως τὸν ἀμέριμον ὀργανισμόν τοῦ πιστωτοῦ.

Ἦχος κώδωνος, ἔχων πάντοτε τὸ αὐτὸ διάγραμμα, ὠθησὶς αἰφνιδια τῆς θύρας, ἀπλοῦς κρότος βημάτων, ἀνεπόσει εἰς τὸν πτωχὸν μουσικὸν τοιαύτην φρίκην, ὡς ἂν ἐσάλπιζεν ἡ σάλπιγξ τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ κόσμου. Ἦνοιγε τρέμων καὶ ὀπισθοδρόμει ἐκ φρίκης ἐνώπιον τοῦ ἀμειλίκτου ἐκεῖνου φαντάσματος, ὅπερ ἤρχετο νὰ τῆ παραπονεθῆ διὰ τὴν κακοδαίμονίαν τῶν ἰδιοκτητῶν. Ὁ Λεονῆς πικρῆται τότε τὸ ἀνώγειον, ὡς ἂν ἐπεθύμει νὰ καταμετρήσῃ τὰ τέσσαρα αὐτοῦ ὀροφώματα ἀλλ' εἰς λόγος τῆς γυναίκος του, τὸν συνέειχεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀθύσσου καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ζητῆ ὑποτραχιζῶν ὀκταήμερον ἀναβολὴν ἀποτίσεως τοῦ ἐνοικίου.

Μιᾶ τῶν ἑσπερῶν, ἐνῶ ἐπανήρχετο ἐκ Λουξεμβούργου, ἔσχεν ἰδέαν παράδοξον, τὴν ὁποίαν ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν τὴν ἐπιούσαν ἅμα ἐξυπνήσας, χωρὶς νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν γυναῖκά του ὀφελήθη μάλιστα ἐκ τοῦ ὕπνου της διὰ

νὰ γράψῃ εἰς τὸν ὑπουργὸν τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν.

«Κύριε Ὑπουργέ!

«Χθὲς διερχόμενος τὸν χρυσομυλῶνα τοῦ Λουξεμβούργου, μεγαλοπρεπῆ ὑπόστεγον κῆπον, λαμπρῶς θερμαινόμενον ὑπὸ θερμαστῶν ἀνθρωπίνων, εἶδον δύο χρυσομυλῆας νεκρὰς καὶ ξηρανθείσας εἰς τὰ κιβώτια αὐτῶν ἀριθ. 16 καὶ 17. Τὰ δυστυχεῖα αὐτὰ δένδρα, εἶχον ὅλας τὰς περιποιήσεις καὶ τὴν θερμότητα, ἀλλ' ἦσαν εἰς τὸν μέγιστον βαθμὸν τοῦ γῆρατός των. Δὲν τὰ ἐφόνευσεν ὅθεν ὁ χειμὼν. Ἐπομένως τολμῶ, κύριε Ὑπουργέ, νὰ σᾶς ζητήσω τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων χρυσομυλῶν δι' ἐμὲ καὶ τὴν γυναῖκά μου, ὅπως κατοικήσωμεν ἐκεῖ μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔαρος ἀνευ πληρωμῆς. Δὲν θέλετε δὲ βεβαίως ἀρνηθῆ τὴν φιλικὴν ἀνθρώπινα ὄντα, ἀποθνήσκοντα ἐκ τοῦ ψύχους, ἐνῶ παρείχατε ταύτην εἰς δύο δένδρα.

»Ἐγὼ τὴν τιμὴν, κ. τ. λ.

«Λεονῆς Ρ.

«Κάτοχος τοῦ βραβείου τῆς Ῥώμης, ἐν ὁδῷ, Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσώ».

Γνωρίζω καλῶς, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, ὅτι δὲν θὰ μᾶς φυτεύσωσιν εἰς τὰ δύο ἐκεῖνα διαθέσιμα κιβώτια ἀλλ' ὅπως δήποτε εἰδοποιῶ ἐγὼ τὸν ὑπουργὸν, καὶ πιθανὸν νὰ προκύψῃ καλὸν τι.

Δυστυχῶς οἱ ὑπουργοὶ δὲν δύνανται νὰ ἀναγκάσωσι τὰς ἀναριθμητοὺς ἐπιστολάς, ἂς καθ' ἑκάστην λαμβάνουσιν. Εἰς γραμματεῖς εἶν' ἐπιτετραμμένους νὰ τὰς ἀναγινώσκῃ, καὶ τὰς μὲν ἀξίας προσοχῆς θέτει ἐκ δεξιῶν του, τὰς δ' ἐπιλοίπους θέτει ἐξ εὐωνύμων του, καὶ δὲν παρουσιάζει εἰς τὸν ὑπουργὸν εἰμὴ τὰς πρώτας. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν λοιπὸν οὗτος ὑπάλληλος, οὐδὲ μέχρι τέλους ἔλαβε τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολήν τοῦ Λεονῆ, ἀλλ' ὑψώσας τοὺς ὤμους, ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ εὐώνυμον μέρος.

Ἡ ἀπάντησις λοιπὸν ἐπὶ πολὺ περιεμένετο, ἀλλὰ δὲν εἶχε ποσῶς φθάσει. Τέλος ἡ τελευταία δοθεῖσα παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου προθεσμία ἔληξε, πέμπτην δὲ ὥραν ἐκτύπα τὸ ὀρολόγιον τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου, ὅτε ἠκούσθη ὁ ἀπαίσιος κώδων τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἡ νύξ ἔβασίλευεν εἰς τὸ ὑπερῶον, καὶ τὸ κηρίον, ὅπερ ἔμελλε νὰ διασκεδάσῃ τὸ σκότος, ἔκειτο ἀκόμη εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ παντοπώλου. Καὶ ὅμως ὁ Λεονῆς ὑπεχρεώθη ν' ἀκοίξῃ εἰς τὸν βασιλέα τοῦ οἴκου, ὅστις εἰσῆλθεν εἰδεχθέστερος ὑπὲρ ποτε ἕνεκα τοῦ σκότους, καὶ

ἐζήτησε τὸ ἐνοίκιον αὐτοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ τόνου, δι' οὗ ἤθελε ζητήσῃ τις ἐλεημοσύνην. Εἰς τὸν ταπεινωτικὸν αὐτοῦ τρόπον, μανία κατέλαβε τὸν Λεονῆν, βλέποντα ἀνθρώπον βαθύπλουτον ὀμιλοῦντα ὡς ἂν ἦτο πάμπτωχος, καὶ ἐξέβαλε τὸν ἰδιοκτήτην ἐκ τοῦ δωματίου του.

— Κύριε, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος ἀλλάζων τόνον, θὰ ἐξέλθητε αὐριον, καὶ ἐγὼ κρατῶ τὰ ἐπιπλά σας.

Ἡ Γεσουάλδη ἔτρεξεν ἀκούσασα τὸν θόρυβον διὰ νὰ πρᾶνῃ τὴν ὀργὴν τοῦ συζύγου της ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἡ μελωδικὴ φωνὴ εἶχε χάσει τὸ κράτος της, καὶ ἡ ὀργὴ δὲν ἠδύνατο νὰ σβύσῃ τὸ ἠφαιστειον.

Φρίκη παγετώδης κατέλαβε τὴν πτωχὴν ἐκείνην ἐξόριστον τοῦ ἰταλικοῦ ἐδάφους. Τὸ δωμάτιον ἦτο κατάψυχρον, διότι τὸ πῦρ ἔλειπε, μὴ ὑπαρχόντων ξύλων, καὶ τὰ ξύλα μὴ ὑπαρχόντων εἴκοσι σολδίων. Ὁ Λεονῆς, ὡσεὶ παράφρων ἔλαβε τὴν διασκευασθεῖσάν του Κλεοπάτραν καὶ σχίσας αὐτὴν ἐβρίψε τὰ τεμάχια εἰς τὴν θερμάστραν καὶ ἠναψε πῦρ ἔπειτα ὡς ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ ἰδέας τινος εὐχαρίστου, ἠγέρθη, ἐνηγκαλίσθη τὴν γυναῖκά του χύνων δάκρυα ἀπελπισίας, καὶ τῆ εἶπεν.

— Ἀγάπα με πάντοτε, θὰ ὑπάγω νὰ ζητήσω χρήματα, αὐριον θὰ βίβθῶμεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων. Γύναι μου παρακᾶλει τὸν Θεὸν δι' ἐμὲ!

Καὶ ἐξῆλθεν ἀποκρούων τελευταίαν τινα θωπιάν τῆς ἀπηλιπισμένης γυναίκος του κατέβη δι' ἐνὸς σχεδὸν ἄλματος τὰ τέσσαρα ὀροφώματα, ἐπαναλαμβάνων ὡς οἱ παράφρονες εἰκοσάκις τὸ αὐτό. «Δὲν θὰ ἐξέλθῃ αὐτὴ! Δὲν θὰ ἐξέλθῃ αὐτὴ!»

Ὁ χειμὼν εἶχε σπείρει ὅλας τὰς ἀθλιότητας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς. Ἦτο μία ἐκ τῶν ἀνθρωποκτόνων ἐκείνων ἑσπερῶν, αἵτινες εἰσὶν οὕτως εἰπεῖν προωρισμένοι ὅπως καταδικάσωσιν εἰς θάνατον ὅλους τοὺς ὑποτελεῖς τῆς πείνης καὶ τοῦ χρέους. Ὁ βόρβορος, ὁ πάγος, ἡ βροχὴ, ἡ ἀνακλυμένη χιὼν, ἡ κατάψυχρος αὐρα, ἡ κατάπυκνος ὀμίχλη, ὅλοι τέλος οἱ θησαυροὶ τῆς τοῦ πόλου ἀποθήκης ἦσαν ἐπισσεωρευμένοι εἰς τοὺς Παρισίους. Ἡ φύσις εἶχε περιβληθῆ ἐξ ὀλων αὐτῶν τῶν ἀθλιότητων τὸν πένθιμον μανδύαν της, καὶ οἱ δυστυχέστεροι ἔτι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἠδύνατο νὰ ἀτενίσωσι πρὸς τὸν οὐρανὸν, διότι δὲν τὸν ἔβλεπον.

Ὁ Λεονῆς ἔτρεχε μὲ τὴν ἰδέαν του τὴν ὁποίαν οὐδὲν πρᾶγμα ἐδύνατο νὰ διασκεδάσῃ, φθάσας δὲ εἰς τὸ βουλευτῆριον τῶν Καπουτζίων καὶ σταθεὶς, εἶπεν. «Ἐδῶ εἶνε μέρος καλόν».

Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην οἱ πλούσιοι μετέβαινον εἰς τὸ θέατρον, ὅπως ἐπιδειχθῶσιν εἰς τὰ θεωρεῖά των καὶ χειροκροτήσωσι τοὺς ἀριστοτέχνους. Ἡ γραμμὴ τῶν ἀμαζῶν ἠκολούθει τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τοῦ βουλευαρίου, ἐκπέμπουσα φῶς ἐκ τῶν πολυτελῶν φανῶν αὐτῆς.

Ὁ νέος μουσικός κατώπτευσε μακρόθεν ὄχημα λαμπρὸν, συρόμενον ὑπὸ ἵππων πλουσίως κεκοσμημένων καὶ διοικούμενον ὑπὸ ἡνίοχου, κεκαλυμμένου μὲ πλουσίαν διφθέραν.

— Θεέ μου, εἶπε, δὸς εἰς τὴν γυναῖκά μου τὸ θάρσος νὰ ζήσῃ.

Καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ θυλάκιόν του ἦτον ἐφωδισμένον μὲ πολλὰς ἐπιστολάς ἐπ' ὄνοματί του, κατέβη ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιον καὶ προσποιήθει ὅτι ὠλισθήσεν ἐπὶ τοῦ πάγου, ἔπεσε πρὸ τῶν ἵππων τοῦ πλουσίου ἐκείνου ὀχήματος.

Οἱ ἵπποι ἐκπλαγέντες, πρὶν ἢ τοὺς κρατήσῃ ὁ ἡνίοχος, ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὰ ὀπίσω· δύο δὲ ὑπηρετῆται ἔσπευσαν εἰς τὴν ὁδὸν ὅπως ἐγείρωσι τὸν δυστυχή Λεονῆ, ὅστις χαμηλοφώνως ἐψιθύριζεν — «Ὁ Θεὸς θέλει νὰ ζήσῃ.»

Τότε ἡ θυρὶς τοῦ ὀχήματος ἠνοιχθῆ καὶ ἀνθρωπὸς τις ὅστις ἐφαίνετο ὡς ἀνήκων εἰς ὑψηλὴν τάξιν, ἀναμειχθεὶς μὲ τοὺς ὑπηρετῆτας, ἠρώτησε τὸν Λεονῆ μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, ἂν ἔπαθέ τι.

— Ὀχι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, δὲν ἐπληγώθη.

Καὶ προσέθηκε χαμηλοφώνως· «Κατὰ δυστυχήαν».

— Εὐαρεστήθητε ν' ἀναβῆτε εἰς τὸ ὄχημά μου, τῷ εἶπεν ὁ κύριος, διότι βεβαίως θὰ ἐφοβήθητε, καὶ θέλω σᾶς ὀδηγήσει εἰς τὸν οἶκόν σας. Ἡ ὁδὸς τὴν ἐσπέραν ταύτην εἶνε λίαν ὀλισθηρὰ καὶ κινδυνώδης.

Ὁ Λεονῆς, μὴ δυνάμενος νὰ ἀρνηθῆ, ἐδέχθη τὴν προσφορὰν καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν οἶκόν του. Καθ' ὅδον ὅμως ἐλθὼν εἰς συνδιάλεξιν πρὸς τὸν ξένον, διηγήθη τὰ κατ' αὐτὸν, μὴ τολμήσας ὅμως νὰ ἐξομολογηθῆ καὶ τὰ αἰτία, ὅφ' ὧν ἠναγκάσθη νὰ προβῆ εἰς αὐτοκτονίαν, ὥστε νὰ προκαλέσῃ οὕτω συνδρομὴν εἰς τὴν γυναῖκά του ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἐκείνου, ὅστις ἤθελε γίνεαι ἀκούσιος φονεὺς αὐτοῦ.

— Εἶμαι ὁ κόμης Στέφανος Κ., εἶπεν ὁ κύριος ἐκεῖνος, ὅτε ἐσταμάτησε τὸ ὄχημα πρὸ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ κατώκει ὁ Λεονῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ λυπηρὸν συμβῆν, ὑπερ ὑπέστητε, πιθανὸν νὰ ἔχη συνεπίαια, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς προσφέρω τοῦτο... ἐν παλαιόχαρτον.

Καὶ ἔθηκε τραπεζικὸν γραμματίον πεντακο-

σίων φράγκων εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Λεονῆ, ὅστις ἀπέκρουσεν ἐνεργητικῶς τὸ προσφερόμενον δῶρον.

Ὁ κόμης ἐπέμεινε καὶ ἡ πάλιν ὑπῆρξε πεισματώδης· ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις τοῦ οἰκοδεσπότου τὸν ἠνάγκασε νὰ παραβῆ τοὺς ὅρους τῆς λεπτότητος, καὶ τὸ πρόξενον σωτηρίας ἐκεῖνο γραμματίον ἐγένετο δεκτόν.

Ὁ Λεονῆς ἀνέβη βραδέως τὴν κλίμακα διὰ νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ταραχῆς του καὶ τακτοποιήσῃ τὸν ἱματισμόν του. Ἐγέυετο τὴν ἡδονὴν τῆς νεκρανστατάσεως καὶ ἀνεβαλλεν εἰς τὴν ἐπιούσαν τὴν μέριμναν τοῦ νὰ προετοιμάσῃ νέον μέλλον, διότι εἶχε διασκεδάσει τὰς στενοχωρίας τοῦ ἐνεστώτος, χάρις εἰς ἀπροσδόκητόν τινα περίστασιν.

— Ἰπάρχουσιν ἀκόμη φίλοι, εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκά του μὲ τόνον φυσικόν· δὲν θὰ παραιτησώμεν τὸν ἄθλιον αὐτὸν οἶκον, τοῦναντίον θὰ κατοικήσωμεν ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη.

Ἡ Γεσουάλη ἐπῆδα ἐκ χαρᾶς καὶ ἐζήτησε ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν σύζυγόν της. Οὗτος δὲ, προσλαβὼν ὡς βοήθην τὸ ψεῦδος, ἐφεύρεν ἱστορίαν, καθ' ἣν ἀρχαῖος τις συμμαθητῆς του τῷ ἐδάνασε τὸ τραπεζικὸν γραμματίον τῶν πεντακοσίων φράγκων, τοῦτέστι μίαν περιουσίαν.

Τότε ἡ νέα γυνὴ ἔλαβεν ἦθος περίλυπον, καὶ ἔδειξε τὴν θερμάστραν, ἥτις εἶχε κατακαύσει τὴν διασκευασθεῖσαν Κλεοπάτραν.

— ὦ! εἶπεν ὁ Λεονῆς, ἡ ἡμέρα αὕτη μὲ ἀνεγέννησεν, ὑποδείξασά μοι ὅτι ἡ θέσις τοῦ συνθέτου τῶν μεγάλων μουσικῶν συμφωνιῶν εἶνε ἀχρεῖα. Ἀπὸ τοῦ νῦν θέλω ἐπιδοθῆ εἰς τὴν μυθιστοριογραφίαν ἢ εἰς τὴν συγγραφὴν πραγμάτων ἀστυκῶν. Ὁ Θεὸς μὲ διέταξε νὰ ζήσω, καὶ θέλω ζήσῃ διὰ σέ, ἴσως διὰ μίαν ἡμέραν καὶ δι' ἐμέ. Ὅπως δὴποτε ὅμως πρέπει νὰ μιμηθῶ τὸν φίλον μου Σάνδερ, ὅστις ζωγραφίζει ἵππους, ἀφοῦ ἐζωγράφησε τοσοῦτον μεγάλα πράγματα. Ἐχω ἐκ φύσεως ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν, καὶ ἐξ αὐτῆς δύναμαι νὰ ζήσω. Ἡ ἐν τῇ ὁδῷ Ρουσσῶ οἰκία αὕτη θέλει ἰδεῖ δις τὸ αὐτὸ εἰς ἓνα αἰῶνα, θέλω ἀντιγράψῃ τὰς μουσικὰς τῶν ἄλλων, παραλείπων νὰ συνθέτω ἐγὼ τοιαύτας, καὶ θὰ πράττωμεν ὅ,τι καὶ ὁ Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσῶ μὲ τὴν γυναῖκά του, θὰ τρώγωμεν δηλαδὴ εἰς αὐτὸ τὸ παράθυρον καλὰ προγεύματα μὲ κεράσια τοῦ Μοντμορενσύ, καὶ βόειον ψυχρὸν ἠγορασμένον ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον τῆς γωνίας.

— Τώρα ναί, εἶπεν ἡ Γεσουάλη ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χαρᾶς. Ἰδοὺ ὁμοιάζεις ὡς ἀνὴρ, καὶ ἐγὼ γινώ-

ρίζω κάλλιστα νὰ βράπτω καὶ νὰ κεντῶ, καὶ ἀγαπῶ πολὺ τὴν ἐργασίαν. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι θὰ ἤμεθα πλουσιώτεροι τοῦ Ρουσσῶ, διότι ἡ γυνὴ του, εἶπεν ὁ Κ. Σάνδερ, ἦτον ὀκνηρὰ.

— Ναί, ἀπάντησεν ὁ Λεονῆς γελῶν τὸ πρῶτον ἤδη ἀπὸ δεκαπέντε ἡμέρας, πολὺ ὀκνηρὰ καὶ δὲν καθίστα τὸν σύζυγόν της πολὺ εὐτυχῆ.

— Διότι ὁ σύζυγός της ἦτο πτωχός, δὲν ἔχει οὕτως; ἠρώτησεν ἡ νέα γυνὴ.

— Πιθανόν, φίλη μου, διότι γενικῶς αἱ γυναῖκες δὲν ἀγαπῶσι σύζυγον πτωχόν.

— Εἰς Γαλλίαν;

— Εἰς Γαλλίαν καὶ παντοῦ, ἀγαπητή μου Γεσουάλη· ἀλλὰ σὺ θὰ μὲ ἀγαπᾶς;

— Θὰ σὲ ἀγαπῶ ἔτι περισσώτερον διότι βλέπεις ὁ πλούσιος σύζυγός δὲν ἀνήκει ὀλόκληρος εἰς τὴν γυναῖκά του, ἔχων πολλὰς αἰτίας ὅπως τὴν παραμελῆ.

Ἡ σύμβασις λοιπὸν αὕτη τοῦ ἔρωτος, τῆς πενίας καὶ τῆς φιλεργίας συνεφωνήθη τοιουτοτρόπως καὶ θρησκευτικῶς ἐτηρήθη.

Ὁ βραβευθεὶς ἐν Ρώμῃ, ὁ συντάκτης τῆς ἀνεκδότου Κλεοπάτρας, ὁ Λεονῆς Ρ. ὑπῆρξεν ἔκτοτε καὶ εἶνε ἀκόμη σήμερον ὁ καλλίτερος τῶν ἀντιγραφῶν τῆς μουσικῆς. ἔχει δὲ δύο τέκνα καὶ τοῖς ἔδωσεν ἐπάγγελμα, ὅπερ τὰ ἀπομακρύνει πάσης ὁδοῦ ἀγούσης εἰς Ρώμην.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Γ. Α.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἡ Κόλασις τοῦ Δάντου, ἐξελληνισθεῖσα ἐμμέτρως, καὶ μὲ σημειώσεις ἐξηγηματικὰς, ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς ἀναπτυχθεῖσα κατὰ τὰ πέντε πρῶτα ἄσματα, ὑπὸ Παραγιώτη Βεργιωτῆ Κεφαλλήνος.

Ἡ ὑπὸ τοῦ εὐπαιδευτοῦ νέου Βεργιωτῆ ἐπιχειρηθεῖσα μεταφράσις ἐνὸς τῶν δυσκολωτέρων ποιητῶν Ἰταλῶν, εἶναι ἀρκοῦσα μαρτυρία τῆς φιλοπονίας καὶ τοῦ περὶ τὰ καλὰ ἔρωτος νέου ὄργωντος πρὸς τὰς φιλολογικὰς ἀσκήσεις. Τὰ ἐν τῇ ἀναγγελλομένη μεταφράσει προλεγομένα, ὡς καὶ μικρὰ περὶ ποιήσεως πραγματεῖα προταχθεῖσα, δεικνύουσι νέον μελετήσαντα πλείστα ὅσα καὶ δυνάμενον νὰ ἐκθέτῃ τὰς ἰδέας του μετὰ τινος λογικῆς τάξεως πρὸς δὲ μετὰ ἱκανῆς σαφηνείας καὶ χάριτος. Ὁ ἡμέτερος μεταφραστὴς ὡς ἀρμοδιωτέρην πρὸς παράστασιν τῶν εἰκόνων τοῦ ποιητοῦ

γλώσσαν, ἔκρινε τὴν δημοτικὴν καὶ ταύτην προὔτιμησε τῆς τῶν λογίων καθαρευούσης, οἱ δὲ στίχοι του εἰσὶν οἱ δεκαπεντασύλλαβοι ἀνομοιοκατάληκτοι. Δὲν ἔχομεν ἤδη σκοπὸν νὰ ἐξετάσωμεν καὶ αὐτὴς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, φρονούμεν ὅμως ὅτι καὶ ἂν ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα δὲν εἶναι ἡ ἀρμοδιωτέρα εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους, οὐχ' ἦττον ὅμως ὁ μὴ περκαδεχόμενος αὐτὴν, εἴτε ὁ θέλων νὰ γράψῃ γλῶσσαν ἐννοουμένην παρὰ πάντων, ὀφείλει καὶ οὗτος νὰ τελειοποιῆ καὶ ἐξευγενίξῃ τὸ ὕφος τῆς γλώσσης ἢν γράφει.

Ἡ στιχοιργία τοῦ μεταφραστοῦ, εἰ καὶ ἐλευθέρα τῆς ὁμοιοκαταληξίας, πάλιν προσκόπτει ἐνιαχοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὅπως μεταφράσῃ τις εἰς στίχους ποιητὴν ξένον, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη μεγίστην εὐχέρειαν καὶ ἔξιν περὶ τὸ στιχοιργεῖν. Τὸ νὰ ἐκφράσῃ τις ἰδίαις ἰδέαις διὰ στίχων δὲν εἶναι τόσον δύσκολον, ὅσον τὸ νὰ μεταφέρῃ τὰς ἰδέας ἄλλου, καὶ μάλιστα τοῦ Δάντου, τοῦ τολμροτέρου περὶ τὴν ἐκφρασὴν ποιητοῦ.

Ἄλλ' ἐκφέροντες τὰς ἀνωτέρω κρίσεις ἡμῶν, οὐχ' ἦττον ὅμως ἐπαινοῦμεν τὸν φιλόπονον μεταφραστὴν, ὅστις καὶ τοι ἔχων νὰ παλαίσῃ πρὸς τοσαύτας δυσχερείας δὲν ἀπέκαμεν· ἂν δὲ τὸ ἔργον δὲν ἀπέβῃ τέλειον, ἀποδοτέον εἰς τὸ δυσχερὲς αὐτοῦ· ἀείποτε ὅμως ἔσται εὐγενὴς φιλολογικὴ ἀπόπειρα γενομένη ἀνευ ἐγωῦσμοῦ καὶ ἀξιώσεων.

Γ.

Προφητικὸν Ἀθηναϊκὸν ἡμερολόγιον τοῦ διασήμεου ἀστρονόμου Καζαμία, μετ' εἰκονογραφιῶν διὰ τὸ ἔτος 1866 κ. τ. λ. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν τέκνων Ἀρδρέου Κορομηλά.

Ὁ Καζαμίας ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς Καζαμίας, ὁ διὰ τὰς ἀμαρτίας του ἀθάνατος ὑπὸ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν κατασταθεὶς μετὰ τὸν θάνατον τῆς ὑπὸ τοῦ γήρωος καταβληθείσης Πυθίας, ὁ ποικιλοχρόσους στολὰς κατ' ἔτος ἐνδύμενος καὶ ὑπὸ μωσχομαγῶν εἰς τὰς ὁδοὺς περιφερόμενος, μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις καὶ βάσανα εὔρε τέλος πάντων ἐφέτος ἄστυλον ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ Ἀλθώτα, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἐγεινεν ἀγνώριστος. Ὁ καλὸς Ἀλθώτας τὸν ἔλουσε, τὸν ἐκτένισε, ἀντεκατέστησε τὰ χονδρὰ καὶ ρυπαρὰ αὐτοῦ ἱμάτια δι' ἄλλων εὐπρεπεστέρων, ἐκάλυψε τὰς τυλώδεις χεῖράς του διὰ χειροκτίων καὶ τὸν παρουσίασαν εἰς τὰς συναναστροφάς.

Τί θὰ εἶπῃ νὰ πείσῃ τις εἰς καλὰς χεῖρας!

Διὰ μιᾶς ὁ πρὶν ἄνοστος καὶ χυδαῖος ἐκεῖνος Καζαμίας, ὁ περιαιτολόγος, ὁ ἀνάλατος, μετεμορφώθη εἰς χαριέστατον νεανίαν· καὶ ἀντὶ ὡς ἄλλοτε νὰ κάθηται εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ νὰ διηγῆται τὰ αὐτὰ πάντοτε παραμύθια, προσεκολλήθη εἰς τοὺς κύκλους τῶν κυριῶν καὶ τόσον ἤρρεσεν ἡ ὁμιλία του καὶ οἱ ἐρωτότροποι λόγοι του, ὥστε κατέστη περιζήτητος, ὅλαί αἱ κυρίαὶ ἐπεθύμουν νὰ ἀποκτήσωσιν ἕνα Καζαμίαν· καὶ τὸν ἀπῆτουν μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς, ὥστε ὁ πτωχὸς ὁ Καζαμίας, ἕνα μὴ διαμελισθῆ ὑπὸ τοῦ ὠραίου φύλου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸν ἤθελεν ἀφανίσει καὶ τὰς κυρίας οὐδόλως ὠφελήσει, διότι τὸ ἐκλεκτὸν μέλος τοῦ σώματός του (δηλαδὴ τὸ στόμα του) θὰ ἐγένετο μῆλον τῆς ἐριδος καὶ τελευταῖον λάφυρον μιᾶς μόνης, ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ ὡς ὁ Ἰωνᾶς εἰς τὴν κοιλίαν ἑνὸς τυπογραφικοῦ κήτους.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ σιδηροῦ ἐκεῖνου κήτους ἐξῆλθον χιλιάδες ὅλα Καζαμίων, καὶ οἱ μικροὶ ἔρμεις τοῦ ἄστεος περιέφεραν αὐτοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ἐπώλουν ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν. Ἔστε σήμερον ἀποκτᾶ τις διὰ τίποτε ἕνα Καζαμίαν διασκεδαστικὸν, εὐφυῆ, χαριέστατον καὶ προβλέποντα τὸ μέλλον ὀλοκλήρου ἔτους. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κτυπᾷ ὀλίγον τὰς κυρίας· ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα ἀποδεικνύει τὴν πρὸς αὐτὰς τρυφεράν ἀγάπην του, διότι, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ ἴδιος εἰς μίαν του σελίδα, «αἱ γυναῖκες εἶναι ὡς αἱ κοτελέται· ὅσον περισσότερον τὰς κτυπᾷς, τόσῳ τρυφερώτεραι γίνονται.»

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ φίλος ἡμῶν Ἀλθώτας, ὁ πνευματώδης ἐπιφυλλιδιογράφος, μετὰ τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ γνωρίζονται οἱ ἀναγνώσται, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἀναγνώστρια τῆς Χρυσαλλίδος καὶ τῆς Grèce, ἔχει τὴν προνομιούχον τέχνην νὰ μεταβάλλῃ εἰς ῥόδα καὶ αὐτὰς τὰς μαλάχας ἅμα τὰς θίξῃ διὰ τοῦ καλάμου του. Δὲν τὸ πιστεύετε; ἀγοράσατε τὸν Καζαμίαν τοῦ Κορομηλά.

Θ.

ΜΥΘΟΣ.

ΟΝΟΣ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Ἐνας γέρον κτηματίας ὡς ἐξηναπέντε χρόνων, Συνοδεύων φορτωμένον τὸν κλονοῦμένον του ὄνον Ἐκ τοῦ ὑποστατικοῦ του ἐπανήρχετο ὁ φίλος Καὶ ἔς τὸ πλάγι του ἐσκίρτα ὁ πιστότατός του σκύλος.

Πλὴν κατάκοπος ὁ γέρον ἐκ τοῦ δρόμου, ἐξηπλώθη εἰς τὸν ἴσκιον ἑνὸς δένδρου καὶ εἰς τὸν ὕπνον παρεδόθη.

Εἰς τοῦ γέροντος τοὺς πόδας ἐξηπλώθη καὶ ὁ κύων, Ὁ δὲ ὄνος τὴν οὐρὰν του θριαμβευτικῶς πως σείων εἰς λιθάδι ἀπὸ χόρτα καταπράσινον ἐμβῆκε Ἄλλ' ἀγκάθια μὴ εὐρίσκων στεναγμὸν βαθὺν ἀφῆκε. Ἄνεστέναζε διότι τὸν ἠνάγκαζεν ἡ πείνα Μ' ἀηδῖαν του νὰ φάγῃ τὰ χορταρικά ἐκεῖνα. . .

Μετ' ὀλίγον καὶ ὁ σκύλος κεντηθεὶς ὑπὸ τῆς πείνας Καὶ τὸ βῆμά του τὸ τρέμον πρὸς τὸν ὄνον διευθύνει, «Φίλε μου, τῷ εἶπε, ἦλθα ἐκ τῆς πείνας νὰ με σώσῃς. Σὲ παρακαλῶ ὀλίγον θέλησε νὰ χαμηλώσῃς Ὡς νὰ φθάσω τὸ καλάθι, ὅπου εἶνε ἡ τροφή μου. . . Ἐλα, σύντροφέ μου, ἄλλως κινδυνεύει ἡ ζωὴ μου. . .

Ἄλλ' ὁ ὄνος οὔτε βλέμμα εἰς τὸν φίλον του δὲν ῥίπτει. Καὶ χωρὶς νὰ βγαλῇ λέξιν εἰς τὰ χόρτα πάλιν σκύπτει Καὶ τὸ στόμ' ἀνοιγοκλείων σοβαρὸς τὰ ὄτα κλίνει Καὶ σκεφθεὶς ὀλίγον, εἶπε· «Φίλε μου, δὲν θὰ βραδύνη Νὰ ζυπνήσ' ὁ κύριός μας νὰ σοῦ δώσῃ τὴν τροφήν σου· Πρόσμενε λοιπὸν ὀλίγον. . . φύλαξε τὴν ὄρεξίν σου. . .

Ἄλλ' ἐξαίρνης ἕνας λύκος ἀπ' τὸ δάσος νὰ προβαίνει Κ' ἐν τῷ μέσῳ διακόπτει τὸν λαλοῦντα Δημοσθένη. Ὡς τὸν εἶδε, τὴν οὐρὰν του εἰς τὰ σκέλη συμμαζώνει Τρέμει σύσσωμος, κλονεῖται καὶ τὰ ὄτα χαμηλώνει Καὶ «Ἄ, ἄ! φωνάζει, φίλε. . . ἔλα. . . ἄ βοήθησέ με Ἄπ' τὸ στόμα. . . ἄ. . . τοῦ λύκου ἔλα φίλε. . . λύτρωσέ με!»

Πλὴν φωνὴ βοῶντος ἦσαν ἐν ἑρῆμῳ τὰ ἄ ἄ του Καὶ ἀκίνητος ὁ κύων εἶπε σείων τὴν οὐρὰν του· «Φίλε μου, δὲν θὰ βραδύνη νὰ ζυπνήσ' ὁ κύριός μας. . . Ἄλλ' ἐγὼ σὲ συμβουλεύω πρὶν σὲ φθάσῃ ὁ ἐχθρός μας Ἄνδρες! καὶ ἂν σὲ κυνηγήσῃ δός του μίαν εἰς τὸ στόμα Καὶ μακρὸν πλατὺν ἀφρευκτικὸς θὰ τὸν στρώσῃς εἰς τὸ χῶμα.

Ἐλα, φύγε καὶ μὴ στέκῃς μετ' αὐτὰ χαμηλωμένα Ἄνδρες! . . . ἀδίκως καθὼς βλέπω πᾶν τὰ λόγια μου χαμένα. . . . Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἔκειτο νεκρὸς ὁ ὄνος! Ἄνεχώρησεν ὁ λύκος καὶ ὁ σκύλος μείνας μόνος Ὅστις, εἶπε, δὲν γνωρίζει τὸ συντρέχετε ἄλλήλους Κινδυνεύων ἀπομένει ὡς ὁ ὄνος δίχως [φίλους. . .

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Μ' εἶπαν αἰσχρὸν, ζήτησαντα νὰ ἄρξω παρανόμως, Καὶ δημοκόπον ἀνανδρον· νησιδίων τι ὅμως Ὑπῆρξε τῆς ἀνδρίας μου καὶ φήμης ταχυδρόμος. Ἄν δὲ τὸ πρῶτον γραμμὰ μου ἐκλείβῃ, θὰ τρομάξῃς, Νὰ σὲ παραξῶ δύναμαι, καὶ βοηθὸς μὴ κράξῃς.

Ἡ ΔΕΣΠΟΣΥΝΗ ΔΕ ΜΑΛΕΠΕΡ¹⁾.

Ἡ χήρα Πινατέλ μετ' ὄλον τὸν μικρὸν τῆς μισθῶν καὶ τὴν χωρικήν τῆς ὀξυδέρκειαν, δὲν ἐξῆπαθη εἰς τὴν συγγένειαν ταύτην, μαντεύσασα πάραυτα ἐν ποίᾳ περιπτώσει ὁ υἱὸς τῆς ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν χεῖρα εὐγενοῦς κόρης καὶ πλουσίας κληρονόμου, καὶ ἐπρονόησε τὰ βέβαια ἀποτελέσματα τῆς ἐνώσεως ταύτης. Ἄφου δὲ μετὰ παρεκάλεσε νὰ τῇ ἀναγνώσῃ καὶ ἐκ δευτέρου τὴν ἐπιστολήν, μετὰ ταῦτα περίσκεπτος γενόμενη. — Ὅ,τι γυαλίζει δὲν εἶναι διαμάντι. Φανερόν εἶνε ὅτι οἱ γονεῖς, ἔδωκαν τὴν συγκατάθεσίν των χωρὶς νὰ θέλουν, καὶ οὔτε θέλουν νὰ ἴδωσιν τὴν θυγατέρα των ἀφου ὁ υἱὸς μου τὴν φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου. Περὶ προικῶν οὐδεὶς λόγος, ἕως καὶ θὰ ἀποκληρωθῇ. Καθ' ὅλους τοὺς λόγους τὸ συνοικέσιον τοῦτο δὲν μᾶς συμφέρει. Τί θὰ τὴν κάμωμεν ἡμεῖς αὐτὴν τὴν Κυρίαν εἰς τὴν οἰκίαν μας; . . . ἢ νομίζει ὅτι θὰ γίνωμεν καὶ ὑπηρέται τῆς! . . . Δὲν ἤξεύρω ποῖαν ἐντύπωσιν θὰ κάμῃ μεταξύ μας μετὰ τὰ φορέματα τοῦ συρμού· ἄλλο δὲν θὰ καταλάβῃ, παρὰ θὰ ἐπισύρῃ τὸν περιγέλον τοῦ χωρίου. Καὶ τί λέγει ἀκόμη ἡ ἐπιστολή; ὅτι εἶνε πολὺ ὠραία; Βέβαια κανένας γραμματισμένος ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν ταύτην, διότι δὲν τὴν ἐνόησα καλά.»

Ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν ἀπνηθύνθη ὁ Φραγκίσκος Πινατέλ ὅπως τῷ συντάξῃ τὴν ἐπιστολήν εἶχεν ὕψος ποιητοῦ συγγραφῆς καὶ παρωμοίαιζε τὴν νεανίδα δὲ Μαλεπέρ μετὰ τὴν μητέρα τοῦ ἔρωτος· τοῦτο ἀνησύχει πολὺ τὴν χήραν Πινατέλ, καὶ ἐδυσκολεύθη, μέχρις οὗ τὴν ἔπεισα ὅτι τοῦτο ἦτο τρόπος τοῦ ἐκφράζεσθαι.

Ἄδιόφορον, ἐπανέλαθεν αὐτὴ ὡς ἐκ συμπερασμοῦ, ὁ πρωτότοκος υἱὸς μου θὰ δυσαρροστηθῇ διὰ τὸν γάμον τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ μάλιστα, διότι ἐγένετο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς μου.

Καὶ πραγματικῶς τοῦτο τὴν ἠγγίξε περισσότερον, θεωροῦσα αὐτὸ ὡς ἀσυγχώρητον προσβολὴν· πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἶχε καὶ δίκαιον, κατὰ τοὺς τύπους τῆς κοινωνίας. Ἐπροσπάθησα μολοντοῦτο νὰ τῇ ἀποδείξω ὑπὸ ἄλλην ἐποψίν τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅπως διεγειρῶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς χριστιανικὰ αἰσθήματα ἐπιβάλλοντα νὰ ἀγαπᾷ τὴν ξένην, ἣν ἡ θεία Πρόνοια

εἰσήγαγεν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τῆς· ἀλλὰ ποσὸς οἱ λόγοι μου δὲν συνεκίνησαν τὴν γυναῖκα ταύτην, τὴν ἄλλως τε τιμιωτάτην κατὰ τὰς ιδέας τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ οὔσαν προικισμένην μετὰ τὰς φυσικὰς εἰς τὰς εὐσεβεῖς ψυχὰς ἀρετὰς.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἶχον προσκληθῆ διὰ τινὰ ὑπηρεσίαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αἰξ, παρ' ᾧ καὶ διέμεινα δύο μῆνας. Ἐν ἐσπέρας ἐπέστρεφον πεζὸς, καὶ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀρχίσει νὰ πίπτῃ βαγδαία βροχὴ καὶ ψυχρὰ, διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Πινατέλ, κειμένην εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ, μίαν λεύγαν μακρὰν τοῦ χωρίου. Ἦτο κτίριον ἀμορφον καὶ ἀκανόνιστον, τοῦ ὁποῖου τὰ παράθυρα οὐδέποτε ἀπέκτεσαν ὕλους καὶ φυλλώματα. Ἡ θύρα του ἦνοιγεν εἰς αὐλήν τινα πλήρη θάμνων καὶ ξύλων κατηδαφισμένων οἰκοδομῶν αὐτὴ δένδρον ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας, οὔτε τετράγωνος κῆπος περιζῶν διὰ τοῦτο τὸ μὲν καλοκαίριον καυστικώτατος ἦλιν ἀκτινοβολῶν ἐπὶ τῆς στέγης καθίστα τὸ ἐσωτερικὸν ὡς φούρνον, τὸν δὲ χειμῶνα ὁ παγετώδης βορρᾶς ἐφόσα ἐλευθέρως μεταξὺ τῶν σανίδων καὶ τῶν πεπαλαιωμένων θυρωμάτων. Σκότος βαθὺ ὑπῆρχε, καὶ ἐνῶ διηρχόμην τὴν αὐλήν διὰ τῆς βράβδου μου ἐρευνῶν τὸ ἔδαφος, ἤκουσα φωνὴν ἐκεῖ πλησίον μου κράζουσαν,

— Φραγκίσκος! ἦλθες τέλος!

Ἐπλησίασα προφέρων τὸ ὄνομά μου· ἀλλ' ἐκίνη ἦτις μοι εἶχε λαλήσει ἐστράφη ἀποτόμως καὶ ἔγεινεν ἄφαντος εἰς τὸ σκότος χωρὶς νὰ με δώσῃ ἀπόκρισιν.

Ἐγὼ τότε προχωρήσας ὠθησα τὴν θύραν, ἦτις ὑπῆρχεν ἡμινεωγμένη καὶ διελθὼν τὸν σταῦλον εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου συνήθως ἐκάθητο ἡ οἰκογένεια, ἀρκετὰ εὐρύχωρον ἀλλὰ τοσοῦτον σκοτεινὸν καὶ πλήρες καπνοῦ ὥστε μόλις ἀνεγνώριζεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ κλίνη τῆς γραίας Πινατέλ, μετὰ κίτρινα παραπετάσματα, ἦτο εἰς μίαν γωνίαν, καὶ πλησίον αὐτῆς τὸ ἱματιοφυλάκιόν τῆς πάντοτε κλειδωμένον, καὶ παρὰ κάτω ἀγγεῖα τινὰ μαγευτικά. Τὰ δὲ ἐκ κασσιτέρου ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε κερδίσει εἰς τοὺς ἀγῶνας ὁ Φραγκίσκος, ἐκόσμων τὰ τεῖχη.

Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἦσαν ὅλοι συνηγμένοι περὶ τραπεζῆς ἐνασχολούμενοι νὰ καθαρῶσι σῖτον ἀφαίρουντες τὸ μελάνθιον, τὸ καθιστὼν τὸν ἄρτον πικρὸν. Εἰς λύχνος μόνον καπνίζων ἐφεγγε καὶ καθεὶς παρεδίδοτο εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῶν μυρμύκων μετὰ πολλὴν δραστηριότητα.

— Συγχωρήσατέ μας, Κύριε ἐφημέριε, εἶπεν

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 65.

ἀνασηκωθείσα ἡ γραῖα Πινατέλ ἄμα μὲ εἶδε. Συγχωρήσατέ μας, διέβητε τὸν ἀχυρῶνα χωρὶς φῶς! δὲν σὰς ἠκούσαμεν ἐρχόμενον. Ἡ θύρα, λοιπὸν, εἶνε ἀνοικτή;

— Εἶνε κάποιος εἰς τὴν αὐλήν, ἀπεκρίθη, ἴσως ἡ νέα νύμφη σας περιμένει τὸν σύζυγόν της.

Ἡ γραῖα Πινατέλ ὕψωσε τοὺς ὤμους, ὃ δὲ πρωτότοκος ὑπεψιθύρισε μεταξὺ τῶν ὀδόντων του,

— Μοῦ φαίνεται, ἔχει ὄρεξιν νὰ ἐξημερώσῃ ἔξω.

— Μήπως ὁ Φραγκίσκος εἶνε εἰς τὸ ὄρος; ἡρώτησα, συλλογισθεῖς, ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπῆγεν εἰς Μαλεπέρ, ὅπου μεγάλαι ζημίαι εἶχον συμβῆ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βαρῶνου· μάλιστα ἐλέγετο, ὅτι οἱ χωρικοὶ εἶχον λεηλατήσει τὸ φρούριον καὺσαντες καὶ μέρος τῆς οἰκοδομῆς.

— Καὶ τί νὰ κάμῃ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ; ἀπεκρίθη ἡ γραῖα Πινατέλ. Ἄλλον δρόμον ἐπῆρε. Τί θέλετε, κύριε ἐφημέριε, δὲν κάθεται ποτὲ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸ τὸ παιδί. Σήμερον ὑπῆγε νὰ διασκεδάσῃ εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Ἄπτ.

Ἐκάθισα τότε ἐγὼ εἰς τὴν τιμητικὴν θέσιν, πρὸς τὰ ἄνω τῆς ἐστίας, ἔθθα ὀλίγον πῦρ ἔκαίε καὶ μικρὰ χύτρα ἀνέβραζε παρὰ τὴν στάκτην, ἐνῶ ἡ ὄρα τοῦ δείπνου εἶχε παρέλθει.

Ἡ πολιτικὴ τῶν χωρικῶν συνίσταται νὰ διατηροῦν τὴν συνομιλίαν εἰς τρόπον, ὥστε ποτὲ ὁ διαλεγόμενος νὰ μὴ λάβῃ τὸν κόπον νὰ τοῖς ἀποκριθῇ. Ἐνῶ ὠμίλουν περὶ τῶν χοίρων των καὶ περὶ τῶν αἰγῶν των, ἡ νέα νύμφη εἰσελθοῦσα ἐλαφρῶς ἐκάθισεν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς ἐστίας καταβρεγμένη ἐκ τῆς βροχῆς καὶ καταπαγωμένη ἐκ τοῦ ψύχους.

— Νύμφη, ὅταν ἐξέρχῃσαι τὸ ἑσπέρας νὰ μὴ ἀφίνης ποτὲ τὴν θύραν ἀνοικτήν, τῆ εἶπε τραχέως ἡ γραῖα.

— Καὶ πῶς θὰ ἔμβω πάλιν ἂν τὴν κλείσω; ἀνέλαβεν αὐτὴ μὲ ἡμισείαν φωνὴν καὶ παρωργισμένη.

Ἐπειτα οὐδαὶς πλέον ἔδωσε προσοχὴν εἰς αὐτήν. Ὁ πρωτότοκος ἐξηκολούθησε τὴν ἱστορίαν τῆς πωλήσεως τῶν χοίρων, οἱ δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ συνωμίλουν ἐπίσης καὶ φιλονεικία ἠγέρθη μεταξὺ των περὶ τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ ἐρίου τῶν πωληθέντων ζώων. Ἐνῶ δὲ οὗτοι ἐφλυαροῦν ἐγὼ παρετήρουν τὴν νεαρὰν γυναῖκα μετὰ μεγίστης συμπαθείας καὶ περιεργείας ἐνδεδυμένην οὖσαν ὡς τὴν γραῖαν Πινατέλ μὲ φαιδρὸν φόρεμα καὶ τὴν κεφαλὴν δεδεμένην διὰ μανδηλίου, τὸ ὁποῖον

φθάνον μέχρι πώγωνος ἀπέκρυπτεν ὀλοτελῶς τὴν κόμην αὐτῆς. Τοσοῦτον ὅμως ἡ ὄψις τῆς ἦτο λευκὴ καὶ καθαρὰ, ὥστε ἐνόμιζέ τις, ὅτι εἶχε πρόσωπον ἐκ μαρμάρου. Καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν ἀνεσκάλευε τὸ πῦρ τρέμουσα ὑπὸ τὰ βεβρεγμένα ἐνδύματά της καὶ ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μήπως τῇ ἀπευθύνω τὸν λόγον. Τοῦτα ἰδὼν ἐγὼ δὲν τῆ εἶπον τίποτε, μάλιστα ἀπέφρευγον καὶ νὰ κυττάζω αὐτὴν μόνον παραμερίσας ὀλίγον τὴν χύτραν ἐρρίψα εἰς τὴν ἐστίαν ὀλίγα ξύλα, ἐκαὶ εὐρισκόμενα, ὅπως ἀποθέσῃ ἐπὶ τῆς στάκτης τοὺς καταψύχρους πόδας της. Ἀφοῦ δὲ ἐθερμάνθη ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ ἐστηρίχθη, κλείσασα τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὡς τις ὑπνώτων μετὰ μεγάλην κούρασιν.

Ἡ βροχὴ ἐν τούτοις ἐξηκολούθει πάντοτε, διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἠναγκαζόμην νὰ μένω. Καθ' ὅλον ὅμως τὸ διάστημα τοῦτο ἡ νέα γυνὴ οὔτε ἐκινήθη καὶ, οὔτε εἰσάπαξ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ὅτε δὲ τέλος ἠγέρθη διὰ νὰ ἀποσυρθῶ, βλέπων ὅτι ἡ κακοκαιρία θὰ ἐξακολουθήσῃ δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἠκούσθη σύριγμα εἰς τὴν αὐλήν, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ σκύλος τῆς οἰκίας ἔτρεξε κινῶν τὴν οὐρανὸν του.

— Αὐτὸς εἶναι! ἀνέκραξεν ἡ νέα γυνὴ ἀφριδίως ἀνατιναχθεῖσα καὶ τρέξασα πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν καθήμενοι περὶ τὴν πρᾶπιζαν.

— Ἐ! φθάνει νὰ εὕρῃ τὴν σοῦπα ζεστή! . . . εἰψιθύρισε ἡ γραῖα ῥίψασα βλέμμα ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣν ἀφῆκεν ἡ νύμφη της.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθε καὶ ὁ Ἀββάτος περιχαρῆς. — Καλησπέρα σας. Τί κάμνετε, κύριε ἐφημέριε, καὶ σεῖ; μπετέρα, πῶς εἴσθε; μὰ εἶπεν ἀφοῦ ἔρριψεν εἰς μίαν γωνίαν τὴν βραβδὸν του καὶ τὸ χονδρὸν ἐπανωφριὸν του.

— Ἐ! καλὰ, ἀπεκρίθη αὐτῆ, καὶ σὺ υἱέ μου;

— Ἐτσι κ' ἔτσι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ εἶμαι καλῆτερα, εἶπεν ἀνακαγχάσας καὶ τύπτων διὰ τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ στομάχου του.

— Πῶς; δὲν ἐδειπνήσατε; ἀνέκραξεν ἡ γραῖα λοιπὸν κάθισε ἐδῶ.

Καὶ παραμερίσασα, ὅπως τῷ ἀφῆσθαι θέσιν πλησίον τῆς τραπέζης ἐπρόσθεσε στρεφόμενη πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ. — Νύμφη, δός μου νὰ φάγῃ.

Ἐκείνη ὑπήκουσε καὶ σηκωθείσα ἔλαβε μέγα ψωμίον μέλαν ὁμοῦ μὲ γαβιθὰ πλήρη σοῦπας ἐκ λαχανικῶν καὶ τὰ ἀπέθεσεν ἐνώπιόν του. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ σοῦπα ἦτο κρύα καὶ ὁ Ἀββάτος δυσπερηστήθη, ἡ δὲ γραῖα ἀνέκραξεν ὀργισμένη. — Πα-

ναγία μου! καὶ τί ἔκαμνες λοιπὸν ἐκεῖ τόσην ὄραν; Τοῦ ἔρχεται καὶ κανενὸς νὰ γελάσῃ νὰ βλέπῃ νέαν τῆς ἡλικίας σου νὰ μὴν ἠξεύρῃ νὰ βάλῃ ἕνα τσοουκάλι εἰς τὴν φωτιά. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι δὲν σοῦ ὁμοιάζουν οἱ ἄλλοι, ἐπρόσθεσε θεωροῦσα εὐνοϊκῶς τὴν νύμφην τῆς ἐκλογῆς της. Ὅταν ἔρχεται ὁ μεγάλος μου υἱὸς εἰς τὸ σπήτι εὐρίσκει πάντοτε τὴν γυναῖκά του εἰς τὴν δουλειάν καὶ κατὰ τι νὰ ψήνεται εἰς τὴν στάκτην. Λάβε καὶ σὺ παράδειγμα ἀπὸ τὴν νύμφην σου, ἂν θέλῃς νὰ γίνῃς καλὴ οἰκοκυρά.

— Ἀφοῦ ὁ Φραγκίσκος δὲν παραπονεῖται μὴ σὰς μέλει σὰς, ἀπεκρίθη ἐκείνη μὲ τρόπον αὐθάδη.

Ἐσπευσα τότε νὰ ἐπέμεινω ὁμολογήσας, ὅτι ἐδικόν μου σφάλμα ἦτον, ἐὰν ὁ Φραγκίσκος ἔτρωγε τὸ φαγητόν του κρύον, διότι ἐγὼ εἶχον παραμερίσει τὴν χύτραν. Ὁ Φραγκίσκος θέλει μὲ συγχωρήσει, ἐπρόσθεσε, ἄλλοτε θὰ ἦμαι προσεκτικώτερος.

— Ἐνοεῖται, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ συγχωρῶμεθα διὰ τοιαῦτα πράγματα, εἶπε τότε οὗτος πρὸς τὰς δύο γυναῖκας. Ἡ σοῦπα δὲν εἶνε κακὴ, λοιπὸν ἄς μὴν ὀμιλῶμεν πλέον περὶ τούτου. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι εἶμαι καταλασπωμένος καὶ οἱ πόδες μου κατὰψυχροί . . .

— Θεὸς ὀλίγην ζεστὴν στάκτην εἰς τὰ παπούτζια σου διέκοψεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ μετὰ μερίμνης. Αὐτὸ εἶνε τὸ καλλήτερον διὰ νὰ ζεσταθῆς.

— Νὰ, λάβε τα, γυναῖκά μου, εἶπεν ὁ Ἀββάτος ἐκβάλλων τὰ χονδροῦποδήματά του καταλασπωμένα, καθάρισέ τα.

Ἐκείνη δὲ καθάρισασα τὴν λάσπην χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν ἔβαλεν ἐντὸς αὐτῶν ὀλίγην στάκτην καὶ τὰ ἀπέδωκεν εἰς τὸν σύζυγόν της.

Ἀναμφιβόλως, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, βλέπων ταύτην τοσοῦτον τεταπεινωμένην καὶ τοσοῦτον σκληρῶς τιμωρηθεῖσαν διὰ τὸ σφάλμα της, ἀναμφιβόλως θέλει ἐναγκαλισθῆ τὴν θρησκείαν, ἥτις εἶνε ἡ μόνη δυναμένη νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ καὶ ἐνισχύσῃ ἐναντίον τῶν μακρῶν δοκιμασιῶν, αἵτινες τὴν ἐπερίμενον, καὶ ἀνεχώρησα ὑπὸ τῆς πεποικησεως ταύτης κατεχόμενος.

Τὴν ἀκόλουθον ὅμως κυριακὴν δὲν ἐφάνη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲ τὰς εορτὰς τῶν Χριστουγέννων, ἐνῶ οἱ Πινατέλ παρευρίσκοντο τακτικῶς εἰς τὴν λειτουργίαν, ἂν καὶ δὲν ἦσαν ἐνθερμοὶ χριστιανοί. Ἐρωτήσας δὲ τὴν γραῖαν, διατί ἡ νύμφη της δὲν ἦρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τί ἔκαμνε εἰς τὴν οἰκίαν; — Τίποτε, μ' ἀπεκρίθη κάθεται εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐστίας κατὰ τὴν συνήθειάν της

μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ τοὺς πόδας εἰς τὴν στάκτην. Καὶ φωτιά ἂν ἐπιαναν τὰ φορέματά της, ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ, μὲ φαίνεται ὅτι δὲν θὰ ἄπλωνε τὰς χεῖρας νὰ τὴν σβύσῃ.

Μετὰ ἡμέρας δεκαπέντε ἐπέστρεψα εἰς τοὺς Πινατέλ, διότι ἐσυνείθιζον νὰ ἐπισκεπτομαι τὰς οἰκογενεῖας τῆς ἐνορίας μου ἀπᾶξ ἡ δις τῆς ἑβδομάδος. Εὗρον δὲ τὴν νεαρὰν γυναῖκα μόνην καὶ καθήμενην εἰς τὸν ἥλιον παρὰ τῆς θύρας, τὸ χωρικὸν της σκιαδίου χαμηλωμένον ἔχουσα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Τὴν ἐπλησίασα, διότι δὲν μὲ εἶχε παρατηρήσει, καὶ μ' ἐφάνη ὅτι ἡ παρουσία μου δὲν τὴν εὐχαρίστησε πολὺ.

— Δὲν εἶνε κανεὶς εἰς τὴν οἰκίαν, μὲ εἶπεν εἰς ἐπαρχικὴν διάλεκτον ἀποτόμως σηκωθείσα. Ὅλοι λείπουν ἀπὸ τῆς πρωίας εἰς τὴν ἑσπέρην.

— Ἐὰν δὲν σὰς ἐνοχλῶ θ' ἀναπαυθῶ ὀλίγον ἐδῶ, τῆ ἀπεκρίθη γαλλιστί.

Ἐρυθρίασε καὶ ἐξεπλάγῃ εἰς τὴν μὴ εἰς ἐπαρχικὴν διάλεκτον ἀπόκρισίν μου, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἠγνόουν τὴν καταγωγὴν της. Ἐπειτα ὅμως, ἀφοῦ καθυσόχασε, μ' ἀπεκρίθη ἐπίσης εἰς καθαρὰν Γαλλικὴν διάλεκτον καὶ μὲ ὕφος, ὁποῖον εἶχεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς μητρὸς της. — Λάβετε τὴν κλωσύνην, κύριε, νὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἄλλ' ἐγὼ τὴν εὐχαρήστησα καὶ οὕτως ἐμείναμεν ἔξω, καθήσαντες ἐπὶ ἐνὸς ἐδωλίου πλησίον τοῦ τοίχου. Ὁ καιρὸς ἦτο γλυκύτατος καὶ λαμπρὸς, τὰ δὲ στρουθία περιχαρῶς κατεπέτων ἐπὶ τῶν θάμνων.

— Τί ὠραία ἡμέρα! εἶπον πρὸς αὐτήν. Ὁ λαμπρὸς οὗτος ἥλιος εἶνε ὡς τὸ εὐνοϊκὸν βλέμμα τοῦ ὕψιστου τὸ ὁποῖον ῥίπτει ἐπὶ τῶν πλασμάτων του. Ἡ πλέον τεθλιμμένη ψυχὴ ὑψοῦται καὶ παρηγορεῖται ὑπὸ τὰς εὐεργετικὰς ἀκτῖνας, τὰς ἀναζωγονόουσας τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ παντός. Ἄς ἀποδώσωμεν εὐχαριστίας τῷ Ἰψίστῳ! Εὐλογημένος ἄς ἦνε ὁ παντοδύναμος ὁ ἐπαγρυπνῶν ἐφ' ἡμῶν!

Αὕτη δὲν μ' ἀπεκρίθη, μόνον μὲ ἠτένισε μετὰ τοῦ ἀλαζονικοῦ καὶ εἰρωνικοῦ ὕφους ὁποῖον οἱ ἄθεοι λαμβάνουν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐπαγγέλματός μας, τῶν προσπαθούντων νὰ τοῖς ἐμπνεύσωσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἀγάπην. Πολλάκις εἶχον ὑποφέρει τὰς πρὸς τὴν θρησκείαν καταφρονήσεις καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀποστροφὴν, ἀλλ' ἦτο τοῦλάχιστον ἐκ μέρους ἀνθρώπων ποτισμένων μισαλλόθρησκον φιλοσοφίαν, ἢ μάλλον ἡμῶν ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς σαρκασμοὺς τῶν ἀσεβῶν αὐ-

των και ανοήτων, των έχόντων ως δόξαν των να προβάλλωσι τὸ ἑνδύμα μου. Ἡ κακὴ διάθεσις ὁμῶς τῆς γυναικὸς ταύτης ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν μοι ἐπροξένησεν. Ἐξηκολούθησα μολοντοῦτο νὰ τῆ ὁμιλῶ περὶ τοῦ μεγαλείου τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἀπείρων παραμυθιῶν, ἃς προσφέρει ἡ πείρα τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν. Ἄλλ' οἱ λόγοι μου οὐδὲν, ὡς ἠλπίζον, ἔφερον ἀποτέλεσμα· ἐξ ἐναντίας ἠρέθισαν αὐτὴν καὶ ἐξέφρασεν ἰδέας τὰς ὁποίας οὐδέποτε ὑπέθετον ὅτι εἶχε, φιλονεικῶσα μετὰ ζήσεως καὶ ἐκθέτουσα τὰς δοξασίας της, ἀρνούμενη τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ θρησκευόμενα τὰ ὁποία μᾶς διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή. Μάλιστα ἀπεσβολώθη ἀκούσας ἀπὸ νέαν, τοσοῦτον τρυφερᾶς ἡλικίας ἰδέας τῶν ἀνοήτων καὶ τῶν τολμηρᾶς, τὸσαύτην ἰσχυρογνωμοσύνην εἰς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τοσοῦτον πάθος εἰς τὴν ἀπιστίαν. Εἶχε πνεῦμα μὲν λαμπρὸν, φιλόνοιον, εὐκόλως ἐξαπτόμενον, καρδίαν δὲ σκληρὰν καὶ πάντη ἀνεπίδεκτον συγκινήσεως. Ἐστερεῖτο ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἡ ἐκλεκτὴ κοινωνία ἀποκαλεῖ εὐαισθησίαν καὶ τρυφερότητα, ἔχουσα ἀντ' αὐτῶν φαντασίαν παράφορον σφαλεροῦ γέμουσαν ἐθνοσιτισμοῦ. Ἀκροαζόμενος δὲ ταύτην ἐννόησα ποίας παρεκτροπῆς ἦτο ἱκανὴ, καὶ πῶς παρασυρθεῖσα κατήντησεν εἰς τὴν τὴν ἐβλεπον θέσιν. Ἡμῶν τότε νέος καὶ δὲν εἶχον καλῶς ἐμβλαστῆσαι εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνου συνειδήσεως, ὅθεν καὶ κατετρόμαξα διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἀξίας ἐλέους ταύτης ψυχῆς. Ἡρξισα δὲ νὰ ἱκετεύω τὸν ὕψιστον ὅπως διὰ θαύματος τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Οὕτω δὲ ἔμενον σιωπῶν καὶ δεόμενος ἐν τῷ βᾶθει τῆς καρδίας μου.

— Ἡ φιλονεικία ἐτελείωσεν, ἃς συνδιαλεχθῶμεν λοιπὸν περὶ ἄλλων πραγμάτων, μὲ εἶπε σχεδὸν εὐθύμως ἡ νέα γυνὴ ἐκλαβοῦσα τὴν σιωπὴν μου ὡς ταπεινῶσιν.

Τότε ἠθέλησα νὰ τῆ δώσω ὠφελίμους συμβουλὰς ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν θέσιν της, μὴ διαγᾶσας νὰ τὴν εἶπω τίνα τρόπον ὄφειλε νὰ φέρηται διὰ νὰ καταστήσῃ εὐαρεστοτέρας τὰς σχέσεις της μετὰ τῆς νέας οἰκογενείας της. Ἄλλ' αὕτη ἐμποδίσασά με νὰ τελειώσω μὲ εἶπεν ἡσυχῶς,

— Ἡξέυρω ἐγὼ τί κάμνω. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μὲ μισοῦν, καὶ οὐδέποτε θέλουν μεταβληθῆ τὰ πρὸς ἐμὲ αἰσθημάτά των, εἰς τὰ ὁποία, ὁμολογῶ, ὑπάρχει ἀμοιβαιότης. Πρέπει ὁμῶς νὰ ὑποφέρωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον μέχρις ὅτου ἡ γραῖα δώσῃ εἰς τὸν υἱὸν της τὸ ἀνῆκοι εἰς αὐτὸν ποσὸν ἐκ πατρικῆς

κληρονομίας· δηλ. πενήτηντα Λουδοβίκια τίποτε περισσώτερον διὰ τούτων τουλάχιστον δυνάμεθα νὰ ἀγοράσωμεν μικρὸν τινα ἀγρὸν τὸν ὁποῖον θέλωμεν καλλιεργεῖ. Ὁ σύζυγός μου ἤδη ἐφρόντισε καὶ εἶρε μικρὸν ὑποστατικὸν μεταναστού τινός. . . . δυστυχῶς ὁμῶς θέλωμεν περιμεῖναι μέχρι τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ. . . ἐν ἔτος σχεδόν. . . ἀλλὰ θὰ λάβω ὑπομονήν.

Τὸ σχέδιον αὐτῶν μ' ἐφάνη δύσκολον καὶ ἀπετόλμησα νὰ κάμω παρατηρήσεις τινὰς.

— Δὲν εἶσαι συνειθισμένη νὰ ἐργάζησαι, τὴν εἶπον ὅσον θάρρος καὶ θέλησιν ἐὰν ἔχῃς δυσκόλως θέλεις συνειθίσει τοσοῦτον ἐργατικὸν καὶ σκληρὸν βίον. Ἐπειτα ὁ σύζυγός σου δὲν θὰ σε βοηθῇ, ὡς νομίζεις, ἴσως, διότι οὔτε ἐσκάλασε, οὔτε ἐγεωπόνησε ποτὲ, ὡς οἱ ἀδελφοί του.

— Ναί, δὲν τὸ ἀρνούμαι, εἶνε ὀκνηρὸς, διέκοψε χωρὶς νὰ παραχθῆ ἠγωνίζω τὸ ἐλάττωμά του; τοῦτο καὶ ἄλλα προσέτι ὅτι δηλαδὴ εἶνε μέθυσος καὶ χαρτοπακίτης· ἀλλ' ἡ μήτηρ του πταίει, διότι τὸν ἄφινε κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Καὶ σήμερον ἀκόμη τῷ ἐπιτρέπει τὰς ἀπουσίας του βοηθοῦσα μάλιστα αὐτὸν εἰς τὸ ν' ἀπομακρύνηται ἀπ' ἐμέ. Ὅταν ὁμῶς θὰ εἴμεθα μόνοι εἰς τὴν οἰκίαν μας δὲν θὰ μὲ ἀφίνη τοιοῦτοτρόπως, διότι ἐγὼ θέλω τὸν κρατεῖ, καὶ οὕτω θέλει πύσει νὰ συχνάξῃ τὰ καπηλεῖα, διαγῶν βίον τακτικὸν καὶ φιλόπονον ὁποῖος εἶνε προωρισμένος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐκπληρῶν τέλος χρέη συζύγου καὶ πολίτου.

Ἐγὼ ἐσιώπων καλοκάγαθῶς φερόμενος· ἀλλ' ὅστις εἶχε γνωρίσει τὸν Φραγκίσκον Πινατέλ ἠξέυρεν ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελεν οὗτος δυνηθῆ νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, καὶ ὅτι μόνον ἱκανὸς ἦτο νὰ δεικνύῃ τὴν ἀθλητικὴν του δύναμιν. Ἄλλως δὲ ἐστερεῖτο τῶν οὐσιωδῶν ιδιοτήτων τοῦ χωρικοῦ, ἦτοι τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐπιμονῆς, τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ οἰκονομολογικοῦ πρὸ πάντων πνεύματος. Ἡτὸ ἄνθρωπος περιορισμένων ἰδεῶν, φυσικῶς μὲν ἀπαλοῦ καὶ χαροποιοῦ χαρακτήρος, ἀλλ' ὀργίλος εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν. Ἡ μήτηρ του, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ προτιμώμενον τέκνον, τὸν εἶχε καλῶς γνωρίσει μὴ παραδοῦσα αὐτῷ τὸ κληρονομικὸν του μερίδιον· ὅτε δὲ τὸ ἄσωτον τοῦτο τέκνον εἰσῆρχετο εἰς τὸν οἶκον εὗρισκε μόνον τὸ μάχιον ἄρτου καὶ τὴν σοῦπαν του. Τὸ νὰ κάμω δὲ νὰ ἐννοήσῃ ἡ δυστυχῆς γυνὴ ὁποίας ἀγωγῆς εἶχεν ἀνάγκη ὁ σύζυγός της, εἰς μάτην ἤθελεν προσπαθῆσαι, διότι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον εἰς αὐτὴν τῆ

εἶπον μόνον νὰ μὴ πράξῃ τίποτε ἀνευ τῶν συμβουλῶν τῆς πενθερᾶς της καὶ ἀπεσῶρην καταπιραμένος, μὴ δυνηθεὶς νὰ φωτίσω αὐτὴν μήτε περὶ τῶν κινδύνων τῆς ἀθανάτου ψυχῆς της, μήτε περὶ τῶν ἀποβλεπόντων τὰ συμφέροντά της.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀνεχώρησα εἰς Ἁγιον Κ. . . . προσκληθεὶς πάλιν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αἰξ. Ἐπλησιάζομεν δὲ εἰς τὰς Ὀλιβεράς ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ, διαιρηθείσης τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ σχίσματος, ἡ καταδίωξις ἤρχισεν ἐναντίον τῶν ἀρνούμενων νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὸ πολιτικὸν διάταγμα τοῦ κλήρου. Ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους διέτρεχον τὴν ἐπισκοπὴν, ὡς ἱεραπόστολος, ἐνθαρβύνων τοὺς ἀδυνάτους καὶ φωτίζων τοὺς διατάζοντας.

Ἀποῦ δ' ἐτελείωσα τὴν περιοδείαν μου ἐπορεύθημι εἰς Σ. . . . Ἡμεθα περὶ τὰ τέλη τοῦ σепτεμβρίου καὶ σχεδὸν ἔτος εἶχε παρέλθει, ἀρ' ὅτου εἶχον ἐγκαταλείψει τὴν ἐνορίαν μου. Τὸ Σ. . . . εἶναι ἐκτεταμένον προάστειον κείμενον διὰ λεύγας μακρὰν τοῦ Ἁγίου Κ. . . . ἦλθον δὲ ἐκεῖ τὴν παραμονὴν τῆς πανηγύρεως, ἐορτῆς διαρκούσης πρὸς ὀλοκλήρους ἡμέρας. Τὴν ἐπαύριον ἐνῶ ἐξηρχόμην τῆς ἐκκλησίας, ἀπήντησα τὸν Φραγκίσκον ἐνδεδυμένον τὰ ἐορτάσιμά του φορέματα καὶ τρέχοντα μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν πανηγύριν. Τὸν ἐπλησίασα καὶ τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς οἰκογενείας του.

— Ὅτε ἀνεχώρησα τοὺς ἄφησα ὅλους καλῶς ἔχοντας, μ' ἀπεκρίθη. Ἡ μήτηρ μου πάντοτε ἡ ἴδια, εὐθεῖα ὡς λόγῃ καὶ εὐκίνητος ὡς δεκαπενταετῆς κόρη, ἡ γυνὴ μου καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι κακὰ, μόνον ὀλίγον λιγνούτσικη.

— Καὶ ἦλθες μόνος; τὸν ἠρώτησα πάλιν.

— Ἐμελλε νὰ μὲ συνοδεύσῃ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός μου, ἀλλ' ἐμποδίσθη. Ἡξέυρετε, κύριε ἐφημέριε, ὅτι ἔχω δουλείαις ἀπεφάσισα ν' ἀγοράσω ἕνα ἀγρὸν ἀρκετὰ μέγαλον, τὸν ὁποῖον θέλω καλλιεργῆσαι διὰ μισθωτῶν ἀνθρώπων. Θέλω ἀγοράσαι προσέτι ἕνα ζευγὸς βοῶν, ἕνα ἵππον καὶ ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἄλλα.

— Ἀλλὰ θὰ σοὶ κοστίσουν πολὺ, τῷ εἶπον.

— Ἐγὼ ἐδῶ ἐπακόσια φράγκα τὰ ὁποία μοι ἔδωκεν ἡ μήτηρ μου, εἶπε κτυπήσας τὴν ζώνην του, ὅπως ἀκουσθῶσι τὰ περιεχόμενα ἐν αὐτῷ χρήματα.

Μετὰ ταῦτα ἐχωρίσθημεν. Περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ ἡλίου ἐνῶ ἐπορευόμην διὰ νὰ ἀναγνώσω ὑπὸ πᾶς ἐλαίας τὴν σύνοψιν μου, ἀπήντησα αὐτὸν πάλιν

εἰς γωνίαν τινὰ τῆς ὁδοῦ ἀσκεπῆ τὴν κεφαλὴν (σημεῖον παρὰ τοῖς χωρικοῖς μεγάλης ἀταξίας νοός) καὶ βαδίζοντα ἀπροσέκτως. Μὲ εἶδεν ὁμῶς καὶ ἦλθε κατ' εὐθείαν.

— Δύνασθε, κύριε ἐφημέριε, νὰ μοὶ δανείσθε, ἐν πεντάφραγκον; μὲ εἶπεν μετὰ σπουδῆς.

— Ἐν ἔχω καὶ σοὶ τὸ δίδω, ἀλλ' εἰπέ μοι τί σοὶ συνέβη;

Καὶ λαβὼν τὸν βραχίονά του ἔσυρα αὐτὸν μακρὰν τοῦ πλήθους εἰς παράμερον μέρος. Οὗτος δὲ ἀφέθη εἰς τὰς χεῖράς μου μὴ ἀποκρινόμενος τὸ πρῶτον εἰς τὰς ἐπιμόνους ἐρωτήσεις μου. Ἐπειτα ὁμῶς συνελθὼν ἐκ τῆς ἀπογνώσεώς του μοὶ ὁμολόγησε βλασφημῶν καὶ παράφορος ἐκ τῆς λύπης ὅτι ἔχασεν εἰς τὸ χαρτοπαίγιον ὅλα τὰ χρήματά του.

Στιγμὴ κατάλληλος διὰ νὰ τὸν ἐπιπλήξω διὰ τὸ σφάλμα του καὶ νὰ τὸν φέρω εἰς μετάνοιαν δὲν ἦτο· μᾶλλον δὲ ἐπροσπάθησα νὰ καταπαύσω τὴν ἀπελπισίαν του· ἀλλ' ἦτο ἐξ ἐκείνης τῆς ὀρμητικῆς φύσεως τῆς ἀνεπίδεκτου κρίσεως καὶ ἦτις μόνη της κατευναζέται.

— Ἡ μήτηρ μου. . . τί θέλει εἰπεῖ ἡ μήτηρ μου; ἐπανελάμβανεν ἀδιακόπως. Κάλιον νὰ ἀποθάνω παρὰ νὰ παρουσιασθῶ ἐμπροσθέν της! . . . ὁ θάνατος δὲν μὲ φοβίζει. . . . ῥίπτομαι εἰς τὸ πηγάδι καὶ τελειώνει. . . .

Ἐφρονίσασα σκεφθεὶς ὅτι ἦτο ἱκανὸς τοιοῦτου ἐγκλήματος, καὶ ἐὰν ἐγκατέλιπον αὐτὸν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ φονεῖται· οὔτε ἡ ἰδέα τῆς θείας δίκης, οὔτε ὁ φόβος τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ἐνῶ δὲ παρεφέρετο οὕτως, εἶχε καὶ στιγμὰς ἀδυναμίας, καὶ τότε καθήμενος ἐκρυπτε τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰς χεῖράς του ἀναστενάζων καὶ ὀδυρόμενος ὡς γυνὴ. Ὀφεληθεὶς ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης τῷ εἶπον προστακτικῶς.

— Ἀκουσὸν με, καλέ μου Πινατέλ, πρέπει νὰ λάβῃς ἐν μέτρον. Ἐπίστρεψον εὐθύς εἰς Ἁγιον Σ. . . . εἴψου εἰς τοὺς πόδας τῆς μητρὸς σου καὶ ὁμολόγησον τὰ πάντα. . . .

— Ὅχι, ὄχι, ἀνέκραξε, δὲν τολμῶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν, θὰ φύγω, καὶ κανεὶς πλέον δὲν θέλει ἀκούσει περὶ ἐμοῦ.

— Σήκω, ἐξηκολούθησα, σήκω καὶ ἐλθε, ἐγὼ σε συνοδεύω. Ἀποῦ ἐδίστασεν ὀλίγον ἐνέδωσεν ἔπειτα καὶ ἐκινήσαμεν. Καθ' ὁδὸν τῷ ἀπέδειξα κατὰ πόσον ἐλειψῆ ἀπὸ τὰ πρὸς τὸν ὁν χρέη του καὶ τὰ πρὸς τὴν οἰκογενεῖάν του, συμβουλῶν αὐτὸν, διὰ ποίας διαγωγῆς ἠδύνατο νὰ ἐ-

ξιλωσή τὰ πταίσματά του. Μὲ ἠκροάζετο εὐπειθώς, ἀλλ' οὔτε λέξιν μετανοίας ἤκουσα πρὸς παρηγορίαν μου, ἐξεληθοσαν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μολοντοῦτο καθύσχασεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἀνεφάνη πάλιν ἡ συνήθης ἀφροντισία καὶ κουφότης του. Μοὶ ἐδιηγήθη δὲ ἐν λεπτομερίᾳ τὴν καταστροφὴν ἣν ἔπαθεν.

— Τί θέλετε, μὲ εἶπεν, ἐπιτα, ὅταν χωρικός νομφεύεται νέαν ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας φέρει εἰς τὸν οἶκόν του τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα.

— Πῶς ὁμιλεῖς τοιούτοτρόπως; ἀνέκραξα ἀγανακτῶν.

— Εἶπον ἑπτὰ, εἶνε ἀληθῶς πολλά ἀφαιρέσατε λοιπὸν δύο ἢ τρία μ' ἀπεκρίθη φλεγματικῶς.

— Σιωπᾶ, ἄθλιε! τὸν εἶπον τότε. Δὲ ἐξηπάτησας τὴν νέαν ταύτην, οὐ τὴν ἀπεπλάνησας...

— Ὄχι, ὄχι, διόλου, μὲ διέκοψε, πόσον εἶνε ἀληθεια, ὅσον ὅτι μέλλω μίαν ἡμέραν νὰ ἀποθάνω. Οὕτε τὴν ἐπέζητησα, οὔτε τὴν ἐπροκάλεσα. Πρὸ δύο ἑτῶν τὴν εἶδον εἰς τὰ παιγνίδια τὰ κατ' ἑτοῦς γινόμενα εἰς Μαλεπὲρ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου. Μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἔγεινε χορὸς εἰς τὸν ὅποιον ἦμην ὁ χορευτὴς αὐτῆς. Βεβαίως μεγάλη τιμὴ δι' ἐμὲ, ἀλλ' ἐπρωτίμων καλλίτερον νὰ συμφάγω μετὰ τῶν φίλων μου ἐν καλὸν ψητόν, πρᾶτὸν χρόν.

Μοὶ ὠμίλει ἐνῶ ἐχορευόμενον μετὰ πλείστων εὐπροσηγορίας, καθὼς καὶ ἐγὼ τὴν ἀπεκρινόμεν ὡς ἔπρεπεν. Ὅτε δὲ ἐχωρίσθημεν μοὶ ἐξέφρασαν ἰδέας, τὰς ὁποίας μόλις ἠνύουν. Ἐπειτα ἀπήτησε νὰ μείνω εἰς Μαλεπὲρ καὶ ἔμεινα. Ἦρχισε νὰ μοὶ διδῆ συνεντεύξεις. Ἐκείνη ἰσταμένη ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, καὶ ἐγὼ κάτωθεν εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς δένδρου ἠτενίζομεν ἀλλήλους μακρόθεν καὶ συνδιαλεγόμεθα διὰ σημείων ἐνίοτε δὲ μοὶ ἔρριπτε καὶ τὸ ἄκρον σχοινοῦ. Παιδαριώδη, βλέπετε, πράγματα! Τίς ἤθελεν ὅμως μὲ εἶπει ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα ἔμελλε νὰ ᾖν ὁ γάμος... Αὐτὸ ἤθελεν αὐτὴ ἡ κακὴ κεφαλὴ καὶ τὸ κατώρθωσεν... ἄς ᾖν ὑπομονή!... Ἰσως ἡμέραν τινὰ οἱ γονεῖς τῆς τὴν συγχωρήσουν...

Ἐν τούτοις ἐπλησιάζομεν εἰς Σ... ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του ἔσταμάτησε λέγων.

— Δὲν εἰσέρχομαι... δὲν τολμῶ. Ἰπάγετε σεῖς, κύριε ἐφημέριε, καὶ ζητήσατε τὴν συγχωρησὴν τῆς μητρός μου.

— Καὶ ἡ σύζυγός σου, ἡ δυστυχὴς σύζυγός σου; τὸν διέκοψα μὲ ἐπιπληκτικὸν τόνον.

— ὦ! ὅσον δι' αὐτὴν, ἤξεύρω ὅτι θὰ μὲ συγχωρήσῃ, εἶπε μετὰ πεποιθήσεως.

Εἰσῆλθον δὲ μόνος καθ' ἣν στιγμὴν ἐτοιμάζοντο νὰ δειπνήσωσι. Βεβαίως τὸ πρόσωπόν μου ἐξέφραζε τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς μου, διότι ἡ γραῖα ἐγερθεῖσα ἰνέκραξε.

— Θεέ μου, τί συνέβη; Τί ἔρχεσθε νὰ μᾶς ἀναγγεῖλετε, κύριε ἐφημέριε; Ἰσως ὁ Φραγγισκός μου ἔπαθε τίποτε, εἶπεν τρέμουσα ὀλόσωμος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶνε ἐδῶ. Παιδί μου! δυστυχὲς μου τέκνον!...

Ἡ νερὰ γυνὴ ἐπίσης ἐπλησίασε σιωπηλῆ καὶ ἄδακρυς, ἀλλ' ἡ ἀγωνία τῆς ψυχῆς τῆς εἰκονισμένη ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας τῆς.

— Ὁ υἱός μου! εἶπατέ μοι τί ἔγεινε ὁ υἱός μου, ἐξηκολούθησε φωνάζουσα ἡ γραῖα.

— Τώρα τὴν βλέπετε, ἀπεκρίθη αὐτῆ. Ζῆ καὶ ὑγιαίνει ἀλλὰ μέγα δυστύχημα τῷ συνέβη.

Καὶ διηγήθη ὅτι διέτρεξεν.

— Ἄς ᾖν εὐλογημένος ὁ Θεός, ἀνέκραξεν ἡ μήτηρ ὑψοῦσα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν ἄς ἔλθῃ καὶ δὲν τὸν ἐπιπλήττω.

Καὶ τῶντι ὁ Ἄββάτος, ὅτι εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὸν ἀχυρῶν, ἀκούσας τὰς τελευταίας λέξεις τῆς μητρός του εἰσπηλῆσεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἔρριπτε εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς παράφορος ἐξ εὐγνωμοσύνης. Οἱ δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ του τείναντες αὐτῷ τὴν χεῖρα τῷ ἔκαμον θέσιν πλείστον τῆς τραπέζης.

Μόνη δὲ ἡ σύζυγός του ἰσταμένη παράμερα δὲν ἐπρόφερε λέξιν. Καθημένη εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου εἶχε τὴν κεφαλὴν ἐσκυμμένην καὶ τὰς χεῖρας ἀφημένας ἐπὶ τῶν γονάτων. Πλησιάζας ὁ σύζυγός τῆς τῆ ὠμήλησε χαμηλοφώνως, ὅπως τὴν καταπραύνη, ἐκείνη δὲ τὸν ἠκροάσθη μὲ ζοφερὸν ὕφος χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν, οὔτε λέξιν νὰ τῷ ἀποκριθῇ. Ἄλλ' ὅτε πάλιν ἐδιπλασίασε τὰς παρακλήσεις του καὶ ἔκαμε σχῆμα ὅπως τὴν βιάσῃ νὰ τὸν κυτάξῃ, τότε αὐτὴ ἐξερράγη εἰς θυμόν.

— Ἄφησόν με, τῷ εἶπε μεγαλοφώνως καὶ μανιώδης ἀνεγειρομένη, εἶσαι ἄθλιος, ἀνάξιος τοῦ ὅτι ἐπραξα διὰ σέ... Νομίζεις, ὅτι θέλω καταδεχθῆ νὰ συμερισθῶ τὸν ἄρτον, τὸν ὅποιον ὡς ἐλεημοσύνην σοὶ προσφέρει ἡ οἰκογενεὶά σου!... Ὄχι, ποτέ!... Καὶ ἐπειδὴ δὲν θέλεις νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ μετ' ἐμοῦ, θὰ φύγω μόνη!... Μείνε ἐπὶ τῆς κόπρου, ὅπου καὶ ἐγεννήθης, ἄθλιε ἄνθρωπε!.

Ἄλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ... ὁ Ἄββάτος, κάτωχρος ὑπ' ὀργῆς ὕψωσε τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτῆς, αὐτὴ δὲ ὀπισθοδρόμησεν ἀφήσασα ὑπόκω-

φον κραυγὴν... Ὅλοι παρευθὺς ἐρρίφθησαν μετὰ αὐτῶν, ἡ δὲ μήτηρ τρέξασα πρὸς τὸν υἱὸν τῆς τὸν ἐκράτησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Ἐγὼ μόνον ἐπλησίασα τὴν νέαν σύζυγόν του, ἥτις ὀρθία καὶ τὴν βράχην ἐστηριγμένην ἔχουσα ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐθεώρει περὶ αὐτὴν μὲ ἀπλανὲς ὄμμα. Μία τῶν παρειῶν αὐτῆς ἦτο πελιδνὴ ἡ δὲ ἑτέρα κατακόκκινος.

— Μ' ἐκτύπησεν! μ' εἶπε μὲ φρικώδη ἔκφρασιν, καὶ χωρὶς νὰ μοὶ δώσῃ ἀκρόασιν, χωρὶς νὰ προσθέσῃ λέξιν ἄλλην καὶ μὴ θεωροῦσα κανένα, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου καὶ ἀνέβη τὴν κλίμακα προφέρονσα κατάρας.

— Κράτησον τὴν γλῶσσάν σου! ἐφώναξεν ὁ Ἄββάς ἡ... .

— Ἄφησέ τὴν τώρα, εἶπεν ἡ γραῖα βιάζουσα αὐτὸν νὰ καθῆσθαι. Μὴ γίνεσαι ἄδικος, σὲ ὕβρισε, τὴν διώρθωσε, ἐτελείωσεν. Τώρα πρέπει νὰ φιλιωθῆτε καὶ νὰ προσπαθήσητε νὰ ζήσητε καλά.

— Ἄ! θὰ τὸ ἴδωμεν! ἐμουρμούρισε ἐκείνος. Ἠξεύρεις, ὅτι καὶ οὐ ἂν μοὶ ὠμίλησ τοιούτοτρόπως ἤθελον λησμονῆσαι τὸ ὅποιον σοὶ χρεωστῶσέθας, εἰς σὲ τὴν μητέρα μου!...

Ἐντούτοις ἦτο ἀργὰ καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψω εἰς Σ... τὸ αὐτὸ ἐσπέρας. Ὁ πρωτότοκος ἠθέλησε νὰ μὲ συνοδεύσῃ λέγων, ὅτι εἶχε μερικὰς ὑποθέσεις ὅτε δ' ἀνεχωροῦμεν ἡ γραῖα Πινατέλ ἐστράφη, ὡς ἐκ προαισθήματος, ἀνυσύχως πρὸς τὸν Φραγγισκόν. — Δὲν πηγαίνεις καὶ οὐ νὰ κοιμηθῆς εἰς Σ...; Ἡ σύζυγός σου εἶνε πολὺ ὀργισμένη καὶ ἐὰν τῇ ὁμιλήσῃς, ἐνδέχεται ἴσως νὰ συμβῆ τί χειρότερον.

— Καὶ μήπως; θὰ τὴν φοβηθῶ! ἀνέλαβε σχεδὸν προσβεβλημένος. Ἠσύχασε, ἡσύχασε, μητέρ μου, καὶ δὲν θὰ μὲ ὕβρισῃ καὶ δευτέραν φορὰν!...

Οὕτως ἀνεχωρήσαμεν. Ὁ καιρὸς ἦτο ἡσυχῆς καὶ ἡ πανσέληνος ἐφώτιζεν τὴν πορείαν μας. Πρὶν ὅμως ἀπομακρυνθῶ ἔστρεψα καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὴν οἰκίαν δεόμενος τῷ Ἰψίστω ὑπὲρ τῆς κατατεθλιμένης καὶ ἀσεβοῦς ψυχῆς, ἣν ἐκεῖ ἄφινον... Φεῦ! ὦφειλον νὰ δεηθῶ ὑπὲρ ἐκείνου, ὅστις ἔμελλε ταχέως νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιον τῆς θείας αὐτοῦ δικαιοσύνης.

Z'.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ πατήρ Λαμβέρτος βαθῶς ἀνεστέναξεν ἐκ δευτέρου, καὶ ἐφάνη δις ἄζων νὰ ἐξακολουθήσῃ διηγούμενος τὸ παράδοξον τοῦτο συμβεβηκός.

— Σὰς παρακαλῶ θερμῶς, τελειώσατε, τῷ εἶπε μετὰ ἠλλοιωμένης φωνῆς ὁ Μικρέσιος.

— Λοιπὸν ἄς ᾖν, ἀνέλαβεν ἐκείνος. Τὴν ἐπαύριον εἶδον ἄνθρωπον μετὰ σπουδῆς βλίνοντα καὶ ὅστις ἀναγνωρίσας με, μ' ἐφώναξε διαβαίνων.

— Φόνος συνέβη εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Πινατέλ. Τὴν νύκτα ταύτην ἡ ὠραία χωρὶκὴ ἐφόνευσεν τὸν σύζυγόν τῆς... σπεῖδω δὲ πρὸς τὸ Λίξ νὰ εἰδοποιήσω τὴν διαίτησιν... .

Τοὺς λόγους τούτους ἀκούσας ὁ δὲ Χαμποθερ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον μὲ τὰς χεῖράς του βαθὺν στεναγμὸν ἀφίς... Ἐγὼ δὲ ἀπέστρεψα τοὺς ὀφθαλμούς μου, εἰς τὸν ἀισθανθεὶς μέχρι τοῦ βάρους τῆς ψυχῆς μου, ὡς ἐὰν παρῆσθαι ἐμπρὸς μου ἡ ἐνοχος.

— Ἀλήθεια, κακὴ γυνὴ, ἀνέκραξεν ὁ Θεός μου.

— Ἄντι νὰ ὑπάγω, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς, εἰς τὴν ἐκκλησίαν διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτῶν τῶν δυστυχῶν... Πρὶν ὅμως φθάσω ἀπάντησα ἄνθρωπον τινα, ὅστις καὶ μ' ἐπληροφόρησε περὶ τοῦ φρικώδους συμβάντος. — Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, μὲ εἶπεν, ὅτι ἡ ὠραία χωρὶκὴ ἐπραξε τὸ ἐγκλημα. Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐδυσαρεστήθη μετὰ τοῦ συζύγου τῆς μετὰ ταῦτα ἐκοιμήθησεν ἡσύχως.

Τὴν πρωῒν ἐξυπνήσασα ἡ σύζυγός του πρωτότοκου, ἐσηκώθη δι' ὑπηρεσίαν τινὰ καὶ διελθούσα ἀπ' ἐξω τοῦ δωματίου αὐτῶν ἐγλύσθησεν παρατηρήσασα δὲ εἶδεν αἶμα ῥέον ἐκ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Τότε ἤρχισε νὰ φωνάζῃ βοήθειαν καὶ παρευθὺς ἔτρεξαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν εὗρον τὸν ἀδελφόν των δολοφονημένον ἐπὶ τῆς κλίνης του... Πρὸ ὀλίγου, ὅτε ἀνεχώρησα ἀνέπνεον εἰσέτι, ἀλλ' ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμένουν νὰ ἐκπνεύσῃ.

— Καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη; τὸν ἠρώτησα πρῶτον.

— Οὕτε ἤξεύρουσιν ποῦ ὑπῆγεν. Ἰὴν ζήτουσ' φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν ὁδὸν τῶν ἀγρῶν... ἀλλὰ δὲν θὰ δικυφῆ τὰς χεῖράς των, διότι πάντες ἔτρεξαν πρὸς καταδίωξίν τῆς, διὰ νὰ ἐκδικήσωσιν τὸν Ἄββάτον.

Ἐσπευσα τὸ βῆμα, ζητῶν μετὰ δακρύων πρὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐγκλιῶς φθάσω καὶ προδιαθέσω τὸν δυστυχῆ ἐκείνον τὸν μέλλοντα νὰ παρασιασθῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὅτε ἐπλησίασα εἰς τὴν οἰκίαν κατεταράχθη ἀκούσας κραυγὰς καὶ λυγμούς ἐνόμισα ὅτι τετέλεσται πλέον. Ὁ οἶκος ἦτο πλήρης ἀνθρώπων, διότι οἱ Πινατέλ ἔχαιρον προνόμια εἰς τὸ χωρίον.

Ἀναβὰς δρομαῖος εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον μόλις φωτιζόμενον δι' ἐνὸς φεγγίτου, ὅπου καὶ ἦτο

συνηγμένη ὅλοι ἡ οἰκογένεια περὶ τὸν ἀββάτον, ὅστις ἔκειτο ἐξηπλωμένος ὡς ἄνθρωπος κοιμώμενος. Λευκὸν σινδόνιον ἐβρίμμενον ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάλυπτεν αὐτὸν ἐντελῶς, ἀφίνον μόνον τὸ πρόσωπον ἀσκεπές, τὸ κεκλιμένον ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου· ἡ μήτηρ του ἐσκυμμένη ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἐθεώρει μετ' ἀνεκφράστου λύπης καὶ ἀπελπίσας, ἐμιλαῦσα ἐνίοτε πρὸς αὐτόν, ὡς ἂν ἤλπιζεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ τὴν ἀκούσῃ. Ὅταν αὐτὴ μὲ εἶδεν, ἀνέκραξε,

— Τὸν ἔφερες χθὲς πλήρη ζωῆς καὶ σήμερον ἀποθνήσκει . . . τὸν ἔσφαξεν ἡ λύκαινα ὡς ἀθῶον ἀρνίον! . . .

— Ἐρχομαι πρὸς βοήθειάν του! εἶπον πλήρης ἐγκαρδίου πίστεως.

Καὶ ἐγονεπέτησα παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ μ' ἐφάνη δὲ ὅτι ἐκινήθη ὀλίγον καὶ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Τότε ἔφρασε καὶ ὁ ἰατρός, ὅστις σηκώσας τὴν σινδόνην ἐλαφρῶς παρετήρησε τὸν σφυγμὸν καὶ ἔκνυψε νὰ ἀκροασθῇ τὴν ἀνάσθητον σχεδὸν ἀναπνοὴν τοῦ ἀποθνήσκοντος. Ἐπειτα δὲ ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ μὲ θεώρησε σείσας τὴν κεφαλὴν.

— Ἰπάρχει ἐλπίς; ἠρώτησά αὐτὸν σιγαλά.

— Οὐδεμία, μοι ἀπεκρίθη ὁ δυστυχὴς ὀλίγας στιγμάς ἔχει νὰ ζήσῃ· ἄνευ δὲ τοῦ ἰσχυροῦ ὄργανου τοῦ πρὸ πολλοῦ ἤθελεν ἐκπνεύσει, ἀλλ' ἡ ζωὴ δυσκόλως ἀποσπᾶται ἀπὸ σῶμα τοσοῦτον εὐρωστον καὶ νέον.

Ἐπλησίασα ἐκ νέου τὸν Φραγκίσκον καὶ ἐζήτησα τὴν χεirá του, ἥτις καὶ ἦτο καθημαγμένη.

— Τέκνον μου, ἀκριβὸν μοι τέκνον, τῷ εἶπον, δέου ἐκ καρδίας μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἵνα συγχωρηθῆς. Δέου ὑπὲρ τῆς συζύγου σου συγχωρῶν αὐτὴν διὰ τὸν θάνατόν σου. Ὀλίγαι στιγμαὶ σοὶ μένουσι, ἀλλ' ἀκούσι πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου . . . Μὲ ἀκούεις υἱέ μου; . . . συγχωρεῖς; . . .

Δὲν μ' ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἔσχον τὴν ἀρρήτων παρηγορίαν αἰσθανθεὶς τὴν χεirá του θλίβουσαν ἀσθενῶς τὴν ἐδικήν μου. Ἐπειτα τὰ βλέφαρά του ἤμηνεώχθησαν, ἠτένισε τὴν μητέρα του καὶ παρέδωσε μετ' ὀλίγας στιγμάς τῷ ὑψίστῳ τὴν μετανοοῦσαν καὶ σωθεῖσαν ψυχὴν του . . .

Αὐθήμερόν δὲ ἐπιστρέφων εἰς Σ. . . ἔμαθον ὅτι ἡ ἔνοχος συλληφθεῖσα ἀπήχθη εἰς τὰς φυλακάς τοῦ Λιζ. Ἡθέλησα νὰ εἰσχωρήσω παρ' αὐτῆς, ὅπως τῇ προσφέρω τὴν πνευματικὴν βοήθειαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη, διότι ἡ πολιτικὴ μόνον εἰς τοὺς ἐνόρκους ἱερεῖς ἄφινη τὴν εἰσοδὸν ἐλευθέραν· κατῶρ-

θωσα μόνον νὰ τῇ στείλω ἐπιστολὴν, ἐν ἣ τῇ ἔγραφον ὅτι τὸ χριστιανικὸν ἔλθος μὲ ὑπηγόρευσε πρὸς παρηγορίαν καὶ σωτηρίαν τῆς. Κατ' εὐτυχίαν δὲ τῆς ἀθλίαις νέας δὲν διεθρυσθήη τὸ κακούργημα καὶ ἡ ποινὴ τῆς, διότι ἐν καιρῷ πολιτικῶν ταραχῶν καὶ ἀνωμαλιῶν ἡ ἀνθρώπινος δικαιοσύνη τιμῶρει σιωπηλῶς τοὺς μεγάλους ἐγκληματίας. Τηκομένη πλέον τοῦ ἐνὸς ἔτους ἐν τῇ φυλακῇ ἐπαρουσιάσθη τέλος ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ δικασθεῖσα ἀπαρτηρητὴ, κατεδικάσθη κατὰ τοὺς νεωτέρους νόμους νὰ στιγματισθῇ ὑπὸ τοῦ δημίου καὶ νὰ διέλθῃ τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας τῆς εἰς τὴν φυλακὴν. Δὲν ἤμην τότε εἰς Γαλλίαν, διότι καταδικασόμενος εἶχον καταφύγει εἰς τὸ Παπικὸν κράτος. Ὅτε δὲ ἔμαθον τὴν καταδίκην τῆς εἶχε πρὸ πολλοῦ γίνει καὶ ἡ ἐκτέλεσις.

Ὅτε ἐκἀνήθον ἐκ τῆς ἐξορίας, ἡ ὑπόθεσις αὐτῆς εἶχε σχεδὸν λησμονηθῆ, μὲ εἶπον μόνον ὅτι ἡ ὠραία χωρική ὑπέμενε τὴν δυστυχίαν τῆς εἰς Ἐμβρούμ, καὶ ὅτι ἡ γραιὸ Πινατέλ εἶχεν ἀποθάνει ἐκ τῆς λύπης, διότι αἱ δικασταὶ δὲν ἐλακμητόμησαν τὴν νόμην τῆς.

— Καὶ ἔκτοτε δὲν ἔμαθετε τίποτε περὶ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης γυναικός; ἀνέκραξεν ὁ Μαρκέσιος.

Ὁ πατὴρ Λαμβέρτος ἐδίστασεν, ὡς ἂν πρόληψίς τις τὸν ἐμπόδιζεν ἐν πῶ μέσῳ τῆς διηγήσεώς του, ἀλλὰ τέλος ἀπεκρίθη συντόμως.

— Ἀργότερα ἐπληροφορήθη ὅτι λαβοῦσα χάριν ἐξῆλθε τῆς φυλακῆς. Ἡ κατάστασις ὅμως αὐτῆς ἦτο δεινотάτη, μὴ ἐπανευρούσης ἐν τῷ κόσμῳ ἄλλο, εἰμὴ πτωχείαν καὶ γενικὴν ἀποστροφὴν. Ἀνθρωπὸς τις, ὅστις ἐγνώριζε διὰ ποίας μετανοίας εἶχεν ἐξιλέωσει τὸ ἐγκλήμα τῆς ἐβοήθησεν αὐτὴν νὰ κρύψῃ τὸ ὄνομά τῆς χορηγῶν αὐτῇ τὰ μέσα νὰ κερδίξῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

— Σὰς ἐξορκίζω, κύριε ἐφημέριε, ἐρωτήσατε περὶ αὐτῆς, εἶπεν ὁ δὲ Χαμποβέρ συγκεκριμένος, καὶ πληροφορησάτε με πῶς εὐρίσκειται. Ἐπιθυμῶ νὰ ἔχῃ τακτικὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ὅπως αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς διέλθωσιν ἐν ἡσυχίᾳ.

— Θέλω προσπαθῆσαι, κύριε Μαρκέσιε, ἀπεκρίθη ἀπλῶς ὁ Λαμβέρτος προσκλίνας.

— Πῶς! εἶνε δυνατόν νὰ ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν τόσον καιρὸν τὴν Ἡρωίδα τοσοῦτον τραγικῆς ἱστορίας καὶ νὰ μὴ τὰ ἐνοήσω; ἐπιθύρουν ὁ Γερουσάκ θεωρῶν τὴν εἰκόνα, ἔπρεπεν, ἀκριβέ μοι Λαμβέρτε, νὰ μοι τὴν διηγηθῆς.

(ἀκολουθεῖ).